

**ВАЛЬТЕР
СКОТТ**

IVANHOE

Вальтер Скотт

Ivanhoe

«Public Domain»

СКОТТ В.

Ivanhoe / В. СКОТТ — «Public Domain»,

© СКОТТ В.
© Public Domain

Содержание

ENSIMMÄINEN LUKU	5
TOINEN LUKU	10
KOLMAS LUKU	18
NELJÄS LUKU	23
VIIDES LUKU	28
KUUDES LUKU	34
SEITSEMÄS LUKU	42
KAHDEKSAS LUKU	49
YHDEKSÄS LUKU	56
KYMMENES LUKU	62
YHDESTOISTA LUKU	69
KAHDESTOISTA LUKU	74
Конец ознакомительного фрагмента.	76

Walter Scott

Ivanhoe

ENSIMMÄINEN LUKU

Näin puhuivat he; ajoivatpa näin
kylläistä sikokarjaa kotiin päin;
hangoittain vastaan, vinkuin, röhkien,
palasi lauma harjaksellinen.

POPEN Odysseia.

Sillä miellyttävällä kulmalla iloista Englantia, jonka läpi Don-joki virtailee, oli entisaikoina laaja metsä. Se peitti enimmänsä osan niitä kauniita kunnaita ja laaksoja, mitkä leviävät Sheffieldin ja hauskan Doncasterin kaupungin välillä. Vielä nytkin on tämän laajan metsän tähteitä nähtävänä Wentworthin ja Wharnccliffe Park'in komeiden herraskartanoiden ympärillä sekä Rotherhamin seudulla. Näillä tienoin asusti muinoin tarukuulu Wantleyn lohikäärme. Siellä oteltiin monet Ruusujen sisällissodan tuimimmista taisteluista.¹ Näillä seuduin oli myös muinoin pesäpaikkansa niillä rohkeilla rosvoparvilla, joiden teot ovat Englannin kansanlauluissa saaneet niin suuren maineen. Tämän seudun ollessa tapaustemme päänäyttämönä vie kertomuksemme ajankohta meidät takaisin Rikhard I: n hallitusajan loppupuoleen, jolloin epätoivoiset alamaiset kuninkaan poissaollessa valtoinaan isännöivien pikkutyranneiden sortamina ikävöivät hartaasti hänen palaamistaan pitkästä vankeudesta, vaikkakin alkaen jo epäillä sitä koskaan näkevänsä. Aatelisherrat, joiden valta Tapanikuninkaan aikana oli paisunut kohtuuttomaksi ja jotka Henrik II: n valtioviisaus töintuskin oli saanut lannistetuksi jonkinlaiseen kuuliaisuuteen kruunua kohtaan, olivat nyt taas yltyneet entiseen vallattomuuteensa. Ylenkatsoen Englannin valtioneuvoston heikkoa valtaa, he vahvistivat linnojansa, enensivät palvelijajoukkojaan, pakottivat kaikki ympärillä asujat vasalleikseen ja koettivat kukin kaikin mahdollisin keinoin hankkia itselleen tarpeeksi suuren mahdin voidakseen ottaa tehokkaasti osaa niihin kansakunnan sisäisiin myllerryksiin, jotka näyttivät olevan tulossa.

Alhaisen aateliston eli niin sanottujen vapaatilallisten asema kävi nyt sangen turvattomaksi, vaikka Englannin perustuslain sekä kirjaimen että hengen mukaan heidän olisi pitänyt olla aivan itsenäisiä ja lääninherrojen tyranniudesta vapaita. He saattoivat tosin, niinkuin he enimmäkseen tekivätkin, ostaa itselleen joksikin ajaksi rauhan, asettumalla jonkun läheisen pikkuhallitsijan suojeluksen alaiseksi, ottamalla vastaan läänitysvirkoja hänen hovissaan tai sitoutumalla molemminpuolisin liitto- ja puolustusopimuksin auttamaan häntä hänen hankkeissaan. Mutta tämän rauhan hintana oli luopuminen itsenäisyydestä, joka on niin kallis jokaiselle englantilais-sydämelle, sekä varma vaara joutua osallistumaan jokaiseen hurjaan yritykseen, mihin kunnianhimo saattoi suojelusherraa yllyttää. Toiselta puolen oli mahtavilla paroneilla niin monet ja monenlaiset rasitus- ja sortokeinot käsissään, ettei heiltä koskaan puuttunut tekosyytä ja harvoin halukaan ahdistaa ja vainota häviön partaalle saakka jokaista heikompaa naapuriansa, joka yritti irtautua heidän valtiudestaan sekä luottaa siihen, että hänen viattomuutensa ynnä maan laki turvaisivat hänet melskeisenkin ajan vaaroilta.

Tätä aateliston sortoa ja alhaisen kansan kurjuutta oli vielä omansa pahentamaan eräs Normandian herttuan Wilhelmin valloituksesta johtuva seikka. Neljä miespolvea ei ollut riittänyt sekoittamaan normannien ja anglosaksien toisilleen vihamielistä verta taikka yhdistämään yhteisen

---

¹ Ruusujen sodaksi sanotaan Lancasterin ja Yorkin sukujen välillä käytyä taistelua Englannin kruunusta. Suom. muist.

kielen ja yhteisten etujen siteillä kahta vihamielistä rotua, joista toinen yhä rehenteli voitoistaan ylpeillen, toinen huokaili kaikkien tappion seurausten alaisena. Hastingsin tappelussa saavutettu voitto oli antanut kaiken vallan normannilaisen aateliston käsiin, ja tätä valtaansa, sen historiamme todistaa, he eivät olleet käyttäneet pehmeällä kädellä. Saksilaiset ruhtinas- ja ylimyssuvut, harvoja poikkeuksia lukuunottamatta, olivat sukupuuttoon hävitetyt tai menettäneet kaiken omaisuutensa. Ei myöskään ollut monta toiseen tai vielä alhaisempaan kansanluokkaan kuuluvaa, jotka olisivat hallinneet omia tiluksiaan isiensä maassa. Hallitus oli kauan aikaa katsonut tarpeelliseksi kaikin keinoin, niin laillisin kuin laittominkin, vähentää sen kansanosan voimaa, jonka arveltiin, ja syystä kyllä, hautovan sydämessään sammumatonta vihaa voittajia kohtaan. Kaikki normannilaissukuiset kuninkaat olivat selvästi osoittaneet suosivansa normannilaisia alamaisiaan. Metsästyslait ynnä monta muuta saksilaisten perustuslakien lempeämmälle, vapaammalle hengelle yhtä vierasta säännöstä oli säilytetty kukistettujen asukkaiden hartioille ikäänkuin lisäämään läänityskahleitten jo muutenkin rasittavaa painoa. Kuninkaan hovissa ja ylimysten linnoissa, missä hovin komeutta ja loistoa matkittiin, ei kuulunut muuta kieltä kuin normannilaisranskaa. Oikeusistuimissa annettiin lausunnot ja päätökset samalla kielellä. Sanalla sanoen, ranska oli arvokkuuden ja ritarillisuuden, vieläpä oikeudenkin kielenä, samalla kuin paljon miehekkäämpi ja ytimekkäämpi anglosaksin kieli oli jäänyt yksistään talonpoikien ja palvelijoiden käytettäväksi, jotka eivät muuta osanneet. Välttämätön kanssakäynti maan valtioiden ja niiden poljettujen, alhaisten olentojen välillä, jotka tuota maata viljelivät, loi kuitenkin vähitellen ranskan ja anglosaksin kielten sekamurteen, jolla kumpaisetkin saattoivat ilmoittaa ajatuksensa toisilleen. Tämä välttämättömyys muodosti näin vähitellen meidän nykyisen englanninkielemme, jossa voittajain ja voitettujen kielet ovat niin onnistuneesti sulautuneet yhteen ja joka sittemmin on saanut runsaita lisävaroja sekä klassillisista että Etelä-Euroopan kansojen elävistä kielistä.

Tämän asiointilan mainitsemista olen pitänyt tarpeellisena tavallisen lukijan vuoksi, joka muuten ei kenties muistaisi, että, vaikka Wilhelm II: n hallitusajan jälkeen ei mikään suuri historiallinen tapaus, semmoinen kuin sota tai kapina, todistakaan anglosaksien olemassaoloa eri kansana, kuitenkin suuret kansalliset eroavaisuudet heidän ja valloittajien välillä, muisto siitä, mitä he ennen olivat olleet ja mihin asemaan nyt sortuneet, estivät edelleenkin aina Edward III: n aikaan saakka normannilaisvaltauksen lyömiä haavoja menemästä umpeen ja pitivät yllä erottavaa rajaa normannilaisten voittajien ja saksilaisten voitettujen välillä.

Laskeutuva aurinko loi viimeisiä säteitensä erälle reheväruohoiselle aukeamalle luvun alussa mainitsemassamme metsässä. Sadat leveälatvaiset, lyhytrunkoiset, laajalehväiset tammet, jotka kenties olivat aikoinaan nähneet roomalaisoturien uljaan marssinnan, ojentelivat pahkuraisia oksiaan mitä suloisimman vihreän nurmimaton ylitse. Paikoittain niiden välissä kasvoi pyökki- ja pähkinäpuita sekä monenlaisia pensaita niin tiheässä, että laskevan auringon vaakasuorat säteet eivät päässeet tunkeutumaan läpi. Toisin paikoin ne olivat etäämpänä toisistaan, jättäen välilleen tuollaisia pitkiä, mutkittavia lehtokujia, joiden sokkeloihin silmä niin mielellään eksyy, kuvaillen niitä vielä jylhempiin, autiimpiin metsän kätköihin johtaviksi poluiksi. Paikoin auringon punertavat säteet loivat taittuneen kelmeän valajuovan, joka osaksi ikäänkuin takertui puiden murtuneille oksille ja sammaltuneille rungoille, paikoin ne valaisivat loistaviksi läikiksi ne nurmikon kohdat, joihin ne osuivat. Jokseenkin avara, aivan lakea paikka keskellä tätä aukeamaa näytti ennen muinoin olleen pyhitettynä druidien pakanallisille menoille, sillä siinä näkyi yhä vielä, pienellä kummulla, joka muodoltaan oli niin säännöllinen, että se näytti käsin tehdyltä, muutamia piiriin asetettuja hakkaamattomia, suuria kiviä. Seitsemän seisoi vielä pystyssä; muut olivat poissa paikoiltaan, arvatenkin jonkun uskonintoisen kristinoppiin kääntyneen vyöryttämänä, viruen mikä kyljellään liki entistä paikkaansa, mikä kummun vietteelle sortuneena. Vain yksi iso kivi oli vierinyt aivan alas, ja osuen tukkeeksi pieneen puroon, joka hiljaa pujottelihe kummun juuritse, nostatti vastustuksellaan heikon, solisevan äänen rauhallisesta ja muuten äänettömästä purosta.

Kaksi ihmistä oli tämän maiseman täydennyksenä. Heidän ulkomuotonsa ja pukunsa ilmaisivat samaa rajua ja karkeaa laatua, mikä näinä vanhoina aikoina oli ominainen Yorkshiren läntisen piirikunnan metsämaille. Vanhemmalla miehistä oli tuima, raaka metsäläisulkomuoto. Hänen pukunsa oli mitä yksinkertaisinta laatua: tiukka, hihallinen mekko, tehty jonkin eläimen taljasta, johon karvat oli alkujaan jätetty paikoilleen, mutta joka nyt oli niin monesta kohdin paljaaksi kulunut, että olisi ollut vaikea jäljellä olevista tupsuista päättää, minkä otuksen talja se oli. Tämä alkuperäinen pukine ulottui kaulasta polviin asti ja toimitti yksinään kaikkien tavallisten ruumiinverhojen virkaa. Kaulanreikä oli juuri niin leveä, että pää mahtui läpi, josta saattoi päättää, että se pantiin päälle päin ja hartioiden yli vetämällä, niinkuin nykyaikainen paita tai muinainen rengashaarniska. Metsäkarjunnahkaisilla pauloilla kiinnisidotut kurpposet suojelivat jalkoja, ja sääriin oli taidokkaasti kierretty ohuet nahkaviilekkeet, jotka ylettyivät pohjetta ylemmäksi, mutta jättivät polvet paljaiksi, niinkuin Skotlannin ylämaalaisten puvuissa. Leveällä nahkavyöllä, jonka pitimenä oli vaskisolki, oli mekko vedetty kokoon vyötäisiltä ja siten saatettu vielä tiukemmin ruumiinmukaiseksi. Vyöstä riippui toisella puolen jonkinlainen kukkaro, toisella pässinsarvi, jossa oli suutin puhaltamista varten. Samaan vyöhön oli myös pistetty tuollainen pitkä, leveä, teräväkärkinen ja kaksiteräinen puukko, jossa oli metsäkauriin sarvesta tehty kahva, ja jollaisia niillä tienoin valmistettiin jo silloinkin Sheffieldin puukkojen nimellä. Päässä ei miehellä ollut mitään; sen ainoana verhona oli hänen oma paksu, vanunut ja pörröinen tukkansa, jonka väri oli auringon paahteessa palanut tummanpunervaksi, ruosteekarvaiseksi, muodostaen vastakohdan poskia peittävälle parralle, joka oli pikemmin keltainen, merenpihkan värinen. Yksi ainoa osa hänen puvustaan on vielä mainitsematta, ja se onkin siksi merkillinen, ettemme voi sitä sivuuttaa. Se oli koiran kaulahihnan tapainen, umpeen juotettu vaskirengas, niin väljä, ettei se ahdistanut hengitystä, mutta samalla niin ahdas, ettei sitä voinut saada pois muuten kuin poikki viilaamalla. Tähän eriskummalliseen kaulukseen oli saksilaisin kirjaimin piirretty seuraava kirjoitus: »Gurth, Beowulphin poika, on Cedrikin, Rotherwoodin herran, perintö-orja».

Sikopaimenen vieressä – sellainen oli näet Gurthin virka – istui kaatuneella druidin-kivellä toinen mies, näöltään kymmenkunta vuotta nuorempi. Hänen pukunsa, vaikka se muodoltaan muistutti kumppanin asua, oli hienommista aineista ja eriskummallisemman näköinen. Takki oli heleän purppuran värinen, ja siihen oli yritetty maalata eriskummallisia, monivärisiä koukeroita. Takin päällä hänellä oli lyhyt viitta, joka ulottui vain puoliväliin reittä; se oli punaisesta vaatteesta – vaikka koko lailla likaantunut – ja päärmätty heleänkeltaisella. Lyhyyteensä verratien oli viitta erinomaisen leveä, niin että tätä kummannäköistä päällysvaateetta saattoi vetää väliin enemmän toiselle, väliin toiselle olalle, tai kääriytyä kokonaan sen sisään. Käsivarsissa oli ohuet hopeiset rannerenkaat ja kaulassakin samasta aineesta rengas, jossa oli sanat: »Wamba, Älyttömän poika, on Cedrikin, Rotherwoodin herran, orja». Tälläkin miehellä oli jalassa samanlaiset kurpposet kuin hänen kumppanillaan, mutta nahkapaulojen sijasta hänen säärensä oli verhottu jonkinlaisilla sääryksillä, joista toinen oli punainen, toinen keltainen. Päässä hänellä oli lakki, jossa oli useampia tiukusia, suunnilleen saman kokoisia kuin haukkojen päähineihin oli tapana kiinnittää. Ne kilisivät joka kerta, kun mies käänsi päätään, ja koska hän harvoin oli hetkeäkään liikahtamatta, niin kilinää kuului melkein lakkaamatta. Lakin reunan ympärille oli ommeltu leveä nahkakaistale, jonka yläpään oli leikattu hampaita, niin että se näytti kruunulta. Sen sisästä lakki jatkui pitkäksi suipuksi, joka riippui alas toiselle olkapäälle vanhanaikaisen yömyssyn tai nykyisen husaarilakin tavoin. Tähän lakin osaan oli tiukuset kiinnitetty. Siitä sekä lakin muusta muodosta ja myös miehen omasta, puoleksi hupsusta, puoleksi viekkaasta kasvojenilmeestä oli helppo nähdä, että hän kuului kotinarien luokkaan, joita suuret herrat niinä aikoina pitivät kartanoissaan niiden pitkien, ikävien hetkien hupina, jotka heidän oli vietettävä huoneessa. Hänelläkin oli, niinkuin toisella miehellä, vyöstä riippuva kukkaro, mutta ei torvea eikä puukkoa, koska hänen luultavasti arveltiin kuuluvan siihen luokkaan ihmisiä, joiden käsiin on vaarallista uskoa teräaseita. Sen sijaan hänellä oli puinen miekka, sen tapainen, millä harlekiini nykyajan teatterissa tekee ihmeitään.

Jos näiden molempien miesten puvut olivat erilaisia, niin heidän ulkomuotonsa ja käytöksensä eroavaisuus oli vieläkin suurempi. Maaorja oli nälältään surullinen ja synkkä. Hänen maahan luodut silmänsä ilmaisivat syvää toivottomuutta, jota olisi voinut pitää miltei tylsyytenä, jollei punoittavista silmistä joskus välähtävä leimaus olisi todistanut, että synkän toivottomuuden alla kyti sorron nostattama viha ja vastarinnan halu. Wamban muodossa sitävastoin, niinkuin hänen luokkansa ihmisillä tavallisesti, ilmeni jonkinlaista joutilasta uteliaisuutta ja levotonta maltittomuutta, joka ei sallinut hänen pysyä liikkumatta eikä levossa, ynnä lisäksi rajatonta itseensäytyväisyyttä oman asemansa ja ulkoasunsa johdosta. Heidän keskustelunsa kävi anglosaksin kielellä, joka, niinkuin jo ylempänä on mainittu, oli tavallinen alempien kansanluokkien keskuudessa, normannilaisia sotilaita ja suurten lääninherrojen kotipalvelijoita lukuunottamatta. Mutta koska nykyistä lukijaa ei paljon valaisisi, jos tämä keskustelu pantaisiin tähän alkukielellä, niin pyydämme saada siitä tarjota seuraavan käännöksen:

»Pyhä Withold kirotkoon nuo lemmon siat!» huusi sikopaimen puhallettuaan rämeän törähdyksen torvestaan kutsuakseen hajonnutta sikolaumaansa kokoon. Siat vastasivatkin kutsuun yhtä kauniilla nuotilla, mutta eivät kuitenkaan kiirehtineet heittämään kesken lihottavaa tammen- ja pyökinterho-ateriaansa tai lähtemään liikkeelle puron lieterannalta, missä muutamat niistä puoleksi mutaan vajonneina mukavasti loikoivat, kaitsijansa kutsusta vähääkään välittämättä. »Pyhä Withold kirotkoon nuo siat ja minut myöskin!» sanoi Gurth. »Jolleivät kaksijalkaiset sudet sieppaa niistä joitakin saaliikseen ennen yötä, niin en ole rehellinen mies. Tänne, Fangs, Fangs!» hän huusi kohti kurkkuansa pörrökarvaiselle, sudennäköiselle koiralle, puoleksi pihakoiran, puoleksi metsäkoiran sukua olevalle elukalle, joka lönyytteli ympäri, ikäänkuin ollaksensa isännän apuna kerätessä kokoon vastahakoisia röhkijöitä, mutta itse asiassa – liekö se sitten johtunut sikopaimenen käskyjen väärinkäsittämisestä tai tehtäviensä taitamattomuudesta tai ilkeämielisyydestä – se ajeli vain sikoja sinne tänne ja pahensi asiaa, jota oli auttavinaan. »Piru kiskokoon siltä hampaat», sanoi Gurth, »ja pirun muori korventakoon metsänvartijan, joka leikkaa pois kynnet koiriemme etukäpälistä, niin ettei niistä ole mihinkään! Tule, Wamba, ja auta minua, jos olet mies! Kierrä kummun taitse tuulenpuolelle laumaa; silloin, tuulen päälle päästyäsi, voit ajaa sen tänne yhtä sievästi, kuin jos ne olisivat viattomia karitsoita.»

»Totta puhuen», vastasi Wamba paikaltaan liikahtamatta, »olen tiedustellut säärieni ajatusta asiasta, ja ne ovat ehdottomasti sitä mieltä, että olisi epäystävällinen teko minun korkeaa persoonaani ja kuninkaallista vaatevarastoani kohtaan, jos koreassa puvussani tarpoisin noiden rapakoiden halki. Sentähden, Gurth, minun neuvoni olisi, että kutsuisit pois Fangsin ja jättäisit laumasi kohtalonsa huomaan; ja kohdatkootpa ne marssivia sotilasparvia tai henkipattorosvoja tai pyhiinvaeltajajoukkueita, se kohtalo voi tuskin olla muu, kuin että ne ennen aamua, sinun suureksi helpotukseksi ja iloksesi, ovat muuttuneet normanneiksi.»

»Sikaniko ilokseni muuttuisivat normanneiksi!» huusi Gurth. »Selitä se minulle, Wamba, sillä minulla on liian kova pää ja liian synkkä mieli selittämään arvoituksia.»

»No, miksi sanot noita röhkijöitä, jotka nelin kontin juoksentelevat?»

»Sioiksi, narri, tietysti sioiksi!» sanoi paimen. »Senhän joka narrikin tietää.»

»Ja sika on hyvä saksilais-sana», jatkoi narri. »Mutta miksi sanot sikaa, kun näet sen nyljettynä ja perattuna ja halottuna ja jaloista ripustettuna niinkuin maan kavaltajan?»

»Pork» (läskiksi),² vastasi sikopaimen.

»Hyväpä, kun joka narri senkin tietää», sanoi Wamba. »Ja 'pork' on tietääkseni hyvää normannilais-ranskaa. Niinkauan siis kuin elukka elää ja on saksilaisen orjan hoidossa, sillä on saksilainen nimi. Mutta kun se on viety linnaan, aatelisherrani pitoihin, niin samassa se muuttuu normanniksi ja saa nimen 'pork'. Mitä sinä tästä arvelet, Gurth ystäväni, hä?»

² 'Swine' = 'sika' on anglosaksilaista, mutta 'pork' normannilais-ranskalaista alkujuurta.

»Kyllähän se opinkappale on liiankin tosi, Wamba veliseni, kuinka sitten lie tullutkin sinun narrin-kalloosi.»

»Voinpa antaa sinulle vielä enemmänkin oppia», jatkoi Wamba samaan sävyyn. »Minä tunnen kylänvanhimman Ox'in (härän), joka pitää saksilaisen sukunimensä, niinkauan kuin hän on sinun kaltaisesi orjan ja palvelijan hoidossa, mutta muuttuu Beefiksi (häränpaistiksi), tuliseksi ranskalaiseksi keikariksi, niin pian kuin hänet tuodaan niiden korkea-arvoisten leukojen eteen, joiden purtavaksi hänet on aiottu. Samaten myös herra Calf (vasikka) muuttuu monsieur de Veau'ksi; hän on saksilainen kasvatettaessa, mutta ottaa itselleen normannilaisnimen, heti kun pääsee herrain herkuksi.»

»Pyhä Dunstan auttakoon!» sanoi Gurth, »surkeita totuuksia sinä puhelet. Eipä meille ole paljon muuta omaksi jäänyt kuin ilma, jota hengitämme, ja senkin näyttävät kovin vastenmielisesti meille jättäneen ainoastaan sitä varten, että kykenisimme kestäämään ne työt, jotka he sälyttävät niskoillemme. Maukkaimmat ja lihavimmat herkut viedään heidän pöytänsä; kauneimmat tytöt joutuvat heidän vuodekumppaneikseen; parhaimmat, uljaimmat poikamme otetaan heidän muukalaisten herrainsa sotamiehiksi, ja heidän luunsa jäävät kaukaisiin maihin valkenemaan, eikä jäljelle jää montakaan, joilla olisi halua tai voimaa suojella meitä saksilaispöloisia. Jumala siunatkoon meidän isäntäämme Cedrikiä, hän on miehen tavoin pannut karhunkynttä vastaan. Mutta nyt on Reginald Front-de-Boeuf itse tulossa näille maille, ja saammepa nähdä, kuinka pienen palkan Cedrik saa vaivastaan.» – »Siko, siko!» huusi hän taas koroittaen ääntänsä. »Hei, hei! Oikein, Fangs! Nyt ne ovat kaikki tyyni edessäsi, ja ajat ne kiltisti tänne, kelpo poika!»

»Gurth», sanoi narri, »sinä luulet minua hupsuksi, muuten et niin varomattomasti pistäisi päätäsi minun suuhuni. Jos Reginald Front-de-Boeuf tai Filip de Malvoisin saisi hiukankin vihiä siitä, että olet pitänyt kapinallista puhetta normannilaisia vastaan – tuommoinen vain halpa sikopaimen – pianpa roikkuisit jossakin näistä puista varoitukseksi kaikille, joita haluttaa puhua pahaa esivallassa.»

»Konna, et suinkaan kavaltane minua», sanoi Gurth, »kun itse houkuttelit minua pahoihin sanoihin?»

»Kavaltane sinua!» vastasi narri. »Ei, sehän olisi täysipäisten tapaista; ei hupsu osaa omaa etuansa niin hyvin ajaa – mutta vaiti! keitä tuolla?» sanoi hän kuunnellen useampien hevuskavioiden kopsetta, jota oli samassa alkanut kuulua.

»Olkootpa keitä hyvänsä», vastasi Gurth, joka nyt oli saanut laumansa kokoon ja Fangs-koiran avulla ajeli sitä eräälle noista hämäristä lehtokujista, joita olemme koettaneet kuvailla.

»Mutta minäpä tahdon nähdä nuo ratsumiehet», sanoi Wamba; »kenties ne ovat tulleet keijukaisten maasta ja tuovat sanomia Oberon-kuninkaalta.»

»Rutto sinut vieköön!» ärähti sikopaimen. »Tuommoisia puhut, kun ukkonen jyrisee ja salamoii muutamien mailien päässä meistä. Kuulehan tuota jyrinää! Ja kesäsateella en ole koskaan nähnyt tällaisia suuria pisaran järkäleitä putoavan suoraan alas pilvistä. Tammienkin paksut oksat huokaavat ja natisevat, vaikka ilma on aivan tyyni, ihan kuin myrskyn tuloa ilmoittaen. Osaathan sinä, jos tahdot, järkeväkin olla; usko siis kerran minua, ja lähdetään kotiin, ennenkuin ilma riehahtaa, sillä tästä tulee hirvittävä yö.»

Wamba näytti ymmärtäneen tämän kehoituksen hyväksi ja seurasi kumppaniaan, joka alkoi taivaltaa otettuaan nurmikolta suuren sauvansa. Tämä uusi Eumaios riensi kiirein askelin pitkin metsänaukeamaa ajaen Fangsin avulla soraäänisten hoidokkiensa laumaa edellään.

TOINEN LUKU

Siell' oli munkki, verta ritareille,
ratsulla reipas, harras metsäteille;
liiankin miesten mies ol' abotiksi.
Orihit häll' ol' oivat, raisut; siksi
jos myrskysäilläkin hän kulki milloin,
helinä suitsien soi kaukaa silloin;
kelloinpa kalkkehen ne melkein voitti,
joit' abottimme luostarissaan soitti.

CHAUCER.

Vaikka sikopaimen tavan takaa kehoitteli ja torui kumppaniaan, kavioiden kopina kun kuului yhä lähempää, ei Wamba malttanut olla viivyttelystä kaikenlaisten eteensattuvain tekosyitten nojalla. Milloin hänen oli riivittävä pähkinäpensaasta muutamia puolikypsiä hedelmiä, milloin käännettävä päätänsä tähyilläkseen talonpoikaistyön jälkeen, joka sattui käymään polun poikki. Pian siis hevosmiehet saavuttivat heidät.

Tulijoita oli kymmenen miestä, joista molemmat etumaiset nähtävästi jokseenkin korkea-arvoisia henkilöitä, ja muut heidän palvelijoitaan. Helppo oli päättää, mihin säätyyn toinen heistä kuului. Hän oli nähtävästi korkea-arvoinen hengellinen herra. Hänen pukunsa oli sistersiläis-munkkien kuosia, mutta tehty paljon hienommista aineista kuin mainitun munkiston säännöt oikeastaan sallivat. Viitta ja kaapu olivat parasta Flanderin verkaa; edellinen laskiye väljin ja sulavin poimuin pitkin miehen kaunista, joskin lihavahkoa vartaloa. Puku ei siis suinkaan ilmaissut maallisen loiston halveksusta, ja yhtä vähän näkyi itsensäkieltämisen jälki miehen muodossakaan. Kasvoja olisi voinut pitää hyvännäköisinä, jollei silmäkulmien alta olisi väijynyt tuo viekas, epikurolainen vilkutus, josta tuntee ulkokullatun hekumoitsijan. Muuten oli hänen säätynsä ja asemansa opettanut hänet hyvin hallitsemaan ilmetään; hän osasi, milloin tahtoi, jäykistää kasvonsa juhlallisen näköiseksi, vaikka niiden luonnollinen ilme oli iloisen viinaveikon suojeleminen. Vastoin luostarisääntöjä ynnä paavien sekä kirkolliskokousten julistuksia olivat tämän hengellisen herran hihat vuoratut ja päämätyt kalliilla turkiksilla, viitta kiinnitetty leuan alta kultaisella soljella, ja koko munkkipuku yhtä sievistetty ja koristettu kuin nykyaikaisen kveekarikaunottaren vaatetus – tämäkin kun koettaa luopumatta lahkokuntansa omituisesta vaateparresta hienompia kangaslaatuja valitsemalla ja niitä taitavasti sovittelemalla saada yksinkertaiseen pukuunsa jonkinlaista viehättävää somuutta, mikä sangen paljon vivahtaa maailmalliselle turhamaisuudelle.

Arvokas hengellinen herramme ratsasti lihavalla muulilla, jonka koko asu oli komeasti koristettu ja suitset, ajan tavan mukaan, hopeatiukusilla varustetut. Satulassa istuessaan hän ei lainkaan tehnyt kömpelön luostarinasukkaan vaikutusta, vaan oli hänellä harjaantuneen ratsumiehen vaivaton ja sulava ryhti. Saattoi arvata, että niin vaatimaton kulkuneuvo kuin muuli, vaikka kuinkakin hyväkuntoinen ja mukavaan, miellyttävään tasakäyntiin opetettu, kelpasi tämän ritarimaisen munkin käytettäväksi vain matkalla ollessa. Muissa tiloissa käytettäväksi oli hänellä mukanaan toinen ratsu, jota eräs seurueeseen kuuluva maallikkoveli talutti. Se oli kauneimpia oriita, mitä ikänä Andalusian kedoilla on kasvanut, tuota kuuluisaa espanjalaista rotua, jota kauppiaat siihen aikaan suurella vaivalla ja vaaralla tuottivat maahan rikkaitten ja ylhäisten tarpeiksi. Tämän uljaan ratsun satula ja varusteet oli verhottu suurella loimella, joka ulottui melkein maahan asti ja johon oli runsaasti kirjailtu hiippoja, ristejä ynnä muita kirkollisia tunnuskuvia. Toinen maallikkoveli talutti kuormamuulia, joka arvattavasti kantoi hänen esimiehensä matkatavaroita. Taimpana matkueessa oli vielä kaksi alempiarvoista saman veljeskunnan munkkia, jotka ratsastivat rinnakkain, nauraen

ja puhellen keskenänsä, välittämättä paljoakaan muista matkakumppaneistaan. Hengellisen herran vieressä ratsastaja oli iältään yli neljäkymmenen, laiha, voimakas, pitkä ja jäntevä mies. Hänen voimakas olemuksensa oli sen näköinen, kuin olisi pitkällinen rasitus ja alinomainen liikunto kuluttanut siitä pois kaikki pehmeämmät osat, niin että jäljelle oli jäänyt vain lihakset, luut ja jäntereet, jotka olivat kestäneet tuhansia ponnistuksia ja valmiit vielä tuhansiin uusiin. Päässä hänellä oli tulipunainen, turkisreunainen lakki, sitä lajia, jota ranskalaiset nimittävät *mortier*'ksi sen alassuin käännettyä huhmarta muistuttavan muodon takia. Hänen kasvonsa olivat siis kokonaan näkyvissä ja niiden ilme oli omiaan hämmästyttämään, milteipä pelästyttämäänkin outoa. Piirteet olivat luonnostaankin voimakkaat ja väkevän ilmeikkäät, ja etelämaiden auringon alinomainen paahde oli ahavoittanut ne melkein niin mustiksi kuin neekerin. Niiden tavallinen ilme näytti siltä, kuin olisivat ne uinuneet intohimon myrskyn mentyä ohi; mutta paksut otsasuonet sekä ylähuulen ja sen paksujen, mustien viiksien kerkeys värähtämään pienimmästäkin mielenliikutuksesta, osoittivat selvästi, että myrskynpuuska saattoi helposti ja äkkiä uudelleen riehahtaa. Tummat, läpätunkevat silmät, joiden jokainen katse kertoi lannistetuista vastuksista ja uhmatuista vaaroista, näyttivät ikäänkuin haastavan vastarintaan hänen tahtoaan vastaan, jotta hän saisi nautinnon raivata sen pois tieltään tarmokkaalla miehuuden ja tahdon ponnistuksella. Silmäkulmassa oleva syvä arpi lisäsi vielä kasvojen tuimuutta ja antoi kaamean ilmeen hänen toiselle siimalleen, joka oli samassa tilaisuudessa vähän vioittunut ja katsoi hiukan kieroon, vaikka olikin aivan täydellinen.

Miehen päällimmäinen vaatetus oli kuosiltaan samanlainen kuin matkakumppanin, nimittäin pitkä munkkiviitta. Mutta sen tulipunainen väri todisti, ettei hän kuulunut mihinkään neljästä säännöllisestä munkkikunnasta. Viitan oikeanpuoleiseen olkapäähän oli ommeltu valkeasta verasta leikattu omituisen muotoinen risti. Päällysviitan alla oli vaatetus, joka ensi silmäyksellä näytti jokseenkin epäjohdonmukaiselta sen munkkikuosin rinnalla, nimittäin rautarenkaista tehty paita, jossa oli samanlaiset hihat sekä sormikkaat. Se oli merkittävästi kokoonkudottu ja silmukoitu ja mukautui yhtä notkeasti vartaloa myöten kuin ne paidat, joita nykyään kudotaan kutomakoneilla vähemmän vastahakoisesta aineesta. Reisien etuosakin, sen verran kuin viitan laskosten alta saattoi nähdä, oli rautarengas-kudoksella peitetty. Polvia sekä jalkoja suojelivat ohuet, taitavasti reunatuksin liitetyt teräslevyt; ja nilkasta polveen ulottuvat rautakudossukat olivat tehokkaana suojana säärille, täydentäen täten ratsumiehen puolustusvarusteen. Vyössä hänellä oli pitkä, kaksiteräinen tikari, ja se olikin hänen ainoa hyökkäykseen soveltuva aseensa.

Hän ei ratsastanut muullilla niinkuin hänen kumppaninsa, vaan vahvalla matkakonkarilla, säästääkseen jaloa sotaorittaan, joka kulki jäljessä aseenkantajan taluttamana, täysissä taisteluvälineissä, päässään palmikoitu kypärä, jonka otsasta lyhyt piikki törötti. Satulan toisella puolella riippui lyhyt, damaskolais-kirjauksilla komeasti koristettu sotatappara; toisella puolella sulkatöyhtöinen kypärä ja rautatakki sekä pitkä kahdenkäden-miekka, jommoisia siihen aikaan ritarit käyttivät. Toinen asemies kantoi pystyssä isäntänsä peistä, jonka nenässä liehui kaitainen lipuke, johon oli ommeltu samanlainen risti kuin ritarin viittaankin. Sama palvelija kantoi myös ritarin pientä, kolmikulmaista kilpeä, joka ylälaidastaan oli kylliksi leveä suojellakseen rintaa ja alhaalta vähitellen suippeni teräväkärkiseksi. Se oli tulipunaisella vaatteella peitetty, niin ettei vaakunamerkkiä voinut nähdä.

Molempien asemiesten jäljessä seurasi kaksi palvelijaa, joiden tummapintaiset kasvot, valkoiset turbaanit sekä pukujen itämainen kuosi todistivat heidän olevan kotoisin jostakin kaukaisesta Idän maasta. Ritarin ja hänen seuransa koko ulkoasussa oli outo ja vierasmaalainen leima. Asemiesten puku oli komea, ja itämaisilla palvelijoilla oli hopeiset renkaat kaulassa samoin kuin mustapintaisissa käsivarsissaan sekä säärissään. Käsivarret olivat paljaina kyynärpäihin, sääret pohkeesta nilkkaan. Heidän puvuissaan loisti silkki ja koruompelukset, ilmaisten isännän rikkautta sekä korkeaa arvoa, silmäänpistävästä vastakohtana tämän oman vaatetuksen soturimaiselle koruttomuudelle. Aseina heillä oli käyrät sapelit, joiden kahvat sekä kantimet olivat kultakirjailuilla koristetut; vieläkin kallisarvoisempaa taidetyötä olivat heidän turkkilaiset tikarinsa. Kumpaisenkin satulakaareissa riippui

kimppu noin neljän jalan pituisia teräskärkisiä heittopeitsiä, jota asetta saraseenit mielellään käyttivät ja jonka muisto on vieläkin säilynyt Itämailla harjoitetussa El Jerrid-nimisessä sotilaallisessa urheilussa.

Palvelijain ratsutkin olivat yhtä vierasmaalaisen näköisiä kuin itse ratsastajat. Ne olivat saraseenilaista alkuperää ja siis arabialaista rotua, ja niiden hoikat sääret, lyhyet vuohiskarvat, ohuet harjat ja kevyen joustava askel olivat jyrkkänä vastakohtana niille vahvaraajaisille, raskaille Flanderin ja Normandian hevosille, jotka olivat aiotut kantamaan senaikaisia ritareita näiden täysissä haarniska- ja rautapaitavarusteissa. Rinnakkain asetettuina olisivat nämä molemmat rodut hyvin sopineet kiinteän aineen ja varjon vertauskuvaksi.

Ratsujoukon outo ulkomuoto ei vetänyt puoleensa ainoastaan Wamban silmiä, vaan herätti hänen vakavamman kumppaninsakin uteliaisuutta. Munkin hän heti tunsi Jorvaulx'n luostarin abotiksi, jonka maine innokkaana metsästäjänä ja suurena herkkusuuna oli levinnyt penikulmien päähän; hokipa huhu hänen muka olleen taipuvaisen muihinkin huvituksiin, jotka vielä vähemmän soveltuivat luostarilupaukseen.

Mutta niin löyhä oli silloin yleinen käsityskanta hengellisen säädyn, niin munkkien kuin pappien, käytöksestä, että Aymer-abotti oli siitä huolimatta luostarinsa ympäristössä sangen arvossa pidetty mies. Hilpeän, iloisen mielenlaatunsa tähden sekä sen suopeuden vuoksi, jolla hän soi kirkon anteeksiannon kaikista tavallisista hairahduksista, oli hän suuressa suosiossa sekä korkeamman että alemman aateliston piireissä, joihin useihin hän, ollen normannilaista syntyperää, oli sukulaissuhteissa. Naiset varsinkaan eivät huolineet kovin tarkoin punnita semmoisen miehen tapoja, joka julkisesti lukeutui heidän sukupuolensa ihailijoihin ja joka osasi niin monenlaisin keinoin haihduttaa sitä ikävää, mikä liiankin helposti pyrki saamaan sijaa senaikaisten ritarilintojen saleissa ja naisten kammioissa. Abotti harrasti metsästysurheilua enemmän kuin soveliaalla innolla, ja yleisesti myönnettiin, että hänellä oli parhaiten opetetut haukat ja nopeimmat vinttikoirat koko Pohjois-Ridingin piirikunnassa, – seikkoja, jotka olivat hänelle voimakkaana suosituksena nuorten aatelisjunkkarien keskuudessa. Vanhojen parissa hän sitävastoin esitti toisenlaista osaa, jota hän tarpeen tullen pystyikin näyttelemään suurella arvokkuudella. Niin pintapuoliset kuin hänen kirjatietonsa olivatkin, riittivät ne kuitenkin herättämään noissa aivan oppimattomissa ihmisissä kunnioitusta hänen luultua oppineisuuttaan kohtaan, ja hänen käytöksensä sekä puhetapansa juhlallisuus ynnä se ylevä äänensävy, jolla hän toi esiin kirkon ja papiston arvovaltaa, vaikuttivat puolestaan sen, että he pitivät häntä yhtä pyhänä kuin oppineenakin miehenä. Alhainenkin kansa, joka muuten ankarimmin tuomitsee ylempiensä käytöstä, katsoi lempein silmin Aymer-abotin vikoja. Hän oli antelias mies, ja armeliaisuus, kuten hyvin tiedetään, peittää monta syntiä muussakin merkityksessä kuin mitä raamattu tarkoittaa. Luostarin runsaat tulot, joista suuri osa oli hänen käytettävissään, riittivät hänen omien, jokseenkin suurten menojensa ohella myös niihin runsaihin anteihin, joita hän jakeli talonpojille ja joilla hän usein lievitti sorraralaisten kurjuutta. Jos Aymer-abotti olikin liian harras metsästäjä tai liian kauan istui juomingeissa, – jos Aymer-abotin nähtiinkin aamunkoitteessa pujahtavan luostarin takaportista sisään, hänen hiipiessään kotiin joltakin yölliseltä retkeltään, niin ihmiset vain kohauttivat olkapäitänsä ja antoivat nämä hairahdukset anteeksi sillä puolustuksella, että samoja säännöttömyyksiä harjoittivat monet hänen säätyveljistään, joilla ei ollut mitään sovittavia ominaisuuksia niiden hyvitykseksi. Aymer-abotti tapoineen kaikkineen oli siis hyvin tuttu meidän saksilaisille orjillemme, jotka tervehtivät häntä kömpelöllä kumarruksellaan, saaden vastaukseksi hänen siunauksensa: »*Benedicite, mes filz!*»

Mutta abotin matkakumppanin ja tämän palvelijain outo ulkomuoto kiinnitti heidän huomiotansa ja herätti heidän ihmettelyään siinä määrin, että he tuskin kuuntelivatkaan, kun hengellinen herra kysyi, tietäisivätkö he mitään suojapaikkaa likiseuduilla. He vain ällistelivät ahavoittuneen muukalaisen ulkomuotoa, joka puoleksi oli munkin, puoleksi soturin, ja hänen itämaisten palvelijainsa eriskummallisia vaatteita sekä aseita. Luultavaa on myöskin, että kieli, jolla

siunaus lausuttiin ja neuvoa kysyttiin, ei soinut näiden saksilaisten talonpoikien korvissa mieluiselta, vaikka he sen arvatenkin ymmärsivät.

»Minä kysyin teiltä, poikaseni», sanoi taas abotti koroittaen ääntänsä ja käyttäen *lingua franca*'a eli sekamurretta, jolla normannit ja saksilaiset tavallisesti puhuttelivat toisiaan, »asuuko täällä likellä joku hyvä mies, joka rakkaudesta Jumalaan ja kunnioituksesta kirkko-äitiä kohtaan tahtoisu suoda yömäjän sekä ravintoa kahdelle kirkon halvimmalle palvelijalle ynnä heidän seuralaisilleen?»

Tämän hän lausui tahallisen mahtavalla äänensävyllä, joka ei ollut lainkaan sopusoinnussa niiden nöyrien sanojen kanssa, joita hän suvaitsi käyttää.

»Kahdelle kirkko-äidin halvimmalle palvelijalle!» matki Wamba itsekseen – mutta, vaikka olikin narri, varoen lausumasta huomautustaan ääneen. »Haluttaisipa nähdä minkälaisia sitten ovat sen kartanonvoudit, sen hovimestarit ja muut arvokkaammat palvelijat!»

Mutistuaan mielessään nämä huomautukset abotin puheen johdosta hän loi silmänsä ylöspäin ja vastasi kysymykseen.

»Jos te, arvoisat isät», sanoi hän, »tahdotte herkkuruokaa sekä mukavan yösjän, niin kohtaatte muutamien mailien päässä Brinxworthin luostarin, missä teidän arvoisenne herrat varmaan otetaan mitä kunnioittavimmin vastaan. Mutta jos mieluummin haluatte viettää iltanne katumuspäivän tapaan, niin voitte ratsastaa tuota jylhää metsäaukeamaa myöten, joka teidät vie Copmanhurstin erakkomajaan, missä pyhä mies suo teille katoksensa yösuojaksi ja virvoittaa teitä rukouksillaan.»

Abotti pudisti päätään kummallekin ehdotukselle.

»Kunnon ystäväni», sanoi hän, »jos lakkisi tiukusten helinä ei olisi pannut aivojasi pyörälle, niin tietäisit, että sanotaan: *Clericus clericum non decimat*, s.o. me hengelliset miehet emme käy säätyveljemme vieraanvaraisuutta kuluttamassa, vaan otamme sitä mieluummin maallikoilta, antaen heille siten tilaisuuden palvella Jumalaa osoittamalla kunnioitusta ja avuliaisuutta Hänen valituille palvelijoilleensa.»

»Totta on», vastasi Wamba, »että minä, vaikka olen vain aasi, olen saanut kunnian kantaa tiukuja samoinkuin teidän muulinne, arvoisa isä. Olin kuitenkin siinä käsityksessä, että kirkko-äiti, niinkuin muutkin laupiaat, tahtoisu ensiksi harjoittaa laupeutta omiansa kohtaan.»

»Lopeta jo hävyttömyytesi, lurjus», ärjäisi aseellinen ratsumies kovalla ja tyyllä äänellä keskeyttäen narrin lorut, »ja neuvo meille, jos tiedät, mistä tie menee – mikä olikaan sen vapaatilallisen nimi, josta puhuitte, abotti Aymer?»

»Cedrik», vastasi abotti, »Cedrik Saksilainen. – Sanopas, hyvä mies, olemmeko likellä hänen asuntoansa ja osaatko neuvoa meitä sinne?»

»Sitä tietä ei ole helppo löytää», vastasi Gurth, joka nyt virkkoi ensi sanansa, »ja Cedrikin väki menee aikaisin levolle.»

»Suus kiinni, äläkä puhu joutavia, mies», sanoi ritari, »kyllä he voivat helposti nousta ylös ja toimittaa, mitä on tarpeen meidänlaisille matkustajille, jotka emme alennu pyytämään vieraanvaraisuutta, koska meillä on oikeus sitä vaatia.»

»Enpä tiedä», mutisi Gurth yrmeästi, »pitääkö minun neuvoa isäntäni asunnolle sellaisia, jotka oikeutenaan vaativat suojaa, jota useimpien on mielisuosiona anottava.»

»Vai rupeat sinä väittämään minua vastaan, orja!» huusi soturi, ja kannustaen hevostaan hän pakotti sen puolikäännökseen tien poikki, kohottaen samalla kädessään olevaa ratsupiiskaansa kurittaakseen tuota hänen mielestään hävytöntä talonpoikaa.

Gurth välähytti ritariin hurjan, kostonhaluisen katseen ja tarttui raivoisalla, vaikka kuitenkin epäröivällä liikkeellä puukkonsa varteen. Mutta Aymer-abotti ajoi muulinsa matkakumppaninsa ja sikopaimenen väliin ja ehkäisi siten aiotun väkivaltaisuuden.

»Ei kautta pyhän Maarian, veli Brian, ette saa nyt luulla olevanne Palestiinassa vallitsemassa pakanallisia turkkilaisia ja uskottomia saraseeneja. Me saarelaiset emme rakasta lyöntejä, paitsi pyhän Kirkon antamia, joka kurittaa niitä, joita se rakastaa. – Neuvo minulle, hyvä mies», sanoi hän Wamballe, vahvistaen puheensa vaikutusta pienellä hopearahalla, »neuvo minulle tie Cedrik

saksilaisen taloon. On mahdotonta, ettet sitä tietäisi, ja velvollisuutesi on opastaa matkalaista, vaikka hän olisi vähemmänkin pyhää säätyä kuin me.»

»Totta puhuen, arvoisa isä», vastasi narri, »tuon korkeasti kunnioitettavan kumppaninne saraseenin-pää on minun päästäni peloittanut pois tiedon kotitiestä – enpä tiedä, osannenko sinne itsekään tänä iltana.»

»Vielä vai», sanoi abotti, »kyllä osaat neuvoa, kun vain tahdot. Tämä kunnioitettava veli on kaiken ikänsä taistellut saraseeneja vastaan Pyhän Haudan takaisin valloittamiseksi. Hän kuuluu temppeleherrojen ritaristoon, josta lienet kuullut puhuttavan. Hän on puoleksi munkki, puoleksi soturi.»

»Jos hän on vain puoleksi munkki», arveli taas narri, »niin ei hänen pitäisi olla niin kokonaan järjetön tiellä tapaamiaan ihmisiä kohtaan, vaikk'eivät nämä heti vastaisikaan kysymyksiin, joista he eivät vähääkään välitä.»

»Minä suon viisastelusi anteeksi», vastasi abotti, »sillä ehdolla, että nyt neuvot meille tien Cedrikin taloon.»

»No, hyvä», virkkoi Wamba, »ratsastakaa siis, arvoisat herrat, tätä polkua myöten, kunnes saavutte maahan vajonneen ristin luo, josta vain kyynärän verran enää on maanpinnan yläpuolella. Sitten poiketkaa vasemmalle polulle; sillä maahan vajonneen ristin kohdalla niitä yhtyy neljä. Näin tehden te, arvoisat herrat, toivoakseni pääsette katoksen alle, ennenkuin rajuilma yllättää.»

Abotti kiitti viisasta neuvonantajaa, ja koko ratsujoukko kannusti hevosiaan ja ajoi kiireeni eteenpäin, niinkuin ainakin miehet, jotka toivovat pääsevänsä majataloon ennen yöllistä rajuilmaa. Kavioiden kopinan hälvettyä virkkoi Gurth kumppanilleen: »Sinun viisasta opastustasi noudattaen arvoisat isät tuskin kerkiävät yöksi Rotherwoodiin.»

»Ei», irvisti narri, »mutta voivatpa joutua Sheffieldiin, jos heillä on myötäinen onni, ja se on heille sopiva paikka. Enpä olekaan niin huono metsämies, että koiralle ilmoittaisin, missä paikassa sarvas makaa, jollen soisi, että se rupeaisi sitä ajamaan.»

»Oikeassa olet», sanoi Gurth; »pahapa olisi, jos tuo Aymer saisi nähdä Rowena-neidon, ja vielä pahempi, jos Cedrik, niinkuin luultavaa on, joutuisi riitaan tämän soturimunkin kanssa. Mutta tehdään me niinkuin kelpo palvelijat ainakin, kuunnellaan ja katsotaan, mutt'ei virketa mitään.»

Palatkaamme nyt taas ratsumiehiin, jotka olivat pian jättäneet orjat kauas jälkeensä. Heidän välillään virisi seuraava keskustelu normannilais-ranskan murteella, jota korkeammat säädyt tavallisesti käyttivät, niitä harvoja lukuunottamatta, jotka yhä vielä pitivät saksilaista sukuperäänsä arvossa.

»Mitä tarkoittaa noiden itsepäisten lurjusten hävyttömyys?» kysyi temppeleläherra benediktiläis-munkilta. »Ja miksi estitte minua heitä kurittamasta?»

»Totta maar, veli Brian», vastasi abotti, »mitä toiseen heistä tulee, niin on minun vaikea sanoa, miksi narri puhuu hullutuksiaan. Ja toinen lurjus on noita hillittömiä, raivoisia hurjapäitä, joita vielä tavataan voitettujen saksilaisten jälkeläisten joukossa ja joiden paras ilo on, kun he jollakin heille tarjona olevalla keinolla voivat osoittaa vihaansa valloittajia vastaan.»

»Pian minä olisin piessyt hänen selkensä nöyräksi», arveli Brian. »Olen tottunut pitämään tuommoisia hurjapäitä kurissa. Meidän turkkilais-vankimme ovat yhtä hillittömiä ja raivoisia, kuin ikänä itse Odin olisi ollut. Mutta annas heidän vain olla pari kuukautta talossani, orjavoutini käsiteltävinä, niin he ovat nöyriä, alistuvia, palvelevaisia ja tottelevat käden viittaustakin. Tosin on varottava heidän myrkkyään ja tikariaan, sillä he ovat kerkeät käyttämään kumpaistakin, jos vain antaa heille pienimmänkin tilaisuuden.»

»Vaikka vain», vastasi Aymer-abotti, »mutta kullakin maalla on omat tapansa ja muotinsa; ja paitsi sitä, ettemme olisi tuota lurjusta pieksämällä saaneet sen paremmin tietoa tiestä Cedrikin talolle, olisi siitä varmaankin noussut riita teidän ja Cedrikin välille, jos olisimme lopulta osuneet hänen taloonsa. Muistakaa, mitä teille kerroin; tuo rikas vapaatilallinen on ylpeä, hurjapäinen, kateellinen ja helposti ärtyvä mies. Hän vastustaa korkeaa aatelistoa, jopa naapureitansakin Reginald

Front-de-Boeuftä ja Filip Malvoisin'ia, joiden kanssa kilvoitteleminen ei ole lasten leikkiä. Hän pitää niin jäykästi heimonsa etuoikeuksien puolta ja on niin ylpeä siitä, että hän voi laskea sukuperänsä suoraan Herewardista, kuuluisasta Heptarkian³ sankarista, jotta häntä yleisesti nimitetään nimellä Cedrik Saksilainen. Moni muu koettaa kaikin tavoin salata saksilaista sukuperäänsä, peläten muuten saavansa osaltaan kokea *vae victis*'iä eli sortoa, jonka alaisiksi voitettut joutuvat. Mutta Cedrikpä suorastaan kehuu kuuluvansa tähän kansaan.»

»Abotti Aymer», sanoi temppeliherra, »te olette kavaljeerimies, täysinoppinut kauneuden tuntija ja yhtä taitava kuin trubaduuri kaikissa lemmentuomioita koskevissa asioissa; mutta paljon kauneutta minä vaadinkin tuolta kuululta Rowenaltanne sen itsekieltämyksen ja pidättyväisyyden vastapainoksi, jota minun on harjoitettava, jos mieli pyrkiä suosiollisiin väleihin sellaisen kapinallisen moukan kanssa, jollaiseksi olette hänen isänsä Cedrikin kuvannut.»

»Cedrik ei ole hänen isänsä», vastasi abotti; »hän on vain kaukainen sukulainen. Rowena on korkeampaa sukuperää, kuin mitä Cedrik itsekään kehuu olevansa. Rowenan holhooja hän joka tapauksessa on, joskin, luulen ma, omin valtuuksinsa, ja hän rakastaa holhokkiansa niinkuin omaa lastaan. Rowenan kauneutta saatte pian itse arvostella. Ja jollei hänen hipiänsä hienous ja hänen sinisilmieensä ylevä ja samalla lempeä katse heti haihduta mielestänne Palestiinan mustapalmikkoisia impiä, vieläpä Mahometti-ukon paratiisin hourejakin,⁴ niin saatte sanoa minua luopioksi eikä kirkon uskolliseksi pojaksi.»

»Mutta jos tuo teidän kehuttu kaunottarenne», sanoi temppeliherra, »punnitaan vaa'assa ja havaitaan köykäiseksi, niin muistattehan vetomme?»

»Hyvä, kaulaketjuni», vastasi abotti, »kymmentä Chion viinitynnyriä vastaan; ne ovat minun yhtä varmasti, kuin jos olisivat jo luostarini kellarissa, vanhan Dennis kellarimestarin avaimen takana.»

»Ja minä itse olen tuomarina», jatkoi temppeliherra, »ja voin hävitä vetoni ainoastaan, jos itse myönnän, etten ole nähnyt niin kaunista neitoa sitten viime helluntain, siis kokonaiseen vuoteen. Niinhän vetomme kuului? Abotti, kaulaketjunne on vaarassa; aion ripustaa sen kaulaani Ashby-de-la-Zouchen turnajaiskentällä.»

»Jos sen rehellisesti voitatte», sanoi abotti, »niin pitäkää sitä milloin mielitte. Luotan kunniasanaanne ritarina ja kirkonmiehenä, että vastaatte totuudenmukaisesti. Mutta, veliseni, kuulkaa neuvoani ja höylätkää kieltänne hiukan kohteliaampaan puhetapaan kuin mihin olette tottunut uskottomia vankeja ja itämaisia orjia hallitessanne. Cedrik Saksilainen on semmoinen mies, joka, jos hän suuttuu – eikä hän olekaan hidas suuttumaan – , ajaa meidät vaikka yösydämenä ulos talostaan taivasalle yöpymään, välittämättä vähääkään teidän ritariarvostanne, minun korkeasta virastani tai meidän kummankaan pyhästä säädystä. Ja varokaa, miten katselette Rowena-neitoa, jota hän hellii mitä arimmalla huolella. Jos herätämme hänessä vähintäkään levottomuutta siinä suhteessa, olemme menneitä miestä. Sanotaanpa hänen ajaneen ainoan poikansakin pois kotoa siitä syystä, että hän oli luonut helliä silmäyksiä tähän kaunottareen, jota nähtävästi saa etäältä jumaloida, mutta jota ei pidä lähestyä muita ajatuksia mielessä kuin sellaisia, joita tuomme Pyhän Neitsyen alttarin eteen.»

»Hyvä, enempiä ei teidän tarvitse sanoa», vastasi temppeliherra. »Olen pitävä ohjaket tämän yhden illan niin tiukalla kuin tarvitaan ja käyttäytyä säyseästi kuin impi. Mutta mitä tulee pelkoonne, että meidät muka ajettaisiin ulos, niin minä itse asemeisteneni sekä Hametin ja Abdallan kanssa takaan, ettette tule kärsimään semmoista häväistystä. Älkää epäilkökään, ettemme pystyisi pitämään hallussamme kerran saatua yösijaa.»

»Emme saa antaa asiain mennä niin pitkälle», vastasi abotti. »Mutta tässähän tuo maahan vajonnut risti onkin, josta narri puhui. Yö vain on niin pimeä, että tuskin voimme nähdä, mikä näistä teistä on oikea. Hän käski, muistaakseni, meidän poiketa vasemmalle.»

³ Anglosaksilaiset, ensi alussa tultuaan Britanniaan, perustivat sinne Seitsemän valtiota (Heptarkia = Seitsenvalta). Suom. muist.

⁴ Kauniit naiset, jotka Muhamedin opin mukaan paratiisissa palvelevat oikeauskoisia.

»Ei, oikealle», sanoi Brian, »mikäli minä muistan.»

»Vasemmalle, aivan varmaan vasemmalle. Muistan, kuinka hän viittasi puisella miekallaan.»

»Niin kyllä, mutta miekka oli hänellä vasemmassa kädessä ja hän viittasi sillä poikittain editseen», sanoi temppeleiherra.

Kumpainenkin piti itsepintaisesti kiinni omasta käsityksestään, niinkuin tämmöisissä tapauksissa on tavallista. Kysyttiin palvelijoiltakin, mutta he eivät olleet olleet kyllin lähellä kuullakseen Wamban opastusta. Viimein Brian huomasi jotakin, mikä hämärässä oli aluksi jäänyt häneltä huomaamatta: »Tuossahan joku nukkuu tai makaa kuoliaana ristin juurella – Hugo, kohennapa häntä keihäsvarrellasi.»

Tuskin oli käsky täytetty, kun makaaja nousi, huudahtaen hyvällä ranskankielellä: »Ken lienetkin, niin teet epäkohteliaasti, kun häiritset mietteitäni!»

»Me tahdoimme vain», sanoi abotti, »kysyä teiltä tietä Rotherwoodiin, Cedrik Saksilaisen talolle.»

»Sinnehän minäkin olen menossa», vastasi tuntematon, »ja jos minulla olisi hevonen, niin tulisin oppaaksenne, sillä tietä on vähän vaikea osata, vaikka se onkin minulle hyvin tuttu.»

»Saatte sekä kiitokset että palkinnon, hyvä ystävä», sanoi abotti, »jos saatatte meidät eheinä Cedrikin luokse.»

Ja hän käski yhden palvelijansa nousta talutetun hevosen selkään ja antaa omansa vieraalle, jonka oli tultava oppaaksi.

Tie, jolle opas saattoi heidät, kulki päinvastaiseen suuntaan kuin se, jota Wamba oli neuvonut johtaaksensa heidät harhaan. Polku poikkesi pian syvemmälle metsään ja kulki useamman puron poikki, joiden lieterannat tekivät ylikulun vaaralliseksi. Mutta vieras näytti ikäänkuin vaiston ohjaamana osaavan aina löytää kovimman maaperän ja turvallisimmat ylikulkupaikat, ja hänen varovaisuutensa ja tarkan huomiokykynsä avulla matkalaiset viimein saapuivat kujanteelle, joka oli heidän siihen asti näkemiään leveämpi. Opas viittasi suurta, matalaa, epäsäännöllistä rakennusta kujanteen toisessa päässä ja sanoi abotille: »Tuolla on Rotherwood, Cedrik Saksilaisen asunto.»

Se oli iloinen sanoma Aymerille, jonka hermot eivät olleet vahvimpia ja joka vaarallisten soiden poikki kuljettaessa oli ollut niin suuren huolen ja levottomuuden vallassa, ettei ollut joutanut kyselemään mitään oppaaltaan. Mutta nyt, kun hän taas näki olevansa täydessä turvassa ja likellä suojavaikkaa, uteliaisuus heräsi hänessä, ja hän kysyi oppaalta, kuka ja mikä hän oli.

»Toivioletkeläinen, juuri palannut pyhältä maalta», kuului vastaus.

»Parempi olisi teidän ollut viipyä siellä ja sotia Pyhän haudan takaisin valloittamiseksi», sanoi temppeleiherra.

»Aivan totta, kunnianarvoisa herra ritari», vastasi toivioletkeläinen, jolle temppeleiherran ulkoasu näytti olevan varsin tuttu, »mutta kun sellaisiakin, jotka ovat valalla vannoneet valloittavansa takaisin pyhän kaupungin, tavataan matkustelemassa näin kaukana velvollisuuksiensa näyttämöltä, niin voiko kummastella, että minunlaiseni rauhallinen talonpoika kieltäytyy tehtävästä, jonka he ovat hylänneet?»

Temppeleiherra olisi vastannut närkästyneesti, mutta abotti keskeytti hänet, lausuen ihmettelynsä siitä, miten opas niin monta vuotta poissa oltuaan näin tarkoin muisti kaikki metsän polut.

»Olen näiltä seuduilta syntyisin», vastasi opas. Hänen tätä sanoessaan he juuri saapuivatkin Cedrikin talolle. Se oli matala, epäsäännöllinen rakennus, jossa oli useampia pihoja ja joka käsitti melkoisen laajan alan. Vaikka sen suuruus siis todisti isännän rikkautta, oli se rakennustavaltaan kuitenkin aivan toisenlainen kuin normannilais-ylimysten korkeat, torneilla ja muureilla varustetut asunnot, jollaiset olivat tulleet vallitsevaksi rakennustyyliseksi kautta koko Englannin.

Varustuksitta ei Rotherwoodin kartanokaan sentään ollut. Varustamaton talo olisi noina melskeisinä aikoina ollut vaarassa tulla ryöstetyksi ja poltetuksi ennen ensi aamua. Syvä, läheisestä joesta johdetun veden täyttämä kaivanto ympäröi koko rakennusta. Kaksinkertainen, teräväkärkisistä

paaluista tehty aituus, johon ainekset oli saatu läheisestä metsästä, suojeli kaivannon sekä ulko-että sisäreunaa. Länttä kohden oli ulommassa paaluidassa portti, josta nostosilta johti sisemmässä aidassa olevalle samanlaiselle portille. Molemmat nämä pääsyaukot olivat aitauksen ulkonevien kulmien suojassa, niin että jousimiehet tai linkoojat saattoivat tarpeen tullen sivultakäsin ahdistaa sisäänpyrkijöitä.

Tämän portin edessä temppeliherra puhalsi kuuluvan toivotuksen torvestaan, sillä sade, joka jo kauan oli uhannut, alkoi nyt virrata rankasti.

KOLMAS LUKU

Tulipa (apu turmiollinen!) rannoilta lakeoilta, joihin lyö Germanian meri, saksilainen mies, väkevä, sinisilmä, verevä.

THOMSON'in Vapaus.

Tuvassa, joka tavattomaan pituuteensa ja leveyteensä verraten oli suhdattoman matala, seisoi järeitä, raa'altaan veistetyistä, höyläämättömistä ja silittämättömistä tammilankuista tehty pitkä pöytä valmiiksi katettuna Cedrik Saksilaisen illallisateriaa varten. Tuvan katossa, joka oli vuolista ja parruista kyhätty, ei ollut mitään muuta kuin laudoitus ja oljet erottamassa huonetta ulkoilmasta. Kummassakin päässä tupaa oli valtavan suuri tulisija; mutta kun savutorvet olivat hyvin kömpelöä tekoa, tunkeusi ainakin yhtä paljon savua sisään kuin oikeaa väylää ulos. Tästä aiheutuva alinomainen savu oli peittänyt matalan tuvan kattovuolet ja – parrut kiiltävällä, mustalla noksilauksella. Seinillä riippui sota- ja metsästysaseita, ja joka nurkassa oli kaksipuoliset ovet, joista päästiin avaran rakennuksen muihin osiin.

Muutenkin ilmeni talon varusteissa tuota saksilais-aikakauden karua yksinkertaisuutta, jonka säilyttämistä Cedrik piti kunnianasianaan. Permanto oli kovaksi tallattua kalkilla sekoitettua savea, niinkuin nykyaikana usein käytetään englantilaisissa riihissä. Noin neljänneltä osalta huoneen pituutta oli lattia tehty askelmaa korkeammaksi, ja tuon korokkeen alueella oleskeli ainoastaan talon isäntäväki ja arvokkaammat vieraat. Poikittain tällä korokkeella oli kalliilla, tulipunaisella liinalla peitetty pöytä, jonka keskikohdalta ovipuolelle päin jatkui palvelijoita ja halvempia henkilöitä varten asetettu pitempi ja matalampi pöytä. Koko laitos oli T-kirjaimen muotoinen, tai samanlainen kuin ne vanhanaikaiset, samojen periaatteiden mukaan järjestetyt ruokapöydät, joita vielä nytkin nähdään vanhanaikaisissa Oxfordin ja Cambridgen yliopistoissa. Jykeviä nojatuoleja sekä selustapenkkejä veistoksilla koristetusta tammipuusta oli sijoitettu korokkeelle, ja näiden istuimien sekä korkeammalla olevan pöydän ylitse oli kiinnitetty vaatelulta suojaamaan tällä kunniapaikalla istuvia arvohenkilöitä tuulelta ja varsinkin sateelta, joka paikoin tunkeutui huonosti kyhätyn katon lävitse sisään.

Tuvan peräosan seinät, niin pitkälle kuin koroke ulottui, olivat verhoilla eli uutimilla peitetyt, ja lattialla oli matto, molemmat koristetut jonkintapaisilla koruompeluksilla tai kirjauksilla, joiden värit olivat loistavat tai pikemminkin räikeät. Ovensuupuolen pöydän kohdalla oli vesikatto, niinkuin sanottu, paljaaltaan peittämättömänä; karkeiksi laastitut seinät olivat alastomat ja kolea savipermanto matoitta. Pöytäkin oli ilman liinaa, ja istuimina oli vain järeät, karkeatekoiset penkit.

Peräpöydän keskikohdalla oli kaksi muita korkeampaa tuolia perheen isäntää ja emäntää varten, jotka valvoivat ja johtivat aterioimista ja siitä toimestaan olivat saaneet saksilaisen arvonimensä »leivän jakajat».

Kummankin kunniatuolin eteen oli asetettu jakkara, joka oli taidokkailla leikkauksilla ja norsunluulla koristettu, mikä arvokkuuden merkki oli niille ominainen. Toisella mainituista tuoleista istui nyt Cedrik Saksilainen, joka, vaikka olikin arvoltaan vain talonisäntä eli senaikaiseen tapaan sanoen vapaatilallinen, tunsikin kuitenkin illallisensa viivästymisen johdosta ärtyisää kärsimättömyyttä, joka olisi soveltunut jollekin muinais- tai nykyaikaiselle raatimiehelle.

Isännän muodosta saattoi heti huomata, että hän luonnonlaadultaan oli suora, mutta äkkipikainen ja kiivas. Hänen vartalonsa ei ollut keskimittaa pitempi, mutta harteava, pitkäkätinen ja vankkarakenteinen, niinkuin sodan ja metsästyksen rasituksiin tottuneen miehen ainakin. Kasvot olivat leveät, silmät suuret, siniset, piirteet avoimet ja vilpittömät, hampaat terveet ja pää kaunismuotoinen, kaikki yhdessä ilmaisten sellaista hyväntahtoisuutta, joka usein esiintyy rinnan kiivaan ja pikaisen luonteenlaadun kanssa. Ylpeyttä ja epäluuloisuutta ilmeni myöskin hänen katseessaan, sillä ikänsä kaiken oli hänen täytynyt puolustaa oikeuksia, joita alinomaan yritettiin

polkea, ja hänen asemansa ja olosuhteensa olivatkin semmoiset, että ne olivat antaneet hänen tuliselle, pikaiselle ja päättäväiselle luonteenlaadullensa alati uutta kiihoketta. Hänen pitkä, keltainen tukkansa, joka pääläelta ja otsalta oli keskeltä jaettu ja kahdenpuolen kammattu, ulottui alas hartioille asti. Harmaita hiuksia ei siinä vielä paljon näkynyt, vaikka Cedrik läheni jo kuuttakymmentä.

Pukuna oli hänellä havunvihreä nuttu, jonka kaulus ja hihansuut olivat päärmätyt »minever» – nahalla, mikä oli kärpännahkaa halvempaa ja luultavasti talvioravan nahasta valmistettua. Nuttu oli napittamaton, ja sen alta näkyi tulipunainen ruumiinmukainen ihokas. Housutkin olivat samanväriset, mutta ne ulottuivat vain reitten alaosaan, jättäen polvet paljaiksi. Jaloissa oli samanmuotoiset matalat kengät kuin talonpojillakin, vaikka hienommasta nahasta ja kiinnitetyt edestä kultasoljilla. Käsivarsissa oli kultarenkaat, kaulassa samoin oli leveä rengas samaa kallista ainetta. Vyötäisillä oli runsaasti koristettu vyö, johon lyhyt, suora, kaksiteräinen, teräväkärkinen miekka oli pistetty sillä tavoin, että se riippui sivulla melkein pystysuorassa. Tuolin selustalle oli ripustettu tulipunaisesta verasta tehty, turkisvuorinen viitta ynnä samoista aineista tehty, upeasti kirjailtu lakki, jotka täydensivät hyvinvoivan talollisen puvun hänen ulkosalla liikkueensa. Lyhyt, leveä- ja kirkasteräinen metsäkarju-keihäs oli nojallaan saman tuolin selustaa vasten; sitä isäntä käytti ulkona liikkueensa sauvana tai aseena, miten milloinkin asia vaati.

Joukko palvelijoita, joiden puvut vaihtelivat eri asteissa isännän upean vaatetuksen ja Gurth sikopaimenen karkean, koruttoman asun välillä, seurasi saksilaisen herran katseita ja odotti hänen käskyjään. Pari kolme korkeampiarvoista palvelijaa seisoivat hänen takanaan korokkeella; muut kaikki pysyttelivät ovipuolella tupaa. Olipa tuvassa vielä toisenlaisiakin asukkaita. Siellä oli pari kolme suurta, pörrökarvaista vinttikoiraa, joita siihen aikaan käytettiin suden ja sarvaan ajossa; yhtä monta hitaampaa vainukoiraa, suurta, vahvaraajaista rotua, joilla oli paksu kaula, suuri pää ja pitkät korvat; vihdoin vielä pari pienempää koiraa, sitä lajia, joita nykyään nimitetään terriereiksi. Kaikki ne odottivat maltittomina ruoan tuloa, mutta osaten koirille ominaisella viisaudella ymmärtää ihmiskatsetta ne pysyivät kuitenkin hiljaa isäntänsä äreää äänettömyyttä häiritsemättä. Luultavasti ne pelkäsivät pientä valkeaa keppiä, joka oli pantu Cedrikin lautasen viereen ja aiottu pitämään kurissa nelijalkaisten alustalaisten ahneutta. Vanha susikoira vain oli lellitellyn suosikin rohkeudella asettunut aivan kunniaistuimen viereen ja uskalsi silloin tällöin anoa huomiota laskemalla suuren, pörröisen päänsä isännän polvelle tai työntämällä kuononsa hänen käteensä. Mutta sekin torjuttiin pois tyyllä käskyllä: »Alas, Balder, alas! En ole nyt leikkituulella.»

Cedrik ei todellakaan, kuten olemme huomanneet, ollut varsin lempeällä tuulella. Rowena-neiti, käytyään kaukaisessa kirkossa iltamessua kuuntelemassa oli vast'ikään tullut kotiin ja muutti rajuilmassa kastuneita vaatteitansa. Gurthista ja hänen hoidokeistaan ei ollut vielä mitään tietoa, vaikka heidän olisi pitänyt jo aikaa sitten kotiutua metsästä. Ja näinä rauhattomina aikoina oli täysi syy levottomuuteen karjan viipyessä, sillä saattoihan olla hyvin mahdollista, että läheisissä metsissä asustavat rosvot olivat sen ryöstäneet, tai joku naapuriparoni, joka mahtavuudessaan välitti laista yhtä vähän kuin rosvot, oli vienyt sen saaliiksensa. Eikä semmoinen vahinko olisi ollut vähäinen, sillä suuret sikalaumat olivat saksilaisten talollisten paras rikkaus, varsinkin metsäseudulla, missä näille elukoille oli runsaasti ravintoa. Paitsi näitä huolestumisen aiheita synnytti saksilaisessa talonherrassa kärsimättömyyttä hänen narrinsa Wamban poissaolo, sillä tämän kokkapuheet, vaikk'eivät olleetkaan sukkelimpia, olivat kuitenkin jonkinlaisena höysteenä isännän ilta-aterialle sekä niille runsaille olut- ja viinikulauksille, joilla hänen oli tapana sitä säestää. Lisätäkäämme kaikkeen tähän, että Cedrik ei ollut puolenpäivän jälkeen mitään syönyt ja että hänen tavallinen illallisaikansa oli jo aikoja sitten mennyt ohi, – ja sehän on asia, joka suututtaa kaikkia maalaisherroja, sekä muinais- että nykyaikoina. Ärtymystään hän ilmaisi katkonaisilla lauseilla, joita hän osaksi itsekseen mutisi, osaksi lausui ympärillä seisoville palvelijoille, erittäinkin juomanlaskijalleen, joka ikäänkuin rauhoitukseksi vähän väliä tarjosi hänelle hopeapikarin täynnä viiniä. »Miksi Rowena-neiti niin kauan viipyy?»

»Hän vain järjestää hiuksiaan», vastasi eräs naispalvelija yhtä rohkeasti kuin meidänkin aikoina talontyttären suosittu kamarineitsyt vastaa perheen isännälle. »Tahtoisitteko, että hän tulisi pöytään

hilkka päässä ja sadeviitta yllä? Eikä kukaan nainen koko kreivikunnassa ole nopeampi pukeutumaan kuin meidän neiti.»

Tähän kiistämättömään väitteeseen saksilainen vastasi vain jonkinlaisella myöntävällä murahduksella ja lisäsi: »Soisipa, että hän toisen kerran mennessään Johanneksen kirkolle valitsisi paremman ilman. Mutta mitä, kymmenen pirun nimessä», jatkoi hän juomanlaskijaan kääntyen ja koroittaen ääntään, ikäänkuin mielissään siitä, että oli keksinyt väylän, johon voi suunnata ärtymyksensä ilman pelkoa tai hillintää, »mitä, kymmenen pirun nimessä, Gurth tekee näin myöhään metsässä? Arvattavasti saamme jonkin turman viestin sikalaumasta. Onhan hän ennen aina ollut uskollinen ja huolellinen palvelija, ja minä olin aikonut koroittaa hänet parempaan virkaan. Kenties olisin ottanut hänet henkivartijaini joukkoon.»

Juomanlaskija Oswald muistutti nöyrästi, että »tuskinhan vielä oli tunti kulunut valkeansammutuskellon⁵ soimisesta». Mutta tämä oli huonosti valittu puolustus, sillä se muistutti asiaa, joka saksilaiskorville oli ikävä kuulla.

»Paha periköön», huusi Cedrik, »valkeansammutuskellon ja sen tyrannimaisen äpärän,⁶ joka sen keksi, sekä sen sydämettömän orjan, joka saksin kielellä mainitsee sitä saksilaisten korvien kuullen. Valkeansammutuskello», lisäsi hän tuokion vaiti oltuaan, »valkeansammutuskello, joka pakottaa kunnan ihmiset sammuttamaan valkeansa, että rosvot ja varkaat saisivat pimeydessä tekojansa tehdä. – Valkeansammutuskello tosiaankin! – Reginald Front-de-Boeuf ja Filip de Malvoisin tietävät kyllä, mihin tarpeeseen valkeansammutuskäsky sopii, yhtä hyvin kuin Wilhelm Bastardi itse tai kuka hyvänsä Hastingsin tappelussa olleista normannilaisseikkailijoista. Arvattavasti tuodaan minulle kohta sanoma, että sikalaumani on viety ruoaksi nälkäisille rosvoille, joita nuo herrat eivät kykene elättämään muuten kuin varkaudella ja rosvoamisella. Uskollinen orjani on tapettu ja omaisuuteni otettu ryöstösaaliiksi. – Ja Wamba, – missä on Wamba? Eikö joku sanonut hänen lähteneen Gurthin kanssa?»

Oswald vastasi niin olevan.

»Vai niin, yhä parempaa ja parempaa! Hänkin, saksilaisnarri, on viety normannilais herraa huvittamaan. Narreja me tosin olemme kaikki, kun heitä palvelemme, ja ansaitsemme paremmin heidän pilkkansa ja naurunsa, kuin jos olisimme puoliälyisinä syntyneet. Mutta minä tahdon kostaa!» lisäsi hän, kavahtaen tuoliiltaan kiihdyksissään luulotellusta väkivallasta ja tarttuen metsäkarjuihääseensä. »Minä teen syytöksen valtaneuvoskunnalle. Minulla on ystäviä, minulla on alustalaisia. Mies miestä vastaan vaadin nuo normannit kaksintaisteluun. Pankoot vain päälleen haarniskansa ja rautapaitansa ja kaiken, mikä pelkurille voi antaa rohkeutta! Olenhan minä ennenkin syössyt tämmöisen peitsen esteen läpi, joka oli paksumpi kuin kolme heidän sotakilpeänsä! – He ehkä luulevat minua vanhaksi; mutta saavatpa nähdä, että niin yksinäinen ja lapseton kuin olenkin, Herewardin veri kuitenkin virtaa Cedrikin suonissa. Voi Wilfred, Wilfred!» lisäsi hän hiljaisemmin, »jospa olisit osannut hillitä järjettömän intohimosi, niin ei isäsi olisi vanhalla iällään jäänyt yksinäisen tammen kaltaiseksi, joka ojentaa pirstottuja ja suojattomia oksiansa myrskyn riehuntaa vastaan!» Tämä ajatus näytti muuttavan hänen ärtymyksensä surumielisyydeksi. Hän pani pois keihäänsä, kävi jälleen istumaan, loi katseensa maahan ja näytti vaipuvan alakuloisiin mietteisiin.

Näistä mietteistä Cedrikin yht'akkiä herätti torven toivotus, joka sai kaikki tuvassa olevat koirat sekä kaksi- tai kolmekymmentä talon muissa osissa olevaa vastaamaan äänekkäällä ulvonnalla ja haukunnalla. Valkea keppi sai hetken aikaa tehdä virkaansa ja palvelijat koettaa parastansa, ennenkuin koirien meteli saatiin vaikenemaan. »Portille, pojat!» käski saksilainen kiireesti, niin pian kuin meteli oli asettunut sen verran, että palvelijat saattoivat kuulla hänen äänensä. »Käykää katsomaan, mitä

⁵ Wilhelm Valloittajan käskystä piti saksilaisten sammuttaa sekä kynttilänsä että takkavalkeansa iltakellon soidessa, minkä johdosta sitä nimitettiin valkeansammutus-kelloksi (curfew-bell.) Suom. muist.

⁶ Wilhelm Valloittaja oli avioton poika. Suom. muist.

sanomia tuolla torvella on tuotavana – epäilemättä se ilmoittaa, että jokin ryöstö ja rosvotyö on minun maillani tehty.»

Tuskin kolmen minuutin kuluttua eräs henkivartijoista palasi ja ilmoitti, »että Jorvaulx'n abotti Aymer ja kelpo ritari Brian de Bois-Guilbert, urhoollisen ja kunnianarvoisan Temppeleiherrain ritariston komentaja, pienen seurueensa kanssa pyytävät vieraanvaraa ja suojaa yhdeksi yöksi, ollen matkalla turnajaisiin, jotka ylihuomenna pidetään Ashby-de-la-Zouchen lähistöllä».

»Aymer, Aymer-abotti? Brian de Bois-Guilbert?» mutisi Cedrik. »Normanneja kumpainenkin – mutta olkoot normanneja tai saksilaisia, vieraanvaraisuutta on Rotherwoodissa noudatettava. Olkoot tervetulleet, koska ovat katsoneet hyväksi poiketa tänne – vaikka kernaammin olisin suonut, että he olisivat jatkaneet matkaansa. Mutta arvotonta olisi nurista yhden yön suojasta ja yhden illan ruoasta; tottahan normannilainen osanee vieraana ollessaan hillitä hävyttömyyttensä. – Mene, Hundebert», lisäsi hän hovimestarintapaiselle palvelijalle, joka seisoi hänen takanansa valkea sauva kädessä; »ota mukaasi kuusi renkiä ja saata tulijat vierashuoneisiin. Pidä huolta heidän hevosistaan ja muuleistaan, ja katso, ettei heidän väeltään mitään puutu. Anna heille kuivia vaatteita, jos he sellaisia pyytävät, laita valkea ja toimita heille pesuvettä ja viiniä ja olutta. Ja käske keittäjään lisätä illalliseemme jotakin, mitä kiireessä voivat, ja tuotakoon se pöytään, niin pian kuin nuo vieraat ovat valmiit tulemaan ruoalle. Sano heille, Hundebert, että Cedrik itse tulisi heitä vastaanottamaan, mutta häntä sitoo vannomansa vala, ettei hän astu enempää kuin kolme askelta tupansa kunniakorokkeelta ketään vastaan, paitsi jos vieras on saksilaista kuningassukua. Joudu! Katso, että heitä pidetään hyvänä. Älkööt he saako ylpeydessään sanoa, että saksilaismoukka on ilmaissut heille yht'aikaa sekä köyhyytensä että itaruutensa.»

Hovimestari läksi useampien palvelijain kanssa isännän käskyjä täyttämään. »Aymer-abotti!» kertasi Cedrik, Oswaldiin katsoen, »hänhän on, jollen erehdy, Giles de Maulevererin, nykyisen Middlehamin herran, veli?»

Oswald kumarsi kunnioittavasti vastaukseksi. »Hänen veljensä asuu linnassa ja anastaa perinnön, joka oikeastaan kuuluu jalommalle suvulle, Middlehamin Ulfegareille; mutta niinhän jokainen muukin normannilaiherra tekee. Tämän abotin sanotaan olevan vapaa ja iloinen mies, joka enemmän pitää viinimaljasta ja metsätorvesta kuin kellonsoitosta ja kirjasta. Hyvä on, tulkoon vain, terve tultuansa. Kuinka sanoittekaan temppeleiherran nimen olevan?»

»Brian de Bois-Guilbert.»

»Bois-Guilbert!» sanoi Cedrik yhä samalla mieltävällä, arvelevalla äänellä, johon hän alustalaistensa parissa eläen oli tottunut ja joka kuulosti pikemmin itsekseen juttelevan kuin ympärillään oleville puhuvan miehen ääneltä. »Bois-Guilbert! Siitä nimestä on maine laajalti kertonut sekä hyvää että pahaa. Hän kuuluu olevan yhtä urhoollinen kuin ritarikuntansa parhaat, mutta hänellä on myös heidän tavalliset virheensä: hän on ylpeä, röyhkeä, julma ja irstas. Hän on kovasydäminen mies, joka ei pelkää maata eikä taivasta. Näin juttelevat harvat Palestiinasta palanneet soturimme. – No, yhdeksi yöksi hän vain on tullut; olkoon tervetullut hänkin. – Oswald, aukaise vanhin viinitynnyri; tuo pöydälle parasta simaa, väkevintä olutta, oivallisinta moratia, vaahtoisinta omenaviiniä, tuoksuvinta pigmentiä!⁷ Täytä suurimmat juomasarvet – temppeleiherrat ja abotit pitävät hyvistä viineistä ja runsaista mitoista. – Elgitha, sano emännällesi, ettemme tänä iltana odota häntä saliin tulevaksi, jollei hän erityisesti sitä halua.»

»Mutta hän haluaa sitä erityisesti,» vastasi suulaasti Elgitha; »sillä hän tahtoo aina mielellään kuulla uusimmat sanomat Palestiinasta.»

Cedrik loi nenäkkääseen tyttöön kiivaan, närkästyneen katseen; mutta Rowenaan ja hänen palvelijoihinsa Cedrikin vihastus ei milloinkaan kohdistunut. Hän siis vastasi ainoastaan: »Vaiti, tyttö! Kielesi on kerkeämpi kuin ymmärryksesi. Vie sanomani emännällesi, ja tehkөөn hän mielensä

⁷ Nämä olivat saksilaisten mielijuomia. Morat tehtiin hunajasta ja mulperimarjain mehusta. Pigment oli ryydeillä höyrytettyä viiniä, myöskin hunajalla sekoitettua.

mukaan. Tässä talossa ainakin Alfred-kuninkaan jälkeläinen hallitsee yhä vielä ruhtinattarena.»
Elgitha läksi ulos.

»Palestiinasta!» toisti saksilainen. »Palestiinasta! Voi kuinka moni korva on harras kuulemaan juttuja, joita irstaa ristiritarit tai ulkokullatut toivioretkeläiset tuovat tuosta maasta! Minäkin voisin kysyä – minäkin voisin tiedustella – minäkin voisin sykkivin sydämin kuunnella noita satuja, joita ovelat maankuljeksijat keksivät, houkutelakseen meitä anteliaiksi. Mutta ei! – Poika, joka ei ole tahtonut totella käskyjäni, ei ole enää minun poikani. En välitä hänen kohtalostaan enempää kuin kaikkein halvimmasta niiden lukemattomien joukossa, jotka, kiinnitettyään ristin olkapäähänsä, ovat syöksyneet irstaisuuteen ja verityöhön, sanoen sitä muka Jumalan tahdon täyttämiseksi.»

Hän rypisti kulmiaan ja loi silmänsä hetkeksi maahan. Kun hän ne jälleen nosti, paiskattiin kaksipuolinen ovi salin toisessa päässä juuri seposelälleen, ja vieraat astuivat sisään seuraten hovimestaria, jolla oli valkea sauvansa kädessä, ynnä neljää palvelijaa, jotka kantoivat tulisohtuja.

NELJÄS LUKU

Vuos veret takkukarvain vuohien,
iskettiin maahan sonni vihainen:
Jo paistit kypsyi; ruoka tarjottiin,
punainen viini maljaan laskettiin.

Pöytäänpä kolmijalkaan istuttaa kuningas Odysseynkin,
mut hän saa istuimen matalamman —

POPEN Odysseia, 21:s kirja.

Aymer-abotti oli, käyttäen hyväkseen hänelle suotua puvunmuuttamistilaisuutta, vaihtanut matkapukunsa vielä kallisarvoisempiin vaatteisiin, heittäen päällimmäiseksi omituisesti kirjaillun kaavun. Paitsi paksua, kultaista sinettisormusta, joka ilmaisi hänen kirkollista arvoansa, oli hänellä sormissaan vielä useita jalokivisormuksia, vaikka niiden käyttäminen oikeastaan oli kanoonisessa laissa kielletty. Hänen jalkineensa olivat hienoimmasta Espanjan nahasta tehdyt. Parta oli keritty niin sieväksi kuin hänen munkistonsa säännöt suinkin sallivat, ja ajetun päälleen peitti tulipunainen, upeasti kirjailtu lakki.

Temppeleiherrankin ulkomuoto oli muuttunut. Vaikka hänen pukunsa ei ollutkaan niin ylen huolellisesti koristettu, oli se kuitenkin yhtä kallisarvoinen ja hänen ulkonäkönsä paljoa mahtavampi kuin kumppanin. Rautarengas-paidan hän oli vaihtanut ihonuttuun, joka oli tumman purppuran väristä silkkiä ja turkiksilla päärmätty; sen yli laskeutui lumivalkoinen, pitkä viitta levein laskoksin. Kahdeksankärkinen risti, joka oli hänen järjestönsä merkinä, oli mustasta sametista ommeltu olkapäähän. Otsaa ei enää peittänyt korkea lakki, vaan sitä varjosti vain lyhyt, kiharainen, sysimusta tukka, joka hyvin soveltui miehen muutenkin tavattoman tummaan kasvojenväriin. Hänen käyntinsä ja koko ryhtinsä olisi ollut sulavan majesteettillinen, jollei niissä olisi ollut käskevän kopeaa ilmettä, mikä rajoittamattoman käskyvallan käyttäjälle usein on ominainen.

Näiden molempien arvohenkilöiden jäljessä seurasivat heidän palvelijansa, ja vielä jäljempänä astui nöyrästi opas, jonka ulkonäössä ei ollut mitään muuta merkillistä, kuin mikä kuului tavalliseen toivoretkeläispukuun. Karkeasta, mustasta sarssista tehty kaapu tai viitta verhosi koko hänen vartalonsa. Hihojen sijasta olivat irtonaiset kangaskaistat käsivarsien peittona, jotakuinkin meidän aikaisten husaaritakkien tapaan; tämmöistä mekkoa sanottiin silloin *Slaveyniksi* eli sklavonialaiseksi. Paljaissa jaloissa oli karkeat nahkapaulaiset kurpposet. Leveä lierihattu, jonka reunukseen oli ommeltu näkinkenkiä, ja pitkä, rautapäinen sauva, jonka ponteen oli sidottu palmunoksa, täydensivät toivoretkeläisen puvun. Vaatimattomasti hän astui viimeisenä kaikista tupaan, ja huomattuaan, että alemmassa pöydässä tuskin oli tarpeeksi sijaa Cedrikin palvelijoille sekä vieraiden seuralaisille, hän vetäytyi jakkaralle, joka oli toisen suuren takan vieressä, melkein sen alla. Siinä hän kuivatteli vaatteitansa, näyttäen odottelevan, kunnes jonkun poistuminen tekisi hänelle tilaa pöytään tai tarjoilija vierasvaraisesti toisi hänelle ruokaa tähän syrjäiseen paikkaan, minkä hän oli itselleen valinnut.

Arvokkaan kohteliaasti Cedrik nousi vastaanottamaan vieraitaan, ja laskeutuen alas korokkeelta hän astui kolme askelta heitä vastaan ja seisautui sitten odottamaan. »Olen pahoillani, kunnianarvoisa abotti», sanoi hän, »että vannomani vala ei salli minun tällä esi-isäini permannolla astua edemmäksi, edes niin arvokkaita vieraita vastaanottaakseni kuin te ja tämä Pyhän Temppelein urhoisa ritari olette. Mutta palvelijani on kai selittänyt syyn teille minun näennäiseen epäkohteliaisuuteeni. Älkää myös panko pahaksi, jos puhun teille kotoista kieltäni ja pyydän, että

tekin samalla kielellä vastaisitte, jos sitä kylliksi osaatte. Jollette, niin ymmärrän minäkin tarpeeksi normannien kieltä, käsittääkseni teidän puheenne.»

»Valat», sanoi abotti, »ovat pyhänä pidettävät, arvoisa vapaatilallinen. Valat ovat solmuja, jotka kiinnittävät meitä taivaaseen, ne ovat siteitä, jotka sitovat uhrin alttarin kulmaan – ja sentähden – niin kuin jo äsken sanoin, ne ovat pyhänä pidettävät ja täytettävät, jollei Pyhä Äitimme Kirkko niitä kirvoita. Ja mitä kieleen tulee, niin mielelläni keskustelussa käytän sitä, jota kunnioitettu isoäitini, Hilda Middlehamin rouva puhui, hän, joka kuoli melkein yhtä suuressa pyhyiden maineessa, jos tohtinen niin sanoa, kuin hänen mainehikas kaimansa, autuas Pyhä Hilda Whitbyläinen, Jumala hänen sielullensa olkoon armollinen.»

Kun abotti oli tämän sovinnollisen puheen lopettanut, lisäsi hänen kumppaninsa lyhyesti ja jyrkästi: »Minä puhun aina ranskaa, Rikhard-kuninkaan ja hänen ylimystensä kieltä; mutta ymmärrän kyllä riittävästi englanninkin kieltä, tullakseni toimeen maan alkuasukasten kanssa.»

Cedrik välähdytti puhujaan sellaisen kiivaan ja närkästyneen katseen, jollaisia vertailut kilpailevien kansallisuuksien välillä melkein aina aiheuttivat: mutta muistaessaan vieraanvaraisuuden velvoitukset hän pidättyi sen enemmistä harmin purkauksista. Kädellä viitaten hän pyysi vieraita istumaan kahdelle tuolille, jotka olivat vähän matalammat kuin hänen omansa, mutta aivan hänen vieressään, antaen samalla merkin, että illallinen oli tuotava pöytään.

Palvelijain rientäessä käskyä täyttämään Cedrikin silmä keksi Gurth sikopaimenen, joka kumppaninsa Wamban kanssa oli juuri astunut tupaan. »Tulkaa tänne, te vetelykset!» tiuskasi saksilainen kärsimättömästi. Ja kun syylliset olivat ennättäneet korokkeen eteen: »Minkä vuoksi te, lurjukset, näin myöhään olette kuhnaillleet ulkona? Oletko sinä, Gurth-junkkari, tuonut laumasi kotiin, vai oletko jättänyt sen rosvojen ja ryövärien kynsiin?»

»Lauma on tallessa, olkaa hyvällä mielellä, isäntä», vastasi Gurth.

»Mutta siitpä en ole hyvällä mielellä, lurjus», sanoi Cedrik, »että olen kaksi tuntia saanut luulla toista ja miettiä kosta naapureilleni tekemättömistä rikoksista. Jalkarautoja ja vankihuonetta saat maistaa, kuuletkos, mies, jos vielä kerran tällaista tapahtuu.»

Gurth, joka tunsu isännän pikaisen mielenlaadun, ei ruvennutkaan puolustautumaan. Mutta Wamba, joka narrinetuoikeuksiensa nojalla saattoi luottaa Cedrikin suvaitsevaisuuteen, vastasi heidän kummankin puolesta: »Etpä, totta puhuen, eno Cedrik, ole tänä iltana viisas etkä oikeudenmukainen.»

»Mitä, junkkari?» sanoi isäntä. »Minä panen sinut porttivahdin majaan piiskaa maistelemaan, jolleivät hullutuksesi pysy aisoissa.»

»Sanokoon viisautenne ensin minulle», vastasi Wamba, »onko oikein ja kohtuullista rangaista syytöntä syyllisen edestä?»

»Ei suinkaan, narri», sanoi Cedrik.

»No, miksikä sitten panetat Gurth-paran jalkarautoihin, eno, kun hänen koiransa Fangs on syyllinen? Voinpa vanhoa, ettemme hetkeäkään viipyneet turhaan matkalla, niin pian kuin lauma oli saatu kokoon. Mutta sitä ei Fangs saanut toimeen, ennenkuin iltakellot jo kerkisivät soida.»

»Hirtä sitten Fangs», sanoi Cedrik, kääntyi kiivaasti sikopaimeneen päin, »jos syy on hänessä, ja hanki itsellesi toinen koira.»

»Äläpä pane pahaksi, eno», sanoi narri, »sekin olisi hiukan oikeuden ja kohtuuden vastaista. Sillä jos Fangs ontuu eikä sentähden voinut saada laumaa kokoon, niin eihän se ollut hänen syytään, vaan niiden, jotka silpoivat siltä kaksi etukynttä. Tuskinpa koira-parka olisi suostunut tuollaiseen toimitukseen, jos sen mieltä olisi kysytty.»

»Ja kuka uskalsi silpoa minun orjani elukkaa?» ärjäisi saksilainen tulistuen.

»No, sen teki vanha Hubert», sanoi Wamba, »ritari Filip de Malvoisinin metsänvartija. Hän tapasi Fangsin metsässä kuljeskelemasta ja väitti sen siellä ajelevan metsäkauriita, mikä muka loukkasi hänen herransa, kuninkaallisen ylimetsäherran oikeuksia.»

»Perhana viekoon Malvoisinin», huusi saksilainen, »ja hänen metsänvartijansa samaten! Kyllä minä heille opetan, että Suuressa Metsälaiassa tämä metsä on yhteismaaksi määrätty. Mutta riittää jo tästä. Mene sinä, poika, paikallesi – ja sinä, Gurth, hanki itsellesi toinen koira, ja jos metsänvartija siihenkin rohkenee koskea, niin sanokoon jousitaidolleen jäähyväiset; haukuttakoon minua kehnoksi pelkuriksi, jollen silloin iske poikki etusormea hänen oikeasta kädestään! – Ei hän sen jälkeen enää viritä jousensa jännettä. – Suokaa anteeksi, arvoisat vieraat. Minulla on täällä kiusanani naapurit, jotka vetävät vertoja teidän pakanoillenne, herra ritari, siellä Pyhässämaassa. Mutta nyt on halpa illallisenne jo pöydässä; ravitkaa itsenne, ja hyvä tahtoni korvatkoon ruoan puutteet.»

Pöydälle tuotu kestitys ei kuitenkaan kaivannut isännän puolusteluja. Pöydän alapäässä näkyi sianlihaa monella eri tavalla laitettuna; sitäpaitsi myös lintu-, kauris-, vuohi- ja jänispaistia ynnä monenlaista kalaruokaa ynnä lisäksi summattoman suuria leipämöhkäleitä ja kakkuja sekä useammanlaatuisia, hedelmistä ja hunajasta tehtyjä makeisia. Pienempiä metsälintuja, joita oli myös runsaasti tarjona, ei tuotu sisään vadeissa, vaan pienissä puisissa vartaissa; passaripojat ja palvelijat, jotka niitä kantoivat, tarjosivat kaikille vieraille perätysten, ja kukin leikkasi niistä sellaisen palan kuin halusi. Jokaisen arvohenkilön edessä oli hopeinen pikari. Pöydän alapäähän sitä vastoin oli asetettu suuria juomasarvia.

Juuri kuin ruokailu oli alkamaisillaan, kohotti hovimestari äkkiä sauvansa ja virkkoi kovalla äänellä: »Malttakaa! – Tehkää tilaa Rowena-neidille!» Tuvan peräseinässä, vieraspöydän takana oleva sivuovi aukeni samassa, ja Rowena astui sisään, neljä palvelijatarta jäljessään. Cedrik, vaikka olikin kummastuksissaan ja kenties hiukan harmissaankin siitä, että hänen holhokkinsa tuli tässä tilaisuudessa esille, riensi kuitenkin häntä vastaan ja saattoi hänet kunnioittavalla juhlallisuudella sille korkealle istuimelle, oman tuolinsa oikealle puolelle, joka kuului talon valtiattarelle. Kaikki nousivat häntä tervehtimään, ja vastaten tähän kohteliaisuuteen äänettömällä kumarruksella hän kävi sulavin liikkein paikalleen pöydän ääreen. Ennenkuin hän vielä ehti asettua istumaan, kuiskasi temppeliherra abotin korvaan: »Enpä saakaan turnajaisissa pitää kultaketjuanne. Te olette voittanut Chion-viinini.»

»Enkö sitä sanonut?» vastasi abotti. »Mutta hillitkää ihastuksenne, isäntä katselee teitä.»

Tästä varoituksesta huolimatta Brian de Bois-Guilbert, joka oli tottunut aina noudattamaan vain omia hetkellisiä mielijohteitaan, ei irroitannut katsettaan saksilaisesta kaunottaresta, jonka ihanuus vaikutti ehkä sitä voimakkaammin hänen mieleensä, koska se erosi täydellisesti itämaitten sulnaanittarien kauneudesta.

Luotuna sopusuhtaisimman naiskaavan mukaan oli Rowena vartaloltaan pitkä, mutta ei kuitenkaan siinä määrin, että olisi herättänyt huomiota ylenmääräisellä pituudellaan. Hänen hiipiänsä oli mitä hienoimman vaalea, mutta pään sekä kasvojenpiirteiden jalo muoto vaikutti sen, ettei hän näyttänyt elottomalta, niinkuin toisinaan vaaleat kaunottaret. Kauniit kulmakarvat, jotka olivat tarpeeksi tummat antaakseen otsalle ilmeikkyyttä, kaareutuivat kirkasten, sinisten silmäin yläpuolella, jotka näyttivät kykenevän syttymään yhtä hyvin kuin heltymään, käskemään yhtä hyvin kuin anomaan. Vaikkakin tämätapaisten kasvojen luonnollisin ilme olisi lempeys, oli tässä tapauksessa selvää, että tottumus hallitsemaan ja olemaan yleisen kunnioituksen esineenä oli antanut saksilais-neidolle ylväämmän luonteenlaadun, joka hänen alkuperäiseen luontaisväyrynsä yhtyneenä oli painanut siihen oman leimansa. Hänen tuuheaa tukkansa, jonka väri oli ruskean ja vaalean väliltä, valui hartioille lukemattomina viehättävinä oikukkaina kiharina, joiden muodostamisessa ihmiskäsi luultavasti oli ollut luonnon apuna. Kiharain keskellä kimalteli kalliita kiviä; itse tukan valtoimena valuminen ilmaisi neidon vapaata, korkeaa syntyperää. Kaulassa riippui kultavitjoista pieni kultainen pyhäinjäännöskotelo. Paljaat käsivarret olivat rannerenkailla koristetut. Pukuna oli hänellä pusero ja hame vaaleaa merenvihreää silkkiä; sen päällä riippui pitkä, väljä, maahan asti ulottuva viitta, jonka ylen leveät hihat eivät kuitenkaan ulottuneet pitemmälle kuin hiukan kyynärpään alapuolelle. Tämä viitta oli väriltään tummanpunainen ja hienointa villaa. Sen yläreunaan oli kiinnitetty silkkinen, kultakuteinen huntu, jonka hän mielensä mukaan saattoi espanjalaiseen tapaan vetää kasvojen ja rinnan yli, tai sovittaa jonkinlaiseksi verhoksi hartioille.

Kun Rowena huomasi temppeliherran palavat silmät, jotka hellittämättä häneen tähystäen tummien kulmien alta kiiluivat kuin tuliset hiilet, veti hän arvokkaasti hunnun kasvojensa eteen, siten ilmaisten, etteivät ritarin ujostelemattoman rohkeat katseet olleet hänelle mieleen. Liikkeen ja syyn siihen huomasi Cedrik. »Herra ritari», virkkoi hän, »meidän saksilaisten neitojemme posket eivät ole kyllin päivänpaahattamat, voidakseen sietää ristiretkeläisen kiinteää katsetta.»

»Jos lienen loukannut», vastasi herra Brian, »niin pyydän teitä suomaan anteeksi – se on, pyydän Rowena-neitiä suomaan anteeksi – , sillä sen alemmaksi en voi nöyryyttää itseäni.»

»Rowena-neiti», sanoi abotti, »on rangaissut meitä kaikkia rangaistessaan ystäväni rohkeutta! Toivon kuitenkin, ettei hän olisi yhtä armoton sille loistavalle seurueelle, joka kokoutuu turnajaisiin.»

»Ei ole varmaa», sanoi Cedrik, »menemmekö sinne lainkaan. Minua ei huvita nuo turhamaisuudet, jotka olivat tuntemattomia esi-isilleni silloin kuin Englanti oli vapaa.»

»Toivokaamme kuitenkin», sanoi abotti, »että te nyt päätätte lähteä, kun saatte matkustaa meidän seurassamme. Kun tiet ovat niin rauhattomat, ei ritari Brian de Bois-Guilbertin suojelusvartiota ole halveksittava.»

»Herra abotti», vastasi saksilainen, »missä hyvänsä olen matkustanut tässä maassa, on minulla tähän asti ollut kaikin puolin tarpeeksi suojaa kelpo miekastani ja uskollisista palvelijoistani, enkä ole mitään muuta apua tarvinnut. Ja jos tällä kertaa menemme Ashby-de-la-Zoucheen, niin lähdemme jalon naapurini ja kansalaiseni Athelstan Coningsburghilaisen seurassa, mukanaamme sellainen saattojoukko, ettei rosvojen eikä vihamielisten paronien ole yrittäminen kimppeemme. – Juon teidän terveydeksenne, herra abotti, tämän maljallisen viiniä, joka toivoakseni teille maistuu, ja kiitän kohteliaasti tarjouksestanne. Mutta», lisäsi hän, »jos lienette niin tarkka luostarisääntöjen noudattaja, ettette tahdo juoda muuta kuin hapanta maitoa, niin toivon ettette pakottaudu pelkästä kohteliaisuudesta vastaamaan maljaani!»

»Eikö mitään», nauroi munkki, »vain omassa luostarissamme me tyydymme särpimään *lac dulce*'a (tuoretta maitoa) tai *lac acidum*'ia (hapanta maitoa). Mutta maailmalla seurustellessamme elämme maailman tapaan, ja sentähden juon kuin juonkin teille vastaukseksi siemauksen tätä kelpo viiniä ja jätän miedomman juoman maallikkoveljilleni.»

»Ja minä», sanoi temppeliherra, täyttäen pikarinsa, »juon maljan wassail'ia⁸ kauniin Rowenan terveydeksi, sillä siitä saakka, kun hänen kaimansa toi tämän nimen Englantiin, ei ole yksikään paremmin ansainnut semmoista kunnianosoitusta. Tottamaar, enpä liioin moittisi Vortigern-parkaa kunniansa ja valtakuntansa hukkaamisesta, jos sillä Rowenalla, joka häntä houkutteli, oli edes puolet siitä kauneudesta, mikä meillä nyt on silmiemme edessä.»

»Pyydän teitä säästämään kohteliaisuuttanne, herra ritari», lausui Rowena arvokkaasti, poistamatta huntua kasvoiltaan, »tai ennemmin osoittamaan sitä siten, että suotte meidän kuulla uusimmat sanomat Palestiinasta. Se olisi meidän englantilaisille korvillemme mieluisempi aihe kuin nuo ranskalaisen kasvatuksenne opettamat kohteliaisuudet.»

»Eipä minulla ole paljon tärkeää kerrottavana, jalosukuinen neiti», vastasi herra Brian de Bois-Guilbert, »paitsi että on saapunut varmistettu tieto Saladinin kanssa sovitusta välirauhasta.»

Tällöin hänet keskeytti Wamba, joka oli asettunut omalle paikalleen, noin kaksi askelta isännän takana sijaitsevalle tuolille, jonka selkänojaa kaksi aasinkorvaa koristi, ja johon Cedrik tuon tuostakin ojensi hänelle ruokaa omalta lautaseltaan. Tämä kunnia oli hänellä kuitenkin yhteinen isännän lemmikkikoirien kanssa, joita, niinkuin jo mainittu, oli useampia läsnä. Siinä siis Wamba istui pieni pöytä edessään, kantapäät kohotettuina tuolin poikkipienalle, posket sisäänpäin vedettyinä, niin että leuat muistuttivat pähkinänsärkijää, ja silmät puoliummessa, kuitenkin valppaasti vaanien tilaisuutta hänelle sallitun hulluttelun harjoittamiseen.

»Nuo välirauhat uskottomien kanssa», huusi hän nyt, huolimatta siitä, kuinka kursailematta hän keskeytti mahtavan temppeliherran puheen, »tekevät minusta vanhuksen!»

⁸ Paistetuilla omenilla, sokerilla y.m. höyrytettyä juhlaolutta.

»Selitäpäs, miten niin», sanoi Cedrik, jonka katse ennusti suosiollista vastaanottoa kokkapuheelle.

»Siitä syystä», vastasi Wamba, »että muistan jo kolme sellaista minun aikanani, jotka kaikki olivat solmitut viideksikymmeneksi vuodeksi. Pitäisihän minun sen mukaan olla vähintään sadanviidenkymmenen vuoden vanha.»

»Minä otan kuitenkin taatakseni, ettet vanhuuttasi kuole», sanoi temppeliherra, joka nyt tunsi narrin metsässä tapaamakseen mieheksi. »Vakuutan sinulle, ettei sinun tarvitse pelätä mitään muuta paitsi väkivaltaista kuolemaa, jos vastakin annat matkalaisille sellaisia neuvoja kuin tänä iltana abotille ja minulle.»

»Mitä, junkkari!» huusi Cedrik. »Oletko neuvonut matkalaisia väärään? Selkäsauna sinun on saatava; sinussa on ainakin yhtä paljon koiruutta kuin hupsuutta.»

»Minä pyydän, eno», vastasi narri, »että antaisit hulluuteni edes tämän kerran olla koiruuden turvana. Enhän minä muuta kuin erehdyin siitä, kumpi käteni oli oikea, kumpi vasen. Ja sen, jolle hullu kelpaa neuvonantajaksi ja oppaaksi, pitäisi toki antaa pahemmatkin erehdykset anteeksi.»

Keskustelu keskeytyi tähän, kun porttivahdin käskyläispoika tuli sisään ilmoittaen, että portilla oli matkamies, joka pyysi suojaa ja vieraanvaraa.

»Päästä hänet sisään», sanoi Cedrik, »olkoon hän kuka tai mikä tahansa. Sellainen myrsky kuin nyt par'aikaa ulkona riehuu, ajaa metsän eläimetkin kesyjen seuraan ja ihmisten turviin, etsimään suojaa veriviholliseltaan pelastuakseen luonnonvoimien raivolta. – Katsokaa, että vieras saa kaikki, mitä tarvitsee; pidä sinä huoli siitä, Oswald.»

Ja hovimestari läksi ulos salista katsomaan, että isännän käskyt tulivat täytetyiksi.

VIIDES LUKU

Eikö juutalaisella ole silmiä? Eikö juutalaisella ole käsiä, raajoja, jäseniä, aisteja, haluja, himoja? Eikö sama ruoka häntä ravitse, samat aseet häntä vioita, samat taudit häntä etsi, samat rohdot häntä paranna, sama talvi ja kesä lämmitä ja vilusta kuin kristittyä?

Venetsian kauppias.

Takaisin tultuaan Oswald kuiskasi isännän korvaan: »Se on juutalainen, joka nimittää itseään Iisak Yorkilaiseksi. Sopiiko minun saattaa hänet tänne saliin?»

»Anna Gurthin toimittaa virkasi, Oswald», tokaisi Wamba tavallisella julkeudellaan; »sikopaimen on sopiva opas juutalaiselle.»

»Pyhä Neitsyt Maaria!» sanoi abotti silmänsä ristien, »uskoton juutalainenko päästettävä tähän seuraan?»

»Juutalaiskoirako», säesti temppeleiherra, »sallittava lähestyä Pyhän Haudan suojeelijaa?»

»Herra nähköön», sanoi Wamba, »näyttääpä siltä, kuin juutalaisten perintö olisi temppeleherroille rakkaampi juutalaisten seuraa.»

»Rauhoittukaa, arvoisat vieraani», sanoi Cedrik; »en voi rajoittaa vieraanvaraisuuttani teidän vastenmielisyyksienne vuoksi. Jos kerran taivas on sietänyt tuota niskuroivaa, uskotonta kansaa niin monet vuodet, ettei maallikko voi niitä laskeakaan, voimmeko mekin muutaman tunnin kärsiä yhtä juutalaista seurassamme. Mutta en tahdo pakottaa ketään hänen kanssaan syömään tai puhumaan. Laittakoon hänelle eri pöytä ja ruokapala – jolleivät», lisäsi hän hymyillen, »nuo turbaanipäiset muukalaiset ota häntä seuraansa.»

»Herra vapaatilallinen», vastasi temppeleiherra, »minun saraseenilaiset orjani ovat hartaita muhamettilaisia ja inhoavat juutalaisen seuraa yhtä paljon kuin kristityt konsanaan.»

»No, totta maar», sanoi Wamba, »enpä ymmärrä, missä suhteessa Mahometin ja Termagauntin palvelijat olisivat paremmat sitä kansaa, jonka Jumala muinoin valitsi omaksensa.»

»Hän saa istua sinun vieressäsi, Wamba», virkkoi Cedrik. »Narri ja konna ovat juuri soveliaita kumppaneita.»

»Kylläpä narri», vastasi Wamba siepaten puhtaaksi kalutun siankinkun luun, »on pitävä huolen, että hänen ja konnan välillä on raja-aita.»

»Vaiti», sanoi Cedrik, »tuossa hän jo tulee.»

Ovesta, joka ilman minkäänlaisia kohteliaisuuden osoituksia avattiin, ilmestyi pitkä, laiha vanha mies, jonka vartalo kuitenkin alituisen kumarassaolon vaikutuksesta oli kutistunut tuntuvasti lyhyemmäksi kuin se itse asiassa oli. Pelokkaana ja epäröiden, syvään ja nöyrästi kumarrellen hän läheni pöydän alapäätä. Hänen hienot ja säännölliset kasvojenpiirteensä kyömyneen, terävine, mustine silmineen, korkeine ryppyisine otsineen, pitkine harmaine hiuksineen ja partoineen olisi arvosteltu kauniiksi, jolleivät ne olisi olleet sen rodun ominaispiirteitä, jota noina pimeinä aikoina herkkäuskoinen, ennakkoluuloinen rahvas inhosi ja ahne, saaliinhimoisen aatelisto ahdisti ja sorti ja joka ehkä juuri tuon vihan ja sorron vaikutuksesta oli omaksunut kansallisuutteen, missä oli, lievimminkin sanoen, paljon alhaista ja vastenmielistä.

Juutalaisen pukuna oli tummanpunainen nuttu ja sen yllä koruton, monipoimuinen ruosteensuskea viitta, jotka molemmat olivat sateessa pahasti kastuneet. Jalassa oli isot turkisvuoriset kengät, uumilla vyö, jossa riippui pieni veitsi ja kirjoitusneuvoja sisältävä kotelo, mutta ei minkäänlaista asetta. Päässä oli keltainen, korkea, nelikulmainen lakki sitä omituista kuosia, joka juutalaisia varten oli säädetty, jotta heidät voitaisiin erottaa kristityistä. Tämän lakin hän heti salin ovelta otti nöyrästi päästään.

Vastaanotto, jonka juutalainen sai Cedrik Saksilaisen tuvassa, oli sen laatuinen, että se olisi tyydyttänyt israelilaisten piintyneintäkin vihollista. Cedrik itse vastasi juutalaisen moniin kumarruksiin vain kylmällä päännökökkäyksellä ja viittasi häntä istumaan pöydän alapäähän, missä kuitenkin ei kukaan tahtonut tehdä hänelle sijaa. Kun hän kulki pöydän alapäässä istujain riviä pitkin, luoden rukoilevia katseita vuoroin kunkin puoleen, niin saksilaiset palvelijat vain levittivät hartioitansa ja ahmivat innokkaasti illallistaan, vähääkään huolimatta uuden vieraan tarpeista. Abotin seuralaiset ristivät silmänsä hurskasta kauhua ilmaisevin katsein, ja vieläpä uskottomat saraseenitkin, Iisakin heitä lähetessä, murtivat inhosta partaisia suupeliään ja tarttuivat tikariinsa, ikäänkuin valmiina hurjimpiinkin tekoihin varjellakseen itseänsä hänen saastaisen persoonansa lähentelyiltä.

Luultavasti olisivat samat syyt, jotka saivat Cedrikin avaamaan ovensa tälle halveksitun kansan jäsenelle, aiheuttaneet hänet vaatimaan palvelijoiltaanakin kohteliaampaa käytöstä juutalaista kohtaan. Mutta hän oli par'aikaa kiintynyt mielenkiintoiseen keskusteluun abotin kanssa lemmikkikoiriensa rodusta ja avuista, ja semmoista keskustelua hän ei olisi keskeyttänyt paljoa tärkeämpienkään asioiden kuin jonkun juutalaisen illalliset jäämisen vuoksi. Iisakin seisossa näin hyljittynä tässä seurassa, samoin kuin hänen kansansa muiden kansakuntien joukossa, turhaan toivoen ystävällistä tervehdyssanaa tai leposijaa, alkoi lieden ääressä istuvan toivioletkeläisen käydä häntä sääliksi, ja hän nousi istuimeltaan sanoen lyhyesti: »Vanha mies, minun vaatteeni ovat jo kuivat ja nälkäni tyydytetty, mutta sinä olet vielä märkä ja nälkäinen.» Näin sanoen hän kohensi ja viritti tuleen kekäleet, jotka kytivät hajallansa avaralla liedellä, otti isommalta pöydältä lautasellisen lientä sekä keitettyä kilinlihaa, pani ne pienelle pöydälle, jonka ääressä hän itse oli syönyt, ja odottamatta juutalaisen kiitosta siirtyi tuvan toiseen päähän; tekikö hän siten haluttomuudesta lähempään seurusteluun autettavansa kanssa, vai halusta päästä likemmäksi pöydän yläpäätä, jäi epätietoiseksi.

Jos noina aikoina olisi ollut maalareita, jotka olisivat pystyneet semmoista aihetta kuvaamaan, niin juutalainen, joka nyt taivutti laihaan vartalonsa ja ojensi kohmettuneet, värisevät kätensä valkean yli, olisi tarjonnut oivallisen talven vertauskuvan. Lämmiteltyään Iisak kääntyi hänen eteensä asetetun höyryävän aterian puoleen ja rupesti syömään niin kiireesti ja niin suurella halulla, että saattoi selvästi nähdä hänen olleen kauan aikaa ruoatta.

Abotti ja Cedrik sillä välin edelleen keskustelivat metsästyksestä; Rowena-neiti näytti kiintyneen keskusteluun erään palvelustyttönsä kanssa; ja ylpeä temppeliherra, jonka silmät vilkuivat juutalaisukon ja saksilaisen kaunottaren välillä, mielti nähtävästi hänelle hyvin tärkeitä asioita.

»Ihmettelenpä, arvoisa Cedrik», sanoi abotti muun muassa, »että te, niin rakkaana kuin pidättekkin omaa miehuullista kieltänne, ette sittenkin ota Normandian ranskaakin armoihinne, edes metsästystä ja koiria koskevissa asioissa. Eipä liene mikään muu kieli niin rikas kaikista noista monenlaisista sanontatavoista, joita eräetkillä tarvitaan, eikä liene toista kieltä, jolla taitava metsämies niin hyvin voisi toimittaa kaikki, mikä hänen hupaiseen ammattiinsa kuuluu.»

»Hyvä isä Aymer», vastasi saksilainen, »voin ilmoittaa teille, etten lainkaan välitä noista merentakaisista herrastavoista. Osaanpa ilman niitäkin varsin hyvin huvitella metsässä. Osaan törähyttää torveani, vaikk'en nimitäkään toivotusta *recheate*'ksi tai *morte*'ksi. Osaan yllyttää koirani otuksen kimppuun ja nylkeä sekä paloittaa saaliini käyttämättä sellaisia uusmuotisia sanoja kuin *curee*, *arbor*, *nombres* tai mitä kaikkia ne lienevätkään nuo teidän tarumaisen ritari Tristreminne hokemat.»

»Ranska», sanoi temppeliherra, koroittaen äänensä siihen mahtavaan ja itsevarmaan sävyyn, jota hän kaikissa tiloissa käytti, »ei ole ainoastaan metsästyksen luonnollinen kieli, vaan myöskin lemmen ja sodan. Ranskan kielellä neidot on kosittava ja viholliset taisteluun vaadittava.»

»Juokaa pikarillinen viiniä kanssani, herra temppeliritari», sanoi Cedrik, »ja täyttäkää abotinkin malja, sillä aikaa kuin minä siirryn kolmisenkymmentä vuotta taaksepäin ajassa kertoakseni teille toisenlaisen jutun. Sellaisena kuin Cedrik Saksilainen silloin oli, ei hän tarvinnut ranskalaisten trubaduurien korusanoja selvän englannin kielensä höysteeksi kaunotarta puhutellessaan. Ja Northallertonin kenttä pyhän lipun päivänä, sepä tiesi sanoa, eikö saksilainen sotahuuto kuulunut yhtä

kaus skotlantilaisjoukon keskelle kuin uljaimman normannilaisparonin *cri de guerre*. Juokaamme niiden urhojen muistoksi, jotka siellä taistelivat! – Tyhjentäkää tekin pikarinne, hyvät vieraat!» – Hän otti syvän siemauksen ja jatkoi kiihtyvällä innolla: »Niin, sepä päivä kilpiä kilisytti, kun sata lippua liehui sankarien päitten päällä, veri valui virtanaan, ja kuolemaa pidettiin parempana kuin pakoa. Saksilainen runoniekka olisi sitä ylistänyt miekkojen juhlapidoiksi – kotkien keräytymiseksi saaliin ympärille – pertuskain kalsketta kilpiä ja kypärejä vastaan, taistelukarjuntaa riemukkaammaksi kuunnella kuin häämelua. Mutta poissa ovat runoilijamme», valitti hän, »meidän urotyömme hukkuvat vieraan heimon tekoihin – kieleemme – yksin nimemmekin – kaikki rientää häviötään kohden, eikä sitä sure kukaan muu paitsi tämä yksinäinen vanhus. – Juomanlaskija, täytä pikarit. – Juokaamme, herra temppeleliritari, kaikkien niiden sankarien malja, olkoonpa heidän heimonsa tai kielensä mikä tahansa, jotka nyt Palestiinassa ovat urheimmat ristin suojelijoista!»

»Sen, jolla on tämä tunnusmerkki viitassaan, ei oikeastaan sovi vastata tähän», sanoi ritari. »Mutta kenellepä ristin satureista olisi voitonpalmu annettava, jollei pyhän haudan vannoutuneille varjeliijoille?»

»Johanneksen ritareille», sanoi abotti. »Minulla on veli heidän ritarikunnassaan.»

»En tahdo halventaa heidän mainettansa», sanoi temppelelherra, »mutta kuitenkin – »

»Minäpä arvelen, Cedrik-ystäväni», keskeytti Wamba, »että jos kuningas Rikhard Leijonamieli olisi ollut kyllin viisas kysyäkseen narrin neuvoa, olisi hän voinut pysyä kotona iloisine englantilaisineen ja jättää Jerusalemin valloituksen noille samoille ritareille, joilla oli enemmän osaa sen menettämisesäkin.»

»Eikö siis Englannin armeijassa», kysyi Rowena-neito, »ollut ketään, joiden nimiä ansaitsisi mainita Temppelelin ja Pyhän Johanneksen ritarien rinnalla?»

»Suokaa anteeksi, jalo neito», vastasi Bois-Guilbert; »kyllä Englannin kuningas toi kanssansa Palestiinaan koko joukon uljaita satureita, jotka eivät jääneet jälkeen muista kuin niistä, joiden rinnat kaikkina aikoina ovat muodostaneet pyhän maan suojelelusemuurin.»

»He eivät jääneet jälkeen kenestäkään», sanoi toivoretkeläinen, joka oli seisonut kyllin likellä voidakseen kuulla tämän keskustelun, ja oli sitä ilmeisen kärsimättömänä kuunnellut. Kaikki käänsivät kasvonsa siihen paikkaan päin, mistä tämä odottamaton väite tuli. »Minä sanon», toisti toivoretkeläinen vakaalla, kovalla äänellä, »että Englannin ritarit eivät jääneet jälkeen kenestäkään, joka ikinä lienee paljastanut miekkansa pyhän haudan puolustukseksi. Ja vielä sanon, sillä olen sen omin silmin nähnyt, että Akkon valloituksen jälkeen kuningas Rikhard sekä viisi hänen ritariansa pitivät turnajaiset, vaatien taisteluun kaikkia, joita halutti. Minä sanon, että sinä päivänä jokainen näistä ritareista taisteli kolme vuoroa ja syöksi maahan kolme vastustajaa. Voinpa vielä lisätä, että seitsemän näistä vastustajista oli temppelelherroja – ja ritari Brian de Bois-Guilbert tietää hyvin, että se, mitä olen kertonut, on totta.»

Kieli ei riitä kuvaamaan sitä katkeran raivokasta silmänluontia, joka nyt saattoi temppelelherran tummat kasvot vieläkin synkemmiksi. Silmittömässä suuttumuksessaan ja hämmingissään hän vapisevin sormin hapuili miekkansa kahvaa, luopuen kuitenkin pian aikeestaan, vaikka luultavasti vain siitä syystä, että hän huomasi väkivaltaisen teon tässä paikassa ja seurassa liian vaaralliseksi. Cedrik, jonka tunteet olivat aina suorasukaista ja vilpittöntä laatua ja kohdistuivat harvoin useampaan kuin yhteen asiaan kerrallaan, oli niin iloissaan kuullessaan maanmiestensä kuntoa kehuttavan, että vieraan suuttumus ja hämminki jäi häneltä huomaamatta. »Saisitpa tämän kultaisen rannerengaan minulta, toivoretkeläinen», sanoi hän, »jos voisit luetella minulle niiden ritarien nimet, jotka niin uljaasti kannattivat iloisen Englannin mainetta.»

»Sen teen mielelläni», vastasi toivoretkeläinen, »ja palkkiottakin. Valani ei toistaiseksi salli minun koskea kultaan.»

»Kyllä minä kannan tuota rannerengasta puolestasi, jos tahdot, toivoretkeläiskuomaseni», tokaisi Wamba.

»Ensimmäinen niin kunniaissa kuin asetaidossa, niin maineelta kuin arvolta», vastasi toivoretkeläinen, »oli urhokas Rikhard, Englannin kuningas.»

»Olkoon hänelle anteeksiannettu», sanoi Cedrik, »olkoon hänelle anteeksiannettu, että hän on Wilhelm tyrannin jälkeläinen.»

»Toinen oli Leicesterin kreivi», jatkoi toivoretkeläinen, »ja kolmas ritari Tuomas Multon, Gilslandin herra.»

»Hän ainakin on saksilaista sukuperää», riemuitsi Cedrik.

»Neljäs oli ritari Fulko Doilly», jatkoi toivoretkeläinen.

»Hänkin saksilaista sukua, ainakin äidin puolelta», sanoi Cedrik, joka ylen innokkaasti kuunteli ja, riemuissaan Englannin kuninkaan sekä hänen saarelaistensa voitosta, osaksi unohti vihansa normanneja kohtaan. »Ja kuka oli viides?» kysyi hän.

»Viides oli ritari Edwin Turneham.»

»Täysi saksilainen, Hengistin sielun kautta!» huusi Cedrik. »Entä kuudes?» lisäsi hän karkkäästi, – »mikä oli kuudennen nimi?»

»Kuudes», sanoi toivoretkeläinen oltuaan vähän aikaa vaiti, ikäänkuin kootakseen ajatuksiaan, »oli nuori ritari, halvempi maineeltaan ja arvoltaan; hän oli tähän kunnioitettavaan seuraan päässyt pikemmin joukon täytteeksi kuin avuksi yritykseen. Hänen nimensä ei ole säilynyt muistissani.»

»Herra toivoretkeläinen», sanoi ritari Brian de Bois-Guilbert pilkallisesti, »tuo teennäinen unohduksenne sen jälkeen kuin olette jaksanut muistaa niin paljon, tulee liian myöhään kelvataksenne tarkoitukseenne. Minä tahdon itse nimittää sen ritarin, jonka peitsen edessä huono onni ja hevoseni hairahdus pudottivat minut satulasta. Se oli ritari Ivanhoe. Eikä ollut nimitetyissä kuudessa ainoatakaan, joka, ikäänsä nähden, olisi ollut kuulumpi asetaidostaan. – Sen vain tahdon lisätä, ja kaikkien kuullen, että jos hän nyt olisi Englannissa ja tämänviikkoisissa turnajaisissa uskaltaisi uudistaa Akkon haasteen, niin sallisin hänen valita vaikka millaiset aseet ja kävisin häntä vastaan tässä asussani ja näine aseineni; sitten nähtäisiin, miten kävisi.»

»Saisitte pian vastauksen haasteeseenne», vastasi toivoretkeläinen, »jos vastustajanne olisi lähistöllä. Mutta koska hän ei ole täällä, niin älkää häiritkö tämän talon rauhaa kerskaamalla voittavanne kamppailussa, jonka tiedätte jäävän tapahtumatta. Jos Ivanhoe joskus palaa Palestiinasta, niin minä takaan, että hän ottaa haasteenne vastaan.»

»Oivallinen takaus!» ivasi temppeiliritari. »Mitä sitten panette pantiksi?»

»Tämän pyhän rasian», sanoi toivoretkeläinen, ottaen povestaan pienen norsunluisen pyhäinjäännöslippaan ja ristien silmiänsä, »joka sisältää palasen Vapahtajan ristinpuuta. Se on saatu Karmel-vuoren luostarista.»

Jorvaulx'n abotti risti silmänsä ja luki paternosterin, johon kaikki hartaasti yhtyivät, paitsi juutalainen, muhamettilainen ja temppeliherra. Viimeksi mainittu ei ottanut lakkia päästään eikä osoittanut minkäänlaista kunnioitusta lippaan sisällön väitetyille pyhyydelle, vaan riisui kaulastaan kultaketjun ja viskasi sen pöydälle lausuen: »tallettakoon Aymer-abotti minun panttini, samoin kuin tuon nimettömän maankiertäjän antaman, merkiksi siitä, että ritari Ivanhoe, jos hän Britannian neljän rajameren rannoille saapuu, on Brian de Bois-Guilbert'in taisteluhaasteen alainen. Ja jollei hän siihen vastaa, tulen kaikkien temppeiliritariston linnojen muureilta kautta Euroopan julistamaan hänet pelkuriksi.»

»Se ei tule olemaan tarpeen», sanoi Rowena-neiti, joka tähän asti oli ollut vaiti. »Minun ääneni ainakin on kuuluva, jollei kukaan muu tässä tuvassa tahdo pitää poissaolevan Ivanhoen puolta. Minä vakuutan, että hän on rehellisesti ottava vastaan jokaisen kunniallisen taisteluhaasteen. Jos minun mitätön takuuni voisi lisätä tämän pyhän toivoretkeläisen kalliin pantin varmuutta, niin antaisinpa nimeni ja kunniani pantiksi siitä, että Ivanhoe suostuu tämän ylpeän ritarin haluamaan taisteluun.»

Joukko ristiriitaisia tunteita näytti taistelevan Cedrikissä, pitäen häntä äänetönnä tämän väittelyn aikana. Innostus, ylpeys, suuttumus ja hämmennys kuvastuivat vuorotellen hänen leveällä, avoimella otsallaan, niinkuin viljapellon yli ajelevien pilvien varjot. Palvelijat taaskin, joihin

kuudennen ritarin nimen mainitseminen oli vaikuttanut miltei sähköiskun tavoin, tuijottivat jännittyneinä isäntänsä kasvoihin. Rowenan puhe näytti vihdoinkin herättävän hänet äänettömyydestä.

»Neiti», sanoi Cedrik, »tämä ei sovi. Jos lisävakuutta tarvittaisiin, niin minä itse, vaikka olenkin vihoissani ja täydestä syystä, panisin oman kunniani pantiksi Ivanhoen kunniasta. Mutta asetettu pantti on täysin riittävä, normannilaisritarienkin omituisten tapojen mukaan. – Eikö olekin, isä Aymer?»

»On kyllä», vastasi abotti, »ja minä talletan tämän siunatun pyhänjäännöksen ja nämä kalliit ketjut hyvään turvaan luostarimme aarrekammioon, siihen saakka kunnes taistelu on tapahtunut.»

Näin sanottuaan hän risti silmänsä useampaan kertaan, ja tehtyään monet polvennotkistukset ja mutistuaan monet rukoukset hän vihdoinkin antoi pyhän esineen Ambrosius-veljen, palvelijamunkkinsa, käsiin. Kultaviitjat sitä vastoin hän vähemmin kursailuin, mutta kenties yhtä suurella sisällisellä mielihyvällä otti omaan haltuunsa pistäen ne kainalonsa alle aukeavaan, hyvänhajuksella nahalla reunustettuun taskuun.

»Ja nyt, herra Cedrik», sanoi hän, »kelpo viininne soittaa jo iltakelloja korvissani – suokaa meidän siis tyhjentää vielä pikari Rowena-neidin terveydeksi, ja sallikaa meidän sitten mennä levolle.»

»Bromholmen pyhän ristin kautta», sanoi saksilainen, »huonostipa te vahvistatte mainettanne, herra abotti! Hoetaanhan teitä hauskaksi munkiksi, joka ei eroa maljastaan ennenkuin aamukellot soivat; ja pelkäsinpä minä, niin vanha kuin olenkin, joutuvani häpeään pitäessäni teille seuraa. Mutta autuuteni kautta, eipä minun aikoinani kaksitoista-vuotias saksilais-poikakaan olisi näin varhain jättänyt pikaria.»

Abotilla kuitenkin oli omat syynsä miksi hän pysyi lujana kohtuullisuuspäätöksessään. Hän ei ollut rauhanrakentaja vain virkansa puolesta, vaan luontaisesta tottumuksestakin kaikenlaisen riidan ja rähinän vihaaja. Sen pohjana ei ollut yksinomaan rakkaus lähimmäiseen tahi omaan itseensä vaan sekaisin kumpaakin. Tällä kertaa hän vaistomaisesti pelkäsi saksilaisen tulista luonnetta ja oivalsi, että matkakumppaninsa häikäilemätön, rehentelevä mielenlaatu joka jo niin monta kertaa oli näyttänyt, lopulta voisi johtaa epämieluisiin purkauksiin. Sentähden hän kohteliaasti huomautti, ettei kukaan muussa maassa syntynyt kyennyt voittamaan miehuullisia, vahvapäisiä saksilaisia jalossa maljakilpailussa. Sivumennen hän myös mainitsi pyhää säätyään ja lopuksi uudisti pyyntönsä päästä levolle.

»Kiitosryppy» siis tarjottiin ympäri, ja vieraat, syvästi kumarrettuansa isännälle sekä Rowena-neidille, nousivat ja hajaantuivat ympäri salia. Isäntäväki taas poistui palvelijoihin eri ovien kautta kukin huoneisiinsa.

»Uskoton koira», virkkoi temppeliherra Iisak-juutalaiselle sivuuttaessaan hänet tungoksessa, »oletko sinäkin matkalla turnajaisiin?»

»Niin olisi aikomukseni, kunnioitettava herra ritari», vastasi Iisak nöyrimmästi kumartaen.

»Vai niin», sanoi ritari, »nylkemään aatelisiamme koronkiskonnalla ja peijaamaan naisia ja nuorukaisia koruillasi ja helyilläsi? Taitaapa juutalaispussissasi olla kelpo kasa sekeleitä, sen voinen taata.»

»Ei yhtään sekeliä, ei hopeapenninkiä, ei puolikastakaan – niin totta kuin Aabrahamin Jumala minua auttakoon!» sanoi juutalainen ristien kätensä. »Menen vain pyytämään muutamien heimoveljeni apua, saadakseni suoritetuksi sakot, joihin juutalaisrätteri on minut tuominnut – isä Jaakob minua varjelkoon! Minä olen köyhääkin köyhempi – yksin mekkokin on lainattu Ruben Tadcasterilaiselta.»

Temppeliherra vastasi happamesti hymyillen: »Sen vietävä kaksikielinen petturi!» ja astuen lähemmäksi, ikäänkuin halveksien sen pitempiä keskusteluja, hän puhui muhamettilaisille orjilleen kieltä, jota eivät läsnäolijat ymmärtäneet. Munkkisoturin puhuttelu näytti niin järkyttäneen juutalaisparkaa, että temppeliherra oli jo ennättänyt tuvan toiseen päähän, ennenkuin Iisak kohotti päätään nöyrästä kumarruksestaan sen verran, että huomasi toisen lähteneen. Ja kun hän sitten katsoi

ympäriin, oli hänen kasvoillaan niin hämmästynyt ilme, kuin olisi ukkosen nuoli juuri-ikään iskenyt hänen jalkojensa juureen ja sen kauhistava jyrähdys yhä vielä kaikunut hänen korvissaan.

Kohta sen jälkeen tulivat hovimestari ja juomanlaskija, kumpainenkin kahden soihdunkantajan ja kahden virvokkeita tuovan palvelijan seuraamana, saattamaan abottia ja temppeliherraa heille varattuihin makuukammioihin. Halvemmat palvelijat neuvoivat lepopaikat heidän seuralaisilleen ynnä muille vieraille.

KUUDES LUKU

Tän ystävyuden teen vain hälle mieliks:
Jos suostuu hän, hyv' on; jos ei, hyvästi!
Hyvyydestän' mua älkää solvatko.

Venetsian kauppias.

Kun toivoretkeläinen, soihtua kantavan palvelijan opastamana, läksi astumaan Cedrikin avaran ja säännöttömästi rakennetun kartanon sokkeloisia huonerivejä myöten, kuiskasi jäljessä tuleva juomanlaskija hänen korvaansa, että jos hän suvaitsi juoda maljan hyvää simaa hänen kamarissaan, niin hän tuottaisi iloa monille talon palvelijoille, jotka mielellään kuulisivat sanomia Pyhästä maasta, varsinkin ritari Ivanhoeta koskevia. Wambakin ilmestyi kannattamaan tätä pyyntöä, huomauttaen, että pikarillinen puolenyön jälkeen vastasi kolmea heti iltakellojen jälkeen nautittua. Toivoretkeläinen ei kiistänyt tätä niin arvovaltaiselta taholta lausuttua väitettä vastaan, vaan kiittäen tarjouksesta ilmoitti toivioalaansa sisältävän määräyksen, ettei hän saisi koskaan keittiössä puhua aiheista, jotka herrastuvassa olivat kiellettyjä. »Semmoinen vala tuskin sopisi palvelijalle», arveli Wamba juomanlaskijalle.

Juomanlaskija kohautti pahastuneena olkapäitään. »Olin aikonut majoittaa hänet yliskamariin», sanoi hän, »mutta koska hän on niin karsas kristittyjen seuralle, niin menköön Iisak juutalaisen koppinaapuriksi.»

»Anwold», käski hän soihdunkantajaa, »vie toivoretkeläinen etelänpuoleiseen koppiin. – Minä toivotan teille hyvää yötä, herra toivoretkeläinen», lisäsi hän, »mutta enpä voi lausua suurta kiitosta kohteliaisuudestanne.»

»Hyvää yötä ja Neitsyt Maarian siunausta!» sanoi toivoretkeläinen rauhallisesti, lähtien seuraamaan jälleen opastaan.

Mutta pienessä eteisessä, johon useita ovia avautui ja jota pieni rautalamppu valaisi, kohtasi heitä toinen viivyke. Rowenan palvelustyttö ilmoitti käskevään sävyyn emäntänsä haluavan puhutella toivoretkeläistä, otti muutta mutkitta soihdun Anwoldin kädestä, ja käskien tämän odottaa hänen paluutaan, viittasi toivoretkeläistä seuraamaan mukanaan. Vieras ei nähtävästi katsonut soveliaaksi kieltäytyä tästäkin kutsusta niinkuin edellisestä, sillä vaikka hänen eleensä ilmaisikin hiukan kummastusta kutsun johdosta, totteli hän sitä kuitenkin vastaansanomatta.

Lyhyt käytävä ja portaat, joiden seitsemän askelmaa olivat kukin paksusta tammiparrusta, johtivat hänet Rowena-neidin huoneeseen, jonka alkeellinen komeus oli sen kunnioituksen mukainen, jota talon isäntä osoitti sen asujalle. Seiniä peittivät koruompeleiset verhot, joihin oli monivärisin silkein sekä hopea- ja kultalangoin kaikella senaikaisella taidolla kuvattu riistanajo- ja haukkametsästyskohtauksia. Vuode niinikään oli koristettu samanlaisilla upeilla verhoilla ja ympäröity purppuranvärisillä uutimilla. Tuoleissakin oli värilliset päällykset, ja erään muita korkeamman eteen oli mukavuuden vuoksi asetettu norsunluinen, taidokkaasti veistetty jakkara.

Neljä hopeista kynttilänjalkaa kannatti suuria vahakynttilöitä, jotka antoivat huoneeseen valaistusta. Mutta älköön kuitenkaan nykypäivien kaunotar kadehtiko saksilaisprinsessin ylellisyyttä. Hänen huoneensa seinät olivat näet niin huonosti rakennetut ja niin täynnä rakoja, että yötuuli heilutteli kalliita verhoja, ja vaikka jonkinmoinen varjostin olikin asetettu vahakynttilöiden suojaksi, niiden liekki liepotti sivullepäin aivankuin sotaherran levällään oleva viiri. Upeutta huoneessa kyllä oli, samoin kuin jonkinlaista aistikkuuden yrittelyä, mutta mukavuudesta ei ollut paljon tietoa, ja tuntematonta kun se oli, ei sitä kaivattukaan.

Rowena-neiti, takana kolme palvelijatar sukimassa hänen tukkaansa yölepoa varten, istui yllämainitulla kunniatuolilla sen näköisenä kuin olisi syntynyt saamaan osakseen alamaista kunnioitusta. Toivoretkeläinenkin tunnusti hänelle sen oikeuden syvällä polvistumisella.

»Nouskaa, toivoretkeläinen», sanoi Rowena suopeasti. »Se, joka puolustaa poissaolijaa, on ansainnut kaikkien niiden suosion, jotka pitävät totuutta arvossa ja kunnioittavat miehuutta.» Sitten hän virkkoi palvelijoille: »Poistukaa kaikki muut paitsi Elgitha. Minulla on puhuttavaa tälle pyhälle vaeltajalle.»

Poistumatta kokonaan huoneesta palvelijattaret siirtyivät vain syrjään toiseen päähän, missä he istuutuivat seinän viereen pienelle rahille, pysyen siinä äänettöminä kuin veistokuvat, vaikka olivatkin niin kaukana, ettei heidän kuiskutuksensa olisi voinut häiritä emännän puhetta.

»Toivoretkeläinen», sanoi Rowena-neiti oltuansa vähän aikaa vaiti, ikäänkuin epäröiden, miten sanansa asettaisi, »te mainitsitte tänä iltana nimen – tarkoitan», lisäsi hän hiukan väkinäisesti, »Ivanhoen nimen – tässä talossa, missä sen olisi luonnon ja sukulaisuuden mukaan pitänyt olla suosittu; ja kuitenkin on kohtalon kulku niin nurinkurinen, että kaikista niistä monista, joiden sydäntä tuo nimi sykähdytti, ainoastaan minä tohdin kysyä teiltä, missä paikassa ja tilassa te viimeksi näitte hänet? – Olemme kuulleet, että jäätyään Englannin armeijan lähtiessä sairauden heikontamana Palestiinaan hän on siellä kärsinyt vainoa ranskalaispuolueen taholta, jota puoluetta tempeliherrainkin tiedetään kannattavan.»

»Vähän minä tiedän ritari Ivanhoesta», vastasi toivoretkeläinen samentuneella äänellä. »Soisinpa tuntevani hänet paremmin, koska te, jalo neiti, osoitate harrastusta hänen kohtaloonsa. Luullakseni hän on selviytynyt onnellisesti vihamiestensä vainosta Palestiinassa ja on juuri palaamassa Englantiin, missä te, jalosukuinen neiti, tietänette paremmin kuin minä, minkä verran onnea hänellä on toivottavana.»

Rowena-neiti huokasi syvään ja tiedusteli tarkemmin, milloin ritari Ivanhoeta voitiin odottaa saapuvaksi kotimaahansa ja eivätkö suuret vaarat uhanneet häntä matkalla. Edellisestä seikasta toivoretkeläinen ei sanonut tietävänsä mitään; toiseen nähden hän vastasi, että matkan saattoi suorittaa turvallisesti Venetsian ja Genuan kautta ja sieltä Ranskan läpi Englantiin. »Ivanhoe», sanoi hän, »on siksi hyvin perehtynyt Ranskan kieleen ja tapoihin, ettei tarvitse pelätä tällä taipaleella minkään kovan onnen häntä kohtaavan.»

»Jumala suokoon», sanoi Rowena-neiti, »että hän jo olisi onnellisesti täällä ja kykenisi kantamaan aseita lähestyvissä turnajaisissa, missä tämän maan ritaristo aikoo näyttää taitoansa ja uljuuttaan. Jos Athelstan, Coningsburghin herra, saisi voittopalkinnon, kuulisi Ivanhoe luultavasti huonoja sanomia Englantiin saapuessaan. – Minkä näköinen hän oli, vieras, kun hänet viimeksi näitte? Oliko tauti ankarasti runnellut hänen voimiaan ja ulkonäköään?»

»Ahavoituneempi hän oli», vastasi toivoretkeläinen, »ja laihempi kuin tullessaan Leijonamielen seurueessa Kypron saarelta, ja huoli näytti synkentävän hänen otsaansa: mutta en ole joutunut lähempään seurusteluun hänen kanssaan, sillä emme ole tuttavina.»

»Pelkäänpä», sanoi neito, »ettei hän kotimaassaan kohtaa paljoa, mistä hänen otsansa selkiäisi. Kiitos nyt, hyvä vaeltaja, sanomista, joita olette tuonut minulle lapsuuteni kumppanista. – Tytöt», lisäsi hän, »tulkaa tänne – tarjotkaa iltajuomaa tälle pyhälle miehelle, jonka yölepoa en kauemmin tahdo ehkäistä.»

Eräs palvelijattarista toi hopeamaljan täynnä mausteilla sekoitettua viiniä. Rowena kosketti sitä huulillaan, ja sitten se tarjottiin toivoretkeläiselle, joka, syvään kumarrettuansa, maistoi pari pisaraa.

»Ottakaa tämä almu, ystäväni», jatkoi neito, tarjoten hänelle kultarahan, »tunnustukseksi vaivalloisesta matkastanne ja pyhistä paikoista, joissa olette käynyt.»

Toistamiseen syvään kumartaen toivoretkeläinen otti lahjan ja seurasi sitten Elgithaa ulos huoneesta.

Eteisessä hän tapasi Anwoldin, joka otti tulisoihdun palvelijattaren kädestä ja suuremmalla kiireellä kuin kunnioituksella johdatti vieraan syrjäiseen, halvempaan talon osaan, jossa oli joukko

pieniä huoneita tai pikemmin koppeja alhaisempien palvelijoiden ynnä halpasäätyisten vieraiden makuupaikoiksi.

»Missä juutalainen makaa?» kysyi toivoretkeläinen.

»Uskoton koira», vastasi Anwold, »on saanut pahnansa siihen koppiin, joka on teidän pyhyytteen kopin vieressä. Pyhä Dunstan auttakoon, täytyypä siinä pestä ja hangata ennenkuin se jälleen kelpaa kristityn asunnoksi!»

»Ja missä makaa Gurth, sikopaimen?» kysyi vieras vielä.

»Gurth», vastasi orja, »makaa teidän kopistanne oikealle ja juutalainen vasemmalle. Te olette aitana ympärileikatun miehen ja sen välillä, jota hänen heimonsa pahimmin inhoaa. Olisittepa saanut kunniallisemman sijan, jos olisitte suostunut Oswaldin pyyntöön.»

»Yhtä hyvä on näinkin», sanoi toivoretkeläinen. »Eihän juutalaisenkaan läheisyys voi saastuttaa tammisen väliseinän läpi.»

Näin sanoen hän astui hänelle määrättyyn koppiin ja ottaen soihdun palvelijan kädestä kiitti ja toivotti hyvää yötä. Suljettuaan koppinsa oven hän pisti tulisoihdun puiseen jalkaan ja loi sitten tarkastelevan katseen makuukammionsa ympäri, jonka kalustus oli mitä yksinkertaisinta laatua. Siinä oli vain karkeatekoinen puujakkara ja vielä karkeammin kyhätty laatikkomainen sängyntapainen, jossa oli puhtaita olkia ja pari kolme lammasnahkaa sänkyvaatteiden virkaa toimittamassa.

Sammutettuaan soihdun toivoretkeläinen heittäytyi vaatteitaan riisumatta tälle alkeelliselle vuoteelle ja nukkui, tai ainakin makasi lepäävässä asennossaan, kunnes ensimmäiset päivän säteet pujahtivat sisään pienestä rautaristikkoikkunasta, joka päästi samalla sekä ilmaa että valoa tähän vaatimattomaan koppiin. Silloin hän nousi ripeästi, ja luettuaan aamurukouksensa ja kohennettuaan pukunsa poistui kammioistaan ja astui Iisakin koppiin, nostaen oven salvan niin keveästi kuin suinkin.

Juutalainen nukkui levotonta unta samanlaisella vuoteella kuin se, millä toivoretkeläisenkin oli viettänyt yönsä. Ne pukunsa osat, jotka hän illalla oli riisunut, oli hän huolellisesti sijoittanut ihan viereensä, ikäänkuin estääkseen kenenkään varastamasta niitä hänen nukkuessaan. Hänen kasvonsa ilmaisivat miltei tuskallista levottomuutta. Kädet ja käsivarret liikkuiivat väänneskellen, ikäänkuin hän olisi taistellut painajaisen kanssa; ja hebrealaisten huudahdusten seasta kuuluivat selvinä hänen suustaan seuraavat normannilais-englantilaiset sanat: »Aabrahamin Jumalan tähden, armahtakaa vanhaa ukko-parkaa! Minä olen köyhä, ihan pennitön. Vaikka kiskoisitte jäseneni irti raudoillanne, en voisi mitään antaa teille!»

Toivoretkeläinen ei jäänyt odottamaan tämän hourauksen loppua, vaan kosketti häntä sauvallansa. Tämä kosketus luultavasti, tavallisuuden mukaan, sekaantui joihinkin unen kauhukuviin, sillä vanhus kavahti ylös, harmaat hiukset miltei pystyssä harittaen, viskasi hätäisesti joitakin vaatekappaleita päälleen, ja tarrautuen jäljelläoleviin kuin haukan kynsin, loi toivoretkeläiseen terävät mustat silmänsä, jotka ilmaisivat hurjaa hämmästyä ja pelkoa.

»Älä pelkää minua, Iisak», sanoi toivoretkeläinen; »minä tulen ystävänä.»

»Israelin Jumala palkitkoon teitä!» sanoi juutalainen suuresti keventyneenä. »Minä näin pahaa unta – mutta, kiitos isä Aabrahamin, se olikin vain unta.» Tointuen hämmingistään hän sitten lisäsi tavallisella äänellään: »Ja mitä te näin aikaiseen suvaitsette tahtoa juutalais-raukalta?»

»Tahdon ilmoittaa sinulle», sanoi toivoretkeläinen, »että jollet lähde heti tästä talosta ja matkusta jokseenkin joutuisaan, voi matkasi käydä vaaralliseksi.»

»Pyhä isä!» huusi juutalainen. »Ketä hyödyttäisi käydä minunlaisen köyhän poloisen kimppuun?»

»Tarkoituksen arvannet itse parhaiten», sanoi toivoretkeläinen. »Mutta sen vain voin vakuuttaa, että temppeliherra eilen illalla tuvan läpi mennessään puhutteli muhamettilaisia orjiansa saraseeninkielellä, jota minä hyvin ymmärrän, ja käski heidän tänä aamuna väijyä juutalaista, kaapata hänet kiinni hänen ehdittyään sopivan kauas talosta ja viedä hänet Filip de Malvoisinin tai Reginald Boefin linnaan.»

Mahdotonta on sanoin kuvata sitä äärimmäistä kauhua, joka valtasi juutalaisen tämän ilmoituksen johdosta ja näytti yht'äkkiä riistävän kaiken tarmon hänen ruumiistaan. Käsivarret valahtivat velttoina kupeille, pää retkahti rintaa vasten, polvet raukesivat ruumiin painon alla, jok'ainoa hermo ja lihas hänen ruumiissaan näytti lamautuvan hervottomaksi, ja hän vaipui toivoretkeläisen jalkojen juureen, ei niinkuin sellainen, joka tahallaan kumartuu, polvistuu tai heittäytyy maahan sääliä herättääkseen, vaan niinkuin ihminen, jonka joka puolelta painava näkymätön voima musertaa maahan vastustamattomasti.

»Pyhä Aabrahamin Jumala!» näin hän huusi kaikkein ensiksi, lyöden yhteen ja kohottaen ylös ryppyiset kätensä, mutta nostamatta silti harmaata päätänsä lattiasta. »Voi pyhä Mooses! Voi siunattu Aaron! Uneni ei siis ollut turha eikä näkyni mitätön! Jo tunnen heidän rautojensa repivän jäseniäni! Tunnen kidutustelan käyvän ruumiini yli niinkuin rautaiset sahat ja karhit ja kirveet Rabbatin ja Ammonin kaupunkien miesten yli!»

»Nouse, Iisak, ja kuule, mitä sanon», virkkoi toivoretkeläinen, joka halveksimisen sekaisella säälillä katseli toisen ääretöntä hätää. »Kauhusi ei ole aiheeton, kun ajattelen, millä tavalla sekä ruhtinaat että aatelisherrat ovat kohdelleet heimolaisiasi, kiristääksensä heiltä heidän aarteitaan. Mutta nouse, sanon minä, niin tahdon neuvoa sinulle pelastuskeinon. Lähde heti tästä talosta, niin kauan kuin kaikki täällä sikeästi nukkuvat eilisiltaisen mässäyksen jälkeen. Minä opastan sinua salaisia metsäpolkuja myöten, jotka tunnen yhtä hyvin kuin niillä samoilevat metsänvartijat, enkä jätä sinua ennenkuin olet päässyt jonkun turnajaisiin aikovan paronin tai muun herran turviin, jonka suosion sinä arvattavasti kykenet hankkimaan itsellesi.»

Sitä myöten kuin tämä puhe vuodatti pelastuksen toivoa juutalaisen korviin, alkoi hän vähitellen, ikäänkuin tuuma tuumalta, kohota maasta, kunnes hän polvillaan seisoen pyyhkäisi harmaan tukkansa ja partansa taaksepäin ja loi toivoretkeläiseen terävät, mustat silmänsä, joiden katse ilmaisi sekä toivoa että pelkoa ja epäluuloa. Mutta kun hän kuuli puheen lopun, näytti hänen kauhunsa elpyvän jälleen täyteen voimaansa, ja hän suistui taas kasvoilleen huudahtaen: »Minäkö kykenisin hankkimaan itselleni suosiota! Voi, eihän kristityn suosioon voi päästä muuten kuin yhdellä keinolla, ja mistäpä sen köyhä juutalainen saisi hankituksi, joka on kiskomalla jo saatettu Lasaruksen kurjuuteen?» Sitten, ikäänkuin epäluulo olisi päässyt voitolle kaikista hänen muista tunteistaan hän äkkiä huudahti: »Nuori mies, Jumalan tähden, älä petä minua – sen suuren Isän tähden, joka meidät kaikki on luonut, juutalaiset niinkuin pakanatkin; Israelin ja Ismaelin lapset – älä kavalla minua! Ei minulla ole varoja hankkia itselleni kristityn kerjäläisenkään suosiota, vaikk'ei hän sen hinnaksi panisi kuin yhden pennin.» Näitä viimeisiä sanoja lausuessaan hän kohottautui ja tarttui toivoretkeläisen viittaankatsoen hartaasti rukoillen häneen. Toivoretkeläinen nykäisi vaatteensa irti, ikäänkuin tuo kosketus olisi sitä saastuttanut.

»Vaikka kantaisit mukasi koko heimosi rikkaudet», sanoi hän, »niin mitäpä minua hyödyttäisi tehdä sinulle pahaa? Niin kauan kuin tämä puku on päälläni, vaatii valani minua olemaan köyhä; ja kun sen vaihdan, vaihdan sen vain hevoseen ja rautapaitaan. Mutta älä luule, että haluan sinun seuraasi tai pyydän siitä jotakin etua. Pysy täällä, jos tahdot – Cedrik Saksilainen suojelemaan sinua.»

»Voi!» huokasi juutalainen, »ei hän anna minun matkustaa seurassaan – saksilainen tai normannilainen, kaikki he yhtä paljon häpeäisivät juutalais-raukkaa. Ja kulkea yksinäni Filip de Malvoisinin ja Reginald Front-de-Boeufin alueitten kautta – hyvä nuorukainen, minä tulen sinun kanssasi! – Joutukaamme – sonnustakaamme itsemme – paetkaamme! – Tässä on sauvasi – miksi viivyttelät?»

»Enhän viivytteläkään», sanoi toivoretkeläinen, totellen kumppanin kiirehtimistä; »mutta minun on toimitettava ulospääsykeino – seuraa minua!»

Hän astui edeltä viereiseen koppiin, missä, niinkuin lukija jo tietää, Gurth sikopaimen nukkui. – »Nouse, Gurth», sanoi toivoretkeläinen, »nouse kiireesti. Avaa takaportti ja päästä ulos juutalainen ja minut.»

Gurth, joka virkansa nojalla, vaikka sitä nykyään pidetäänkin niin halpana, oli silloisten saksilaisten kesken yhtä tärkeä mies kuin hänen muinainen ammattiveljensä Eumaios Ithakassa, loukkautui toivoretkeläisen tuttavallisesta ja käskevästä puhetavasta. »Vai aikoo juutalainen lähteä Rotherwoodista», sanoi hän kohoten kyynärpäänsä nojaan ja katsoen häneen yliolkaisesti liikahtamatta laveriltaan, »ja päälle päätteeksi toivoretkeläisen kanssa – »

»Yhtä hyvin olisin voinut uneksia», virkkoi Wamba, joka samassa astui kammioon, »että hän luikkisi tiehensä siankinkku kainalossaan.»

»Oli miten oli», sanoi Gurth laskien jälleen päänsä pölkylle, joka oli hänen päänalaisenaan, »sekä juutalaisten että pakanain täytyy tyytyä odottamaan, kunnes iso portti avataan – me emme salli kenenkään vieraan lähteä salaa näin ajattomalla ajalla.»

»Oli miten oli», sanoi toivoretkeläinen, »arvelen kuitenkin, ettet tahdo kieltää minulta tätä pyyntöä.»

Näin sanoen hän kumartui makaavan sikopaimenen vuoteen yli ja kuiskasi saksankielellä jonkin sanan hänen korvaansa. Gurth kavahti ylös kuin sähkön koskettamana. Toivoretkeläinen kohotti sormensa ikäänkuin varovaisuutta teroittaakseen ja lisäsi: »Gurth, pidä varasi – olethan tottunut olemaan varuillasi. Kuten sanoin, aukaise takaportti – pian saat kuulla enemmän.»

Gurth totteli innokkaalla kiiruulla Wamban ja juutalaisen seuratessa, kumpikin ihmeissään sikopaimenen käytöksen äkillisestä muutoksesta.

»Muulini, muulini!» sanoi juutalainen, heti kun he olivat päässeet portin ulkopuolelle.

»Nouda hänen muulinsa», sanoi toivoretkeläinen. »Ja kuule – tuo minulle toinen, jotta voin olla hänelle seurana hänen kulkiessaan näiden seutujen kautta – Ashbyssä jätän sen eheänä jollekulle Cedrikin seuralaiselle. Ja sinä» – viimeiset sanat hän kuiskasi Gurthin korvaan.

»Mielelläni, sangen mielelläni sen teen», sanoi Gurth ja riensi heti käskyä toimittamaan.

»Haluaisinpa tietää», arveli Wamba kumppaninsa lähdettyä, »mitä te toivoretkeläiset opitte siellä pyhässä maassa.»

»Lukemaan rukouksemme, hupsu», vastasi toivoretkeläinen, »katumaan syntejämme ja nöyryyttämään mieltämme paastolla, valvomisella ja pitkillä rukouksilla.»

»Kyllä varmaan jotakin tehoisampaakin», arveli narri, »sillä milloinpa katumus tai rukous voisi saada Gurthin kohteliaaksi tai paasto ja valvomiset taivuttaa hänet lainaamaan muulia! – Luullakseni olisit yhtä hyvin voinut puhua valvomisestasi ja katumusharjoituksistasi hänen mustalle lemmikkikarjulleen, – yhtä suopean vastauksen olisit siltäkin saanut.»

»Laske vain lorujasi», sanoi toivoretkeläinen, »sinähän oletkin vain saksilainen narri.»

»Oikein puhut», sanoi narri. »Jos, näet, olisin normannilaista syntyä, niinkuin luullakseni sinä, niin olisin kai istunut onnen päiväpuolella ja ollut melkein viisaan miehen kirjoissa.»

Samassa Gurth ilmestyi muuleineen vallikaivannon toiselle puolelle. Matkustajat astuivat kaivannon yli laskusiltaa myöten, joka oli vain kahden laudan levyinen. Yhtä kapea oli mitoiltaan itse takaporttikin samoinkuin ulkoaitauksessa pieni veräjä, jonka kautta päästiin metsään. Heti kun he olivat ennättäneet muulien luo, kiinnitti juutalainen kiireisin ja vapisevin käsin satulansa taakse kankeasta kanvastikankaasta tehdyn pienen repun, jonka hän otti viittansa alta ja joka sisälsi, kuten hän mutisi, »vain toisen vaatekerran, ainoastaan toisen vaatekerran». Noustuaan sitten juhtansa selkään ketterämmin ja nopsemmin kuin hänen ikäisensä miehen olisi luullut, hän kohensi kiiruusti viittansa liepeitä siten, että satulan taakse ripustettu esine peittyi kokonaan.

Toivoretkeläinen nousi satulaan maltillisemmin ja ojensi lähtiessään kätensä Gurthille, joka suuteli sitä äärimmäisen kunnioittavasti. Sikopaimen seisoi sitten tuijottaen matkamiesten jälkeen, kunnes he katosivat metsäpolun lehvistöön, jolloin Wamban ääni hänet herätti mietteistään.

»Oletpa, hyvä Gurth-kuomaseni», sanoi narri, »ihmeen kohtelias ja tavattoman jumalinen tänä suvisena aamuna! Soisinpa olevani musta abotti tai paljasjalkainen toivoretkeläinen, jotta minäkin saisin osani harvinaisesta hartaudestasi ja kohteliaisuudestasi – totta maar, minä osaisin hyötyä siitä enemmän kuin suutelon kädelle.»

»Tässä asiassa et ole niinkään hupsu, Wamba», vastasi Gurth, »vaikka päätät vain ulkonäöstä, eivätkähän viisaimmatkaan sen enempää voi. – Mutta jopa on aika lähteä laumaani katsomaan.»

Näin sanoen hän palasi taloon, narri jäljessään.

Sillä välin matkalaiset riensivät eteenpäin kiireellä, joka todisti juutalaisen suurta pelkoa, sillä hänen ikäisensä miehet harvoin haluavat kulkea nopeasti. Toivoretkeläinen, joka näytti tuntevan metsässä kaikki polut ja solat, opasti kulkua mitä mutkikkaimpia polkuja myöten, ja monta kertaa heräsi sen johdosta juutalaisessa uudelleen epäluulo, että hän ehkä tahtoi houkutella hänet johonkin vihollisten loukkuun.

Tätä pelkoa ei voinutkaan kummeksia. Sillä, lentokalaa ehkä lukuunottamatta, ei ollut siihen aikaan ainoatakaan elävää olentoa ilmassa, vedessä tai maan päällä, joka olisi ollut sellaisen herkeämättömän, yleisen ja säälimättömän vainon esineenä kuin juutalaisten heimo. Mitättömimmät ja mielettömimmätkin tekosyyt, järjettömimmät ja aiheettomimmatkin syytökset saattoivat heidän omaisuutensa ja henkensä alttiiksi jokaiselle kansan raivon kuohahdukselle, sillä sekä normannit että saksilaiset, tanskalaiset ja brittiläiset, niin vihamielisiä kuin nämä heimot olivatkin toinen toiselleen, kilpailivat keskenänsä siitä, kuka enimmin inhoaisi tätä kansaa, jonka vihaaminen, herjaaminen, halveksiminen, riistäminen ja vainoaminen oli tullut ihan uskon asiaksi. Normannilaiset kuninkaat sekä itsenäiset ylimykset, jotka kaikessa väkivallan harjoittamisessa noudattivat heidän esimerkkiään, pitivät tätä kirottua kansaa vielä johdonmukaisemman, harkitumman ja omahyötyisemmän vainon alaisena. Onhan yleisesti tunnettu kertomus Juhana-kuninkaasta, kuinka hän vangitutti rikkaan juutalaisen erääseen linnaansa ja vedätti häneltä joka päivä yhden hampaan, kunnes israelilais-parka, leukojensa jo puoleksi tyhjennyttyä, suostui maksamaan sen suuren rahasumman, jonka tyranni tahtoi häneltä kiristää. Se vähä käteinen raha, mitä maassa oli, oli pääasiallisesti tämän vainotun kansan hallussa, eivätkä ylimykset arkailleet seuraamasta valtiaansa esimerkkiä ja milloin milläkin sortokeinolla, jopa usein ruumiin kidutuksilla, kiristämästä sitä juutalaisilta. Mutta voitonhimon kannustama passiivinen rohkeus sai juutalaiset kaikkien vaarojen uhallakin jatkamaan toimintaansa niiden suunnattomien hyötymismahdollisuuksien houkuttelemina, joita heille tarjoutui niin luonnonrikkaassa maassa kuin Englanti oli. Lukemattomista vastuksista huolimatta, ja vaikka yllä mainittu juutalais-räntteriksi sanottu verotusvirasto oli varta vasten asetettu heitä ryöstämään ja rasittamaan, juutalaiset sittenkin lisääntyivät luvultaan moninkertaisiksi ja kokosivat suunnattomia summia, joita he siirsivät toinen toiselleen vekseleillä – heidän keksimäkseen väitetyllä rahansiirtotavalla, jonka avulla he saattoivat siirtää rikkautensa maasta toiseen, niin että sorron uhatessa toisessa maassa he saattoivat pelastaa rahansa toiseen.

Juutalaisten itsepintaisuus ja ahneus, joutuessaan täten vastakkain heidän valtiastensa uskonkiihkon ja väkivaltaisuuden kanssa, näyttivät vain kasvavan sitä mukaa kuin heihin kohdistettu sortokin kiihtyi; ja heidän äärettömät, kaupanteolla saadut rikkautensa, vaikka tosin usein olivat heille vaaran aiheena, olivat taas tosin vuoroin välikappaleena hankkimaan heille enemmän vaikutusvaltaa ja jossakin määrin turvaakin. Tällaiset olivat heidän elinehtonsa; ja heidän luonteensa oli sen mukaisesti muodostunut valppaaksi, epäluuloiseksi ja araksi, – mutta samalla itsepäiseksi, hellittämättömäksi ja ovelaksi väistämään heitä väijyviä vaaroja.

Matkalaiset olivat kiireesti taivalta tehden jo jättäneet taaksensa monet mutkaiset polut, kun toivoretkeläinen viimein katkaisi äänettömyyden.

»Tuo iso, laho tammi», sanoi hän, »on Front-de-Boeufin valta-alueen rajapyykki – Malvoisinin maat ovat jo aikaa sitten jääneet taaksemme. Nyt ei ole enää vainoojista pelkoa.»

»Irtautukoot pyörät heidän vaunuistaan», sanoi juutalainen, »niinkuin faaraon sotajoukon vaunuista, jotta heidän kulkunsa olisi hidasta! – Mutta älkää luopuko minusta, hyvä toivoretkeläinen! Ajatelkaahan tuota julmaa, hurjaa temppeliherraa ja hänen saraseeniläisiä orjiansa – välittäisivätkö he rajoista tai alueista tai isännyydestä?»

»Meidän teittemme», sanoi toivoretkeläinen, »pitäisi tässä erota; sillä minun ja sinun säätyisten miesten ei sovi matkustaa yhdessä kauemmin kuin pakko vaatii. Mitä apua sitä paitsi voisit saadakaan minulta, rauhalliselta toivoretkeläiseltä, kahta aseellista pakanaa vastaan?»

»Voi, kunnan nuorukainen», vastasi juutalainen, »kyllä te voitte suojella minua, ja tiedän, että sen tekisittekin. Vaikka olenkin köyhä, niin tahdon palkita sen – en rahalla, sillä rahaa – isä Aabraham sen todistakoon – ei minulla ole – vaan – »

»Olenhan jo sanonut», keskeytti toivoretkeläinen, »että rahaa tai palkintoa en sinulta vaadi. Opastaa sinua voin ja kenties myös jotenkin suojella; sillä tuskinpa juutalaisen suojelemista saraseenejä vastaan voidaan pitää kristitylle moitittavana. Sentähden, juutalainen, saatan sinua, kunnes pääset johonkin sopivaan suojaan. Tästä ei ole enää pitkälti Sheffieldin kaupunkiin, mistä helposti löytänet montakin heimolaistasi, jotka voivat ottaa sinut turviinsa.»

»Jaakob siunatkoon teitä, kunnan nuorukainen!» sanoi juutalainen. »Sheffieldissä voin saada suojaa sukulaiseni Zarethin luona ja keksiä jonkin keinon, miten voin turvassa jatkaa matkaani.»

»Olkoon niin», sanoi toivoretkeläinen. »Sheffieldissä siis eroamme, ja puoli tuntia ratsastettuamme olemmekin jo sen kaupungin näkyvillä.»

Tämä puolituntia kului syvimmässä äänettömyydessä kummankin matkustajan puolelta. Toivoretkeläinen piti ehkä alentavana puhutella juutalaista muuten kuin välttämättömän tarpeen vaatiessa; ja juutalainen puolestaan ei uskaltanut väkisin pakottaa keskusteluun miestä, jolle matka pyhälle haudalle oli antanut jonkinlaisen pyhyiden arvon. Hiljalleen nousevan mäen harjalla he viimein pysähtyivät ja toivoretkeläinen osoitti heidän jalkojensa juurella olevaa Sheffieldin kaupunkia, toistaen: »Tässä siis eroamme.»

»Ei ennenkuin juutalaisraukka on saanut kiittää teitä», sanoi Iisak; »sillä en rohkene pyytää teitä tulemaan kanssani sukulaiseni Zarethin luokse, joka kenties auttaisi minua palkitsemaan teille hyväntekonne.»

»Sanoinhan jo», vastasi toivoretkeläinen, »etten mitään palkintoa huoli. Mutta jos minun tähteni tahdot armahtaa monien velkamiestesi joukosta jotakuta onnetonta kristittyä, jota kahleet ja vankikomerot uhkaavat, niin on tänäaamuinen apuni runsaasti palkittu.»

»Malttakaa, malttakaa», sanoi juutalainen tarttuen hänen vaatteeseensa, »tahtoisin tehdä enemmänkin, jotakin teille itsellenne. – Jumala tietää, että tämä juutalainen on köyhä – niin, Iisak on kerjäläinen heimonsa joukossa – mutta älkää panko pahaksi, jos arvaan, mitä tällä hetkellä enimmäin kaipaatte.»

»Jos sen voisitkin oikein arvata», sanoi toivoretkeläinen, »niin etpä kuitenkaan voisi hankkia sitä minulle, vaikka olisit yhtä rikas kuin sanot olevasi köyhä.»

»Kuin sanon olevani?» matki juutalainen. »Voi, voi, uskokaa minua, en puhu muuta kuin totta; olen ryöstetty, velkaantunut, ahdinkoon joutunut. Armottomien kädet ovat ryöstäneet minulta tavarani, rahani, laivani ja kaiken omaisuuteni – mutta sittenkin voin sanoa teille, mitä te kaipaatte, ja kenties hankkiakin sen teille. Te haluaisitte juuri nyt hevosen ja rautavarusteet.»

Toivoretkeläinen säpsähti ja käännähti juutalaiseen päin.

»Mikä paholainen johdatti sellaisen arvelun päähäsi?» kysyi hän kiivaasti.

»Samantekevää», hymyili juutalainen, »kun se vain on totta. Ja yhtä hyvin kuin osasin arvata halunne, voin myös täyttää sen.»

»Mutta ajattelehan», vastasi toivoretkeläinen, »tätä säätyäni, pukuani, toivioalaani!»

»Kyllä teidät kristityt tunnen», sanoi juutalainen, »ja tiedän, että jalosukuisimmatkin teistä joskus ottavat sauvan käteensä ja virsut jalkaansa taikauskaisessa katumuskiihkossaan ja vaeltavat jalkaisin käydäkseen kuolleitten ihmisten haudoilla.»

»Älä rienaa, juutalainen», sanoi toivoretkeläinen ankarasti.

»Suokaa anteeksi», sanoi juutalainen, »nuo sanat lausuin ajattelemattomuudessa. Mutta te virkoitte eilen illalla ja tänä aamuna pari sanaa, jotka piikivestä iskettyjen kipinäin lailla ilmaisivat,

mitä metallia te olette. Ja tuon toivoretkeläiskaavun alla piilevät ritarin kultaiset vitjat ja kannukset. Minä näin niiden välkähtävän, kun aamulla kumarruitte vuoteeni yli.»

Toivoretkeläinen ei saattanut olla nauramatta. »Jos sinun pukineesi, Iisak, tarkastettaisiin yhtä uteliain silmin», sanoi hän, »niin mitähän niistä löytyisikään?»

»Riittää jo tästä», virkkoi juutalainen kalveten; ja ottaen kiireesti esiin kirjoitusneuvonsa, ikäänkuin lopettaakseen pitemmät puheet alkoi muulinsa selästä laskeutumatta kirjoittaa paperipalaselke, käyttäen keltaista lakkiansa pöytänä. Saatuansa hepreankielisen kirjeensä valmiiksi hän antoi sen toivoretkeläiselle ja sanoi: »Leicesterin kaupungissa kaikki ihmiset tuntevat Kirjath Jairamin, rikkaan juutalaisen Lombardiasta. Vieköö hänelle tämä kirje – hänellä on myytävänä kuusi milanolaista haarniskaa, joista huonoinkin kelpaisi vaikka kruunupäälle, ja kymmenen oivaa ratsua, joista huonoinkin kelpaisi kuninkaan ratsastaa, vaikka hänen olisi taisteltava valtaistuimestaan. Näistä saatte valita mieleisenne, ja lisäksi kaikkea, mitä muuta turnajaisia varten tarvinnette. Turnajaisten jälkeen tuotte kaikki eheänä takaisin – jollei teillä ole varaa maksaa niiden hintaa omistajalle.»

»Mutta, Iisak», sanoi toivoretkeläinen hymyillen, »tiedätkö, että turnajaisissa satulastaan heitetyn ritarin aseet ja ratsu jäävät voittajan saaliiksi? Voisihan minua kohdata kova onni, niin että menettäisin, mitä en kykenisi korvaamaan enkä maksamaan.»

Juutalainen näytti hiukan tyrmistyvän kuullessaan tämän mahdollisuuden; mutta rohkaisten mielensä hän vastasi kiireesti: »Ei – ei – ei! – Se on mahdotonta! – En tahdo ajatellakaan sellaista. Meidän Isämme on siunaava teitä. Teidän peitsenne on oleva voimallinen kuin Mooseksen sauva.»

Näin sanoen hän aikoi kääntää muulinsa pään pois päin, mutta nyt toivoretkeläinen vuorostansa tarttui hänen mekkoonsa. »Maltahan, Iisak, et tiedä vielä koko vaaraa. Mahdollista on, että hevonen saa surmansa, haarniska rikkoutuu pilalle – sillä en aio säästää hevosta enempää kuin itseänikään. Sitä paitsi eivät sinun heimolaisesi anna mitään ilmaiseksi; jotakin on niiden käytöstäkin maksettava.»

Juutalainen väentelehti satulassa, ikäänkuin vatsaa olisi nipistänyt. Mutta hänen paremmat tunteensa saivat voiton niistä, jotka olivat hänelle tavallisimmat. »Ei se tee mitään», sanoi hän, »ei se tee mitään – antakaa minun mennä. Jos vahinko sattuu, ei se maksa teille mitään – jos käyttövuokrasta tulee kysymys, niin Kirjath Jairam antaa sen anteeksi sukulaisensa Iisakin tähden. Jääköö hyvästi! – Mutta kuulkaa sentään, hyvä nuorukainen», lisäsi hän vielä kääntyen takaisin, »älkää käykö liian hurjasti tuohon turhanaikaiseen melskeeseen – en sano sitä sillä, että hevonen ja haarniska joutuvat vaaraan, vaan oman henkenne ja jäsentenne tähden.»

»Suur' kiitos varoituksestasi», vastasi toivoretkeläinen taas hymyillen. »Aion kursastelematta käyttää hyväkseni avustustasi, ja hullusti minun käy, jollen sitä sinulle joskus palkitse.»

He erosivat ja lähtivät kumpikin eri tietä Sheffieldin kaupunkiin.

SEITSEMÄS LUKU

Ritarit saapuu: knaapit seurassaan,
kaikk' kirjavissa juhla-asuissaan;
ken sitoo kypärän, ken peitsen tuo,
ken kilven kiiltäväisen kantaa luo.
Jalkaansa polkee ratsu maltiton,
pureksii kuolaimensa vaahtohon.
Saa aseseppiäkin ratsuillaan
vasarat, pihdit, hihnat varuillaan,
kilpien, peisten rikkeet korjaamaan.
Katuja jousimiehet vartioivat,
maalaiset sauvaniekat parvin tarinoivat.

Palamon ja Azeite.

Englannin kansan tila tähän aikaan oli sängen surkea. Rikhard-kuningas oli vankina vieraalla maalla, petollisen ja julman Itävallan herttuan vallassa. Ei ollut varmuutta edes siitä, missä linnassa häntä pidettiin, ja hänen kohtalostaan oli vain hyvin hämärä tieto suurimmalla osalla hänen alamaisiaan, jotka sillä välin olivat alttiina alivaltiaitten kaikenkaltaiselle sorrolle.

Prinssi Juhana oli liitossa Ranskan kuninkaan Filipin, Leijonamielen verivihollisen kanssa ja koki kaikin keinoin yllyttää Itävallan herttuaa pitämään yhä edelleen vankina Rikhard-veljeään, jolle hän kuitenkin oli kiitollisuudenvelassa niin monista suosionosoituksista. Sillä välin hän koetti kartuttaa puolueittansa kotimaassa, jonka valtaistuinta hän aikoi, kuninkaan kuoltua, ryhtyä kiistämään lailliselta perijäitä, Bretagnen herttualta Arthurilta, joka oli Juhanan vanhemman veljen, Gottfried Plantagenetin poika. Tämän vallananastuksen hän, niinkuin tiedetään, sittemmin suorittikin. Ollen luonteeltaan kevytmielinen, irstas ja kavala, oli Juhanan helppo saada puolelensa kaikki ne, joilla oli syytä pelätä Rikhardin rangaistusta hänen poissaollessaan tehdyistä pahoistatöistä, samoinkuin myös koko se suuri »laittomien uskalikkojen» parvi, joka ristiretkiltä oli palannut kotimaahan täysin harjaantuneena kaikkiin Itämaiden paheisiin, omaisuus mitättömiin huvenneena ja luonne paatuneena ja joka sisällisistä melskeistä toivoi itselleen runsasta saalista.

Näitä yleisen surkeuden ja huolen aiheita lisäsivät vielä monilukuiset henkipatot, jotka läänitysylimystön sorrosta ja metsästyslakien ankarasta soveltamisesta epätoivoon yltyneinä keräytyivät suuriksi rosvoparviksi, pitäen vallassaan metsiä ja autiomaita ja uhmaillen kaikkia tuomioistuimia ja viranomaisia. Vieläpä aatelisherratkin, kukin lujassa linnassaan halliten ja tekeytyen omilla alueillaan itsevaltiaiksi pikkukuninkaiksi, pitivät palveluksessa joukoittain melkein yhtä väkivaltaisia, laista välittämättömiä miehiä kuin julkirosvot. Näiden seuralaisjoukkojensa elättämiseksi sekä ylellisen, komean elämänsä kustantamiseksi aatelisherrojen täytyi mitä raskaimmilla korkoehdoilla lainata rahaa juutalaisilta. Nämä korot kalvoivat heidän tiluksiaan niinkuin syöpä ruumista, eikä parantumisesta ollut juuri toivoa muuten kuin siinä tapauksessa, että olosuhteet antoivat heille tilaisuuden vapautua veloistaan harjoittamalla jotakin laitonta väkivaltaa velkojia kohtaan.

Tämän onnettoman asiointilan aiheuttamien moninaisten raskaiden alla Englannin kansa jo nytkin kipeästi kärsi, ja tulevaisuuteen nähden oli sillä kaameat syyt pelätä vielä pahempaa. Kurjuuden kukkuraksi levisi vaarallinen tarttuva kulkutauti ympäri maan, ja saaden yllykettä alaluokan siivottomuudesta, huonosta ravinnosta ja kurjista asunnoista, riisti manan maille monia, joiden kohtalo jälkeenjääneiden mielestä tuntui miltei kadehdittavalta, se kun vapautti heidät edessä olevilta kovilta ajoilta.

Aivan kuin tämän äärettömän kurjuuden vastapainona vetivät turnajaiset, silloisen aikakauden komeimmat juhlat, köyhän niin hyvin kuin rikkaan, halpasäätyisen yhtä hyvin kuin aatelismiehen kaiken halun ja huomion puoleensa, samaten kuin Espanjassa härkätaistelut houkuttelevat nälkään nääntyvän Madridin kaupungin asukkaan, jolla ei ole ropoakaan ruoan ostoon, hukuttamaan huolensa katselemisen jännitykseen ja riemuun. Tämmöisistä leikeistä eivät nuoret eivätkä vanhat malttaneet pysyä poissa, vaikka kuinka tärkeät työt tai miten raukea ruumis hyvänsä olisi ollut esteenä. Erittäinkin tulivat nyt Ashbyssä, Leicesterin kreivikunnassa pidettävät turnajaiset vetämään yleisen huomion puoleensa, sillä kaikkein kuuluisimpien sotasankarien piti siellä taistella itsensä prinssi Juhanan silmien alla, jonka sanottiin saapuvan sinne juhlan kunniaksi. Ääretön paljous kaikensäätyistä kansaa oli siis kokoontunut määräpäivän aamuna taistelupaikalle.

Näky oli tavattoman värikäs. Noin puolentoista virstan päässä Ashbyn kaupungista levisi metsän reunassa avara kenttä, jota peitti mitä hienoin, ihanin vihreä nurmikko. Toiselta puolen sitä rajoitti metsä, toiselta hajallaan seisovat tammipuut, joista muutamat olivat äärettömän kookkaat. Tämä kenttä, joka oli ikäänkuin varta vasten muodostettu sotaleikkiä varten, vietti joka puolelta tasaista keskustaa kohti, missä sataviisikymmentä sylvä pitkä ja puolta sen vertaa leveä alue oli vahvalla aitauksella erotettu taistelutantereeksi. Aitaus oli rakennettu suorakaiteen muotoon; kulmat olivat kuitenkin paljon pyöristetty, katsojain mukavuuden vuoksi. Taistelijat pääsivät sisään kahdesta aukosta, pohjois- ja eteläpäästä. Ne oli suljettu vahvoilla puuporteilla ja olivat niin leveät, että kaksi miestä mahtui rinnakkain niistä ratsastamaan. Kummallakin portilla seisoi kaksi airutta, joilla oli seuranaan kuusi torvensoittajaa, kuusi ala-airutta ynnä melkoinen joukko sotamiehiä. Heidän oli määrä valvoa järjestystä ja tutkia sotaleikkiin pyrkijöiden ritarinarvoa.

Lähellä eteläistä porttia, missä maa kohosi korkeammaksi penkereksi, seisoi viisi punaisilla ja mustilla lipuilla koristettua komeaa telttaa, taisteluun vaativat ritarit olivat näet valinneet nuo värit omiksansa. Samanväriset olivat myös teltojen köydet. Jokaisen teltan eteen pystytetyssä paalussa riippui siinä majailevan ritarin kilpi, ja oven vieressä seisoi hänen asemiehensä, metsäläisvaatteissa tai muussa erikoislaatusessa puvussa, kukin isännän makua noudattaen tai siitä riippuen, minkälaista osaa isäntä tässä tilaisuudessa tahtoi näytellä. Keskimmäisen teltan, jota pidettiin kunniapaikkana, oli Brian de Bois-Guilbert saanut. Kaikissa ritarillisissa aseleikeissä mainetta niittäneenä sekä myös niiden ritarien hyvänä tuttavana, joiden kustannuksella turnajaisia pidettiin, hän oli helposti päässyt vaatijaritarien kumppaniksi; olivatpa nämä vielä lisäksi valinneet hänet päälliköksen ja johtajakseen, vaikka hän vasta aivan äskettäin oli joukkoon liittynyt. Hänen telttansa toisella puolella sijaitsivat Reginald Front-de-Boeufin ja Rikhard de Malvoisinin majat; toisella puolella liehuva lippu oli Hugo de Grandmenilin, korkeasukuisen naapuriparonin, jonka isä oli Wilhelm Valloittajan ja hänen poikansa Wilhelm Punatukan aikana ollut Englannin ylituomarina. Viidennessä teltassa asui Ralf de Vipont, Pyhän Johanneksen ritaristoon kuuluva herra, jolla vanhastaan oli muutamia tiluksia Heath-nimisellä paikkakunnalla, lähellä Ashbyn kaupunkia. Portista kävi tasavietteen, viisitoista kyynärää leveä kuja ylös penkerelle, jolla teltat seisoivat. Molemmiin puolin tätä kujaa oli vahva seiväsaita; samaten myös oli teltojen edusta varustettu, ja joka paikassa seisoi sotamiehiä vartioimassa.

Taistelutantereen pohjoisellekin portille johti samanlainen, viidentoista kyynärän levyinen kuja, ja sen päässä oli avara, aidattu tarha niitä ritareita varten, jotka tarjoutuisivat taistelemaan vaatijaritareita vastaan. Vielä taempana näkyi teltoja, joissa oli tarjona kaikenlaisia virvokkeita taistelujain varalle. Siellä myös oli aseseppiä, hevosenkengittäjiä ynnä muita palvelijoita valmiina antamaan apuaan tarvittaessa.

Kilpatantereen aitauksen ulkopuolelle oli rakennettu lavoja, jotka olivat juhlaa varten peitetyt verhoilla ja matoilla ja varustetut istumapaattoilla turnajaisiin saapuvia aatelistaisia ja – herroja varten. Näiden lavojen ja aitauksien välinen ahdas sola oli varattu vapaita talonpoikia ynnä muita sellaisia katsojia varten, jotka olivat alhaista kansaa hiukan parempia; se vastasi tavallaan meidän teatterimme permantopaikkoja. Muu sekalainen seura sijoittautui vartavasten rakennetuille suurille turvelavoille, joilta he, maaperän ollessa ylöspäin kohoava, saattoivat katsella edessä olevien lavojen yli ja hyvin

nähdä koko kentän. Sadottain ihmisiä istui sitäpaitsi kentän ympärillä kasvavien puiden latvoissa, ja oliapa vähän edempänä olevan kyläkirkon kattokin täpötäynnä uteliasta väkeä.

Ei ole nyt enää mitään muuta yleisistä laitoksista mainitsematta, kuin että tantereen itäisen reunan keskipalkoilla oleva lava, – siis juuri sillä kohdalla, missä taistelijain piti hyökätä toisiansa vastaan, – oli rakennettu muita korkeammaksi, komeammin koristettu sekä varustettu eräänlaisella kunniaistuimella ja telttakatoksella, johon kuninkaallinen vaakuna oli kuvattu. Koreapukuisia asemiehiä, hovipoikia ynnä jousimiehiä seisoi kunniapaikan ympärillä, joka oli varattu prinssi Juhanalle ja hänen seurueelleen. Vastapäätä kuninkaallista lavaa oli läntiselläkin puolella samanlainen, yhtä korkea. Se oli vielä loistavammin koristettu, vaikkei niin kalliisti kuin prinssin lava. Kokonainen parvi nuoria aatelispoikia ja – tyttöjä, kauneimmat mitä oli löydetty, kaikki vihreän- ja punaisenkirjavissa, eriskummallisissa puvuissa, ympäröi tätä kunniaistuinta, joka oli samoin värein koristettu. Keskellä lippuja ja viirejä, joihin oli kuvattu haavoitettuja sydämiä, jousia viinineen ynnä muita tavallisia Cupidon voittojen vertauskuvia, nähtiin loistavin värein maalattu otsakevyö; siitä katsojat saivat tietää, että tämä sija oli varattu »à la Royne de la Beauté et des Amours» (Kauneuden ja Rakkauden kuningattarelle). Mutta kuka täksi kuningattareksi tällä kertaa valittaisiin, sitä ei kukaan vielä voinut tietää.

Kaikensäätyiset katsojat alkoivat nyt riidellen ja rähisten tunkeutua esille ja hakea itselleen paikkoja, ja suuri oli kiista etuoikeutetuista sijoista. Osan riidoista sotamiehet kursailematta ratkaisivat, käyttäen pertuskainsa varsia sekä miekkojensa ponsia tehokkaina todistuskeinoina vastaanhangoitteijoita kohtaan. Jos sitä vastoin korkeampisukuisten henkilöiden vaatimukset olivat ristiriitaisia, tulivat kiistoja ratkaisemaan airuet tai molemmat turnausmarskit, Wilhelm de Wyvil ja Tapani de Martinval, jotka kiireestä kantapäähän asti rautavaruksiin puettuina ratsastelivat edestakaisin tantereen aitausta pitkin, valvomassa järjestystä katsojajoukossa.

Vähitellen täyttyivät lavat ritareilla ja aatelisherroilla, jotka olivat rauhanpuvuissansa. Heidän pitkien, tummanväristen viittainsa rinnalla loistivat naisten kirjavat, heleänväriset puvut sitä komeampina. Naisia muuten oli saapunut tätä taistelua katsomaan paljon enemmän kuin miehiä, vaikka olisi luullut sen olevan niin veristä ja vaarallista, ettei siitä olisi voinut olla huvia heidän sukupuolellensa. Lavojen ja aitauksenkin väli tuli pian täyteen varakkaita, vapaita talonpoikia sekä porvareita. Karttuipa sinne myös halvempia aatelismiehiä, semmoisia, jotka olivat liian kainoja tai liian köyhiä tai joiden aatelisoikeudet olivat epäiltävää laatua, niin että he eivät rohjenneet pyrkiä korkeammille sijoille. Näiden kesken tietysti tiheimmin syttyi riitoja etusijoista.

»Uskoton koira!» huusi eräs vanha mies, jonka virttynyt nuttu todisti köyhyyttä, vaikka hänen miekkansa, tikarinsa sekä kultavitjansa osoittivat, että hän lukeutui korkeampaan säätyyn, – »sinä suden pentu! Uskallatko ahdistaa kristittyä miestä, ja vieläpä normannilais-herraa, jaloa Montdidier'in heimolaista?»

Nämä raakamaiset haukkumasanat kohdistuivat vanhaan tuttavaamme Iisakkiin, joka kalliisti, jopa komeastikin puettuna tikkauksilla koristettuun ja turkiksilla päärmättyyn viittaansa, koetti päästä lavan alla olevalle etumaiselle riville. Hänellä oli mukanaan tyttärensä, kaunis Rebekka, joka Ashbyssä oli yhtynyt hänen seuraansa ja nyt nojautui isän käsivarteen, suuresti pelästyneenä siitä yleisestä suuttumuksesta, jota juutalaisen röyhkeys näytti nostattaneen. Mutta Iisak, joka, niinkuin olemme nähneet, välistä oli jokseenkin suuri pelkuri, tiesi nyt hyvinkin, ettei hänellä tässä tilaisuudessa ollut mitään pelkäämistä. Tämmöisissä julkisissa tilaisuuksissa vertaistensa silmän alla, ei ahnein eikä ilkeinkään aatelisherra olisi tohtinut tehdä hänelle pahaa. Tämmöisissä paikoissa juutalaisetkin olivat yleisen lain turvaamat. Ja jos sen turva ei olisikaan ollut tarpeeksi luja, niin oliapa kuitenkin läsnäolijoiden joukossa aina muutamia paroneja, jotka oman etunsa vuoksi olisivat kernaasti suojelleet heitä. Tässä tilaisuudessa Iisak tiesikin olevansa tavallista paremmassa turvassa, sillä prinssi Juhana koetti par'aikaa saada suurta rahalainaa Yorkin kaupungin juutalaisilta, tarjoten pantiksi muutamia kalliita kalujaan sekä tiluksiansa. Iisakilla itselläänkin oli melkoinen osa tässä

asiassa; hän tiesi siis, että prinssi, joka hartaasti halusi saada asian toimeen, nykyisessä pulassaan aivan varmaan suojelisi häntä.

Nämä syyt rohkaisivat juutalaistamme niin suuresti, ettei hän peräytynytään aikomuksestaan, vaan työnsi tieltään kristittyä normannilaista, välittämättä hänen sukuperästänsä, säädystänsä ja uskonnostaan. Mutta vanhan miehen parkuminen herätti ympärillä seisovien vihastusta. Yksi heistä, vahva, lyhyenjätterä vapaa talonpoika, jolla oli vihreä puku yllään, kaksitoista nuolta vyössään, hopeahelainen miekankannin olalla ja kolmen kyynärän pituinen jousi kädessä, kääntyi heti juutalaiseen päin. Hänen kasvonsa, jotka alinomaisesta ilman vaikutuksesta muutenkin jo olivat pähkinänkarvaiset, muuttuivat nyt vihastuksesta vielä tummemmiksi. Hän satti juutalaista paksuksi hämähäkiksi, joka onnettomien verta imemällä oli paisunut rikkaaksi, ja kehoitti häntä muistamaan, että tämmöisten hämähäkkien annetaan olla rauhassa nurkassaan, mutta että ne litistetään kuoliaiksi niin pian kuin uskaltavat tulla päivän valoon. Tämä ankaralla äänellä sekä tuimin katsein lausuttu varoitus säpsähdytti juutalaista. Luultavasti hän olisi siirtynyt etemmäksi näin vaarallisen naapurin luota, mutta kaikkien ihmisten silmät kääntyivät samassa prinssi Juhanaa kohti, joka nyt juuri ratsasti aitausten sisäpuolelle, suurilukuinen, komea-asuinen seurue perässäänsä. Osa hänen seuralaisistaan oli maallikoita, toinen osa hengellisiä herroja, jotka jälkimmäisetkin olivat yhtä kirjavat vaatetukseltaan ja kevytmieliset käytökseltään kuin heidän maalliset kumppaninsa. Olipa siellä Jorvaulx'in abottikin niin koreassa puvussa kuin hengellinen ylimys suinkin uskalsi esiintyä. Kalliita turkiksia sekä kultaa oli tuhlaamalla käytetty hänen vaatteisiinsa. Ja hänen saappaittensa kärjet, paljon pitemmät vielä kuin sen ajan mieletön muoti vaatikaan, eivät ylettyneet vain polviin, vaan uumille asti. Niiden vuoksi hänen oli mahdotonta pistää jalkaansa jalustimiin. Mutta siitä ei ritarillinen abottimme suuresti huolehtinut. Hän oli kerrassaan käyttämättä näitä huonon ratsumiehen apukeinoja, ehkäpä hän oli mielissäänkin siitä, kun hän täten sai näytellä oivallista ratsastustaitoansa niin suuren ihmisjoukon ja varsinkin lukuisan naisparven silmien edessä. Sitäpaitsi oli prinssi Juhanan joukossa hänen palkkasoturiensa suosituimmat päälliköt, muutamia renttumaisia paroneja ja irstastapaisia hoviherroja sekä useita temppele- ja johanniittaritareja.

Mainita sopii tässä, että nämä molemmat ritaristot olivat vihoissa Rikhard kuninkaan kanssa, ja olivat pitäneet Ranskan Filipin puolta koko siinä loppumattomassa riitajaksossa, joka Palestiinassa yhä kyti tämän hallitsijan ja Englannin Leijonamielen välillä. Se eripuraisuus oli, niinkuin historiasta tiedetään, saattanut mitättömiksi kaikki Rikhardin monet voitot ja tehnyt tyhjäksi hänen ritarillisen yrityksensä piirittää Jerusalemiä. Koko hänen loistavasta aseellisesta menestyksestään ei ollut muuta etua kuin että sangen vähän luotettava välirauha tuli solmituksi Saladinin kanssa. Sama valtiollinen katsantotapa, joka oli ohjannut Palestiinan temppele- ja johanniittaritarien käytöstä, taivutti myös heidän Englannissa ja Normandiassa olevat säätyveljensä prinssi Juhanan puolelle. Sillä heillä ei ollut paljontakaan syytä ikävöidä Rikhardia Englantiin palautuvaksi eikä myöskään laillisen kruununperillisen, Arthurin, pääsemistä valtaistuimelle. Perin vastaisista syistä prinssi Juhana puolestaan vihasi ja ylenkatsoi niitä harvoja korkea-arvoisia saksilaissukuja, joita vielä oli olemassa Englannissa, eikä laiminlyönyt yhtään tilaisuutta, jolloin hän saattoi heitä loukata ja häväistä. Sillä hän tiesi, että he eivät suosineet hänen persoonaansa eikä hänen pyrintöjään. Nurjia Juhanaa kohtaan olivat enimmäkseen myös Englannin alhaisemmat säädyt; sillä nämä pelkäsivät, että moinen hillitsemätön ja väkivaltainen hallitsija, jollainen Juhanan tiedettiin olevan, tulisi supistamaan heidän oikeutensa ja vapautensa entistään ahtaammiksi.

Tämmöinen oli tuo prinssi Juhanaa ympäröivä komea seurue. Itse hän istui oivan ratsun selässä, purppuraan ja kultaan puettuna, jahtihaukka kämmenellä ja päässä kallis, jalokivillä koristettu puuhkalakki, jonka alta pitkä, kiharainen tukka valui hartioille. Hän hypitteli harmaata, tulista hevostaan taistelutannerta pitkin, naureskellen ääneen iloisten seuralaistensa kanssa ja tarkastellen lavoilla istuvia kaunottaria kuninkaallisen asiantuntijan rohkeudella.

Moni arveli prinssin ulkomuodossa kuvastuvan julkeaa irstaisuutta sekä ääretöntä kopeutta ja välinpitämättömyyttä muiden ihmisten tunteita kohtaan. Mutta hekään eivät voineet olla

myöntämättä, että niissä samalla myös ilmeni sitä rattoisuutta, joka on ominaista luonnostaan suoralle ja kauniille kasvojen muodolle. Nämä kasvot olivat tosin oppineet kuvastamaan kohteliaisuutta tavallisten sääntöjen mukaan, mutta olivat kuitenkin sen verran säilyttäneet alkuperäistä suoruuttansa ja rehellisyyttänsä, että näyttivät pitävän häpeänä peitellä sydämen luonnollisia tunteita. Sellaista kasvojen muotoa pidetään usein, vaikkakin väärin, miehuullisen suoruuden ilmauksena, kun se itse teossa ei ilmaise muuta kuin irstaisen sydämen kevytmielistä huolimattomuutta. Se kuvastaa sydäntä, joka ylpeilee suuresta suvustaan tai rikkaudesta tai mistä muusta satunnaisesta edusta hyvänsä, jolla ei ole vähintäkään yhteyttä todellisen ihmisarvon kanssa. Mutta niiden silmissä, jotka eivät miettineet asiaa näin syvältä – ja niitähän oli sata yhtä vastaan – antoi prinssi Juhanan puuhkakauluksen komeus, kalleimmilla soopelinnahoilla päärmätyn viitan loisto sekä sahviaanisaappaitten ja kultakannusten koreus kylliksi syytä tervehtiä häntä kaikuvin tervehdyshuudoin.

Sillä tavoin iloisesti ratsastaessaan taistelutannerta pitkin prinssi huomasi sen metelin, jonka Iisakin kunnianhimoisen pyrkimys päästä korkeammalle arvosijalle oli nostanut. Juhanan terävä silmä tunsi paikalla juutalaisen, mutta siirtyi heti paljon suuremmalla mieltymyksellä ihanaan Siionin tyttäreen, joka metelistä pelästyneenä kiinteästi piti kiinni vanhan isänsä käsivarresta.

Rebekaun kauneus todellakin veti vertoja Englannin kuuluisimmille kaunottarille, niinkin perinpohjaisen asiantuntijan silmissä kuin prinssi Juhana oli. Neidon vartalo oli erinomaisen sopusuhtainen, ja itämainen puku, jota hän juutalaisnaisten tapaan käytti, salli sen kauneuden esiintyä täydessä valossaan. Keltasilkkinen turbaani sopi hyvin yhteen kasvojen tummaverisyyden kanssa.

Säihkyvät silmät, kulmakarvojen jalo kaari, kaunis kotkannenä, helminä kiiltävät valkoiset hampaat, tuuheet mustat suortuvat kiehkuroina valuen ihanalle kaulalle ja rinnalle, joita puoleksi peitti kalleimmasta Persian silkistä tehty purppuranpunainen röijy, täynnä kudottuja kirjavia kukkasia. Kaikki tämä yhdessä sai aikaan, että Rebekka kauneudellaan voitti kauneimmatkin läsnäolevista naisista. Kuumuuden vuoksi oli kolme ylintä, helmillä koristettua kultahakasta, joiden virkana oli röijyn kiinnipitäminen kaulasta vyölle asti, aukaistu, suoden siten silmälle vähäistä avarammankin näyn kuin mitä yllä on kuvattu. Sen kautta tulivat myös timanttiset kaulavitjat sekä suunnattoman kalliit korvarenkaat selvemmin näkyviin. Vihdoin oli ihanalla tyttärellä koristuksenaan tuuhea kamelikurjen sulka, joka oli kiinnitetty turbaaniin säihkyvällä jalokivisoljella. Se oli koristus, jota ylempänä lavalla istuvat kopeat aatelis naiset suuresti pilkkasivat ja nauroivat, mutta jota he kuitenkin sydämessään salaa kadehtivat.

»Vannonpa kautta Aabrahamin kaljupään!» huusi prinssi Juhana, »että tuo juutalaisneito on sen kauneuden perikuva, jota ihaillessaan viisain kaikista entisajan kuninkaista tuli päästään pyörälle! Mitä arvelet, Aymer-abotti? – Vannonpa viisaan Salomonin tempelin kautta, jota meidän vieläkin viisaampi veljemme Rikhard ei ole pystynyt vapauttamaan, että tämä se juuri onkin se Korkeassa Veisussa mainittu morsian!»

»Saaronin ruusu ja laaksojen lilja!» vastasi abotti, puhuen hiukan nenäänsä. »Mutta muistakaa sittenkin, ruhtinaallinen armo, että hän on vain juutalaistyttö.»

»Aivan niin», lisäsi prinssi Juhana, häntä sen enempää kuuntelematta, »ja tuossa on minun väärä mammonani – markkamarkiisi, kultakolikko-kreivi – riitelemässä etusijasta pennittömien lurjusten kanssa, joilla ei vertyneitten takkiensa taskuissa ole ainoatakaan äyriä estämässä Mattia kukkaroon pääsemästä. Lupaampa, Pyhän Markuksen ruumiin kautta, että hankin itse sijan lainakuninkaalleni ja hänen suloiselle juutalaisneitosellensa! – Kuka hän on, Iisak? Vaimosiko vai tyttäresi, tuo Itämaan houri, jota puristat kainaloosi niin kiinteästi kuin olisi hän aarrearkkusi?»

»Hän on tyttäreni, Rebekka, ruhtinaallinen armo», vastasi juutalainen kumartaen syvään. Hän ei näyttänyt yhtään hämmästyvän prinssin tervehdyksestä, vaikka se sisälsi yhtä paljon pilkkaa kuin kohteliaisuutta.

»Sitä parempi sinulle», sanoi Juhana purskahtaen nauruun, johon hänen iloiset seuralaisensakin katsoivat velvollisuudekseen yhtyä. – »Mutta yhtä kaikki, olkoon hän tyttäresi tai vaimosi, hänen pitää saada paikka kauneutensa ja sinun ansioittesi mukaan. – Kutka tuolla ylhäällä istuvat?» jatkoi hän,

luoden silmänsä lavalle. »Saksilaisten maamoukkien laiskat, pitkät raadothan siellä loikovat! – Piru ne viekään! Siirtykööt lähemmäksi toisiaan ja tehköt sijaa tälle koronkiskuri-kuninkaalle ja hänen ihanalle tyttärelleen. Kyllä minä opetan noita talonpoika-lurjuksia jakamaan synagogan kunniasijat niiden kanssa, joiden oma synagoga oikeastaan on.»

Lavalla istujat, joihin tämä häpäisevä, raaka puhe kohdistui, olivat Cedrik Saksilainen perheineen ynnä hänen ystävänsä ja heimolaisensa Athelstan, Coningsburghin herra, jota kaikki Pohjois-Englannin saksilaiset pitivät korkeimmassa kunniasa sen vuoksi, että hän oli heidän vanhain kuningastensa sukua. Mutta tämän kuninkaallisen veren kanssa oli Athelstan perinyt myös monta esi-isänsä heikkoutta. Hän oli sievä muodoltansa, kookas ja vahva ruumiiltaan ja parhaassa miehuudeniässään – mutta niin nahjuksen näköinen, niin torkkusilmäinen ja uniotsainen, niin toimeton ja hidas kaikissa liikkeissään ja saamaton päätöksissään, että häntä yleisesti nimitettiin Athelstan Myöhäiseksi, erään esi-isänsä liikanimen mukaan. Hänen ystävänsä – olihan niitä paljonkin, jotka samoin kuin Cedrik olivat hartaasti häneen kiintyneet – väittivät, ettei hänen vitkallisuutensa riippunut rohkeuden puutteesta, vaan päättämättömyydestä. Toiset sitä vastoin arvelivat, että esi-isiltä peritty ylenjuomistapa oli hämmentänyt hänen älynä, joka ei alkujaankaan tainnut olla kaikkein terävintä laatua. Hänen toimeton rohkeutensa sekä pehmeä hyväntahtoisuutensa olivat muka vain viimeisiä tähteitä sydäimestä, joka olisi voinut ansaita ylistystä, mutta jonka kaikki jalot avut olivat uponneet pitkälliseen, eläimelliseen juoppouteen.

Tälle miehelle, jota tässä olemme kuvanneet, prinssi oli lausunut kopeat sanansa, käskien hänen tehdä tilaa Iisakille sekä Rebekalle. Aivan hämmästyksissään käskystä, joka sen ajan tapoihin ja mielipiteihin nähden oli kovin häpäisevä, Athelstan ei tahtonut totella eikä myöskään tietänyt miten kieltää, ja hän vastusti siis käskyä vain toimettomuudellaan. Jäsentäkään liikahduttamatta hän avasi suuret, harmaat silmänsä ja ällisteli prinssiä kasvoillaan typerä ilme, jota ei saattanut nauramatta katsella. Mutta maltiton Juhana ei ottanut sitä naurun kannalta.

»Tuo saksilais-sika», huusi hän, »on joko nukuksissa tai hän ei ota korviinsa käskyjäni. – Kutkutapas häntä hiukan peitselläsi, de Bracy», lisäsi hän vieressään ratsastavalle ritarille, jonka johdettavana oli joukko »vapaita kumppaneita» eli »Condottiereja», s.o. mihinkään erikoiseen kansaan lukeutumattomia palkkasotureita, jotka palvelivat ketä hallitsijaa hyvänsä, kun hän vain heille palkan maksoi. Nurinaa nousi prinssi Juhanan omien seuralaisherrojenkin joukosta, kun he tämän käskyn kuulivat. Mutta de Bracy, joka oli virantoimituksissaan hylännyt kaiken omantunnon arkuuden, ojensi pitkän peitsensä aitausten ja lavan välin yli. Epäilemättä hän olisi täyttänyt prinssin käskyn, ennenkuin Athelstan Myöhäinen olisi kerinnyt herätä hämmästyksestään ja väistyä aseensa tieltä. Mutta Cedrik, joka oli yhtä kerkeä kuin hänen kumppaninsa oli vitkallinen, paljasti salaman nopeudella lyhyen miekkansa ja hakkasi yhdellä lyönnillä peitsen kärjen poikki varresta. Prinssi Juhanan kasvot tulistuivat aivan punaisiksi. Hän päästi suustaan julman kirouksen ja aikoi juuri lausua yhtä ankaran uhkauksen, mutta siitä estivät häntä hänen omat seuralaisensa, jotka tunkeutuivat ympärille ja rukoilivat häntä malttamaan mielensä; siitä häntä myös esti yleinen kansan kaiuttama hyväksymishuuto Cedrikin miehuullisen teon johdosta. Prinssi mulkoili vimmastuneena silmiään, ikäänkuin hakeaksensa jotakin muuta kohdetta, johon hän voisi helpommin ja vaaratta kääntää vihansa. Tapasipa hänen katseensa silloin yllämainitun jousimiehen, joka vastasi siihen lujalla katseella ja yhä edelleen jatkoi hyväksymishuutoaan, vaikka prinssin tuima silmä häneen tuijotti. Juhana kysyi, miksi hän niin teki.

»Hurraanpa minä aina», sanoi jousimies, »kun näen kelpo laukauksen tai oivan iskun.»

»Sanotko niin?» vastasi prinssi. »Tottapa sitten itsekin taitanet osata pilkkaan, arvelen ma?»

»Metsämiehen tavalliseen pilkkaan ja metsämiehen tavallisen ampumamatkan päähän kyllä osaan.»

»Vaikkapa Wat Tyrrelinkin pilkkaan, puolentoistasadan kyynärän päähän!» lisäsi jokin ääni kansanjoukosta; mutta ei saatu selvää, kuka se oli.

Tämä muistutus hänen sukulaisensa, Wilhelm Punatukan kohtalosta⁹ suututti ja samassa myös säikähdytti Juhana-prinssiä. Hän ei kuitenkaan tehnyt muuta kuin käski aitauksen ympärillä vartioivien sotamiesten pitää tuota suupalttia silmällä – näin sanoen hän osoitti jousimestä.

»Pyhän Griseldan kautta vannon», lisäsi hän, »että aion koettaa, minkälainen taito tuolla miehellä itsellään on, joka on niin karkäs ylistämään muiden tekoja.»

»Ja minä en aio väistyä siitä koetuksesta», sanoi jousimies hänelle ominaisella vakavuudella.

»Mutta nouskaa sittenkin ylös, te saksilaiset maanmoukat», äyskähti taas tulinen prinssi; »sillä, niin totta kuin aurinko taivaalla paistaa, pitää juutalaisen päästä istumaan teidän rinnallenne!»

»Ei suinkaan, ruhtinaallinen armo! Eivät meikäläiset ole mahdolliset istumaan maan valtiasten rinnalla», vastusteli juutalainen. Sillä hänen kunnianhimosensa, vaikka se oli yllyttänyt häntä riitaan Montdidier-suvun halventuneen, köyhtyneen jälkeläisen kanssa, ei kuitenkaan ollut niin suuri, että hän olisi tohtinut loukata rikkaitten saksilaisten etuoikeutta.

»Ylös, uskonon koira, kun minä käsken», huusi prinssi Juhana, »taikka nyljetän mustan nahkasi ja annan peitota sen hevosvaljaiksi!»

Tätä uhkausta totellen juutalainen alkoi nyt astua ylös lavalle johtavia jyrkkiä ja ahtaita portaita myöten. »Saammepa nähdä», sanoi prinssi, »kuka häntä tohtii estää!» Näin sanoen hän iski katseensa Cedriikkiin, joka seisoj alallaan ikäänkuin hän olisi aikonut viskata juutalaisen päistikkaa alas.

Tämän vaarallisen teon esti kuitenkin Wamba-narri. Hän hypähti isäntänsä ja Iisakin väliin, vastaten prinssin uhkaukseen: »Kyllä maar minä sen teen!» ja torjui juutalaista siankinkkukilvellä, jonka hän veti mekkonsa alta esiin. Epäilemättä hän oli varustautunut tällä eväällä siinä pelossa, että turnajaiset saattaisivat kestää kauemmin kuin hänen vatsansa sieti olla ravinnotta. Juutalainen, joka aivan nenänsä edessä näki kansansa inhoaman eläimen osan, sekä vielä päälliseksi narrin, joka heilutteli päänsä yläpuolella puista miekkaa, peräytyi, horjahti ja pyörähti alas rappusista. Se oli katsojista niin hupaista, että nousi yleinen nauru, johon myöskin Juhana-prinssi ja hänen seuralaisensa yhtyivät sydämestään.

»Suo minulle nyt kilpapalkinto, prinssi-serkku», sanoi Wamba. »Olenhan rehellisessä taistelussa miekalla ja kilvellä voittanut vastustajani», lisäsi hän vielä, heiluttaen siankinkkua toisessa ja puista miekkaa toisessa kädessään.

»Kuka ja mikä olet miehiäsi, jalo sankari?» kysyi prinssi Juhana, yhä vielä nauraen.

»Narri olen sukujani», vastasi Wamba. »Olen Wamba, Mielipuolen poika, joka oli Pyöräpään poika, joka taas oli pormestarin poika.»

»Tehkää juutalaiselle tilaa alemmassa rivissä», käski prinssi Juhana; kenties hänestä ei ollutkaan vastenmielistä, kun nyt saattoi luopua äskeisestä päätöksestään. »Eipä olisi todellisen ritaritavan mukaista asettaa voitettu voittajan rinnalle.»

»Asettaa konna narrin yläpuolelle olisi vieläkin pahempi juttu», tokaisi Wamba, »ja juutalainen siankinkun päälle kaikista pahin.»

»Oikein, kelpo poikaseni!» huusi prinssi Juhana. »Se sana oli minulle mieleen. – Hei, Iisak, lainaa minulle kourallinen bysantteja.»¹⁰

Pyynnöstä hämmästyen juutalainen, joka ei tohtinut kieltää eikä kernaasti olisi tahtonut myöntyäkään, alkoi kopeloida vyöllään riippuvaa nahkakukkaroa, kukaties arvioiden, miten vähäinen kolikkojoukko voisi käydä kourallisen nimellä. Mutta prinssi teki kerrassaan lopun Iisakin arveluista; hän ojentautui alas espanjalaisen hevosensa selästä ja sieppasi itse kukkaron Iisakin vyöltä. Viskattuansa Wamballe pari kappaletta siinä olevista kultarahoista, hän jatkoi kulkuansa tannerta pitkin, jättäen juutalaisen katselijain naurun uhriksi. Ja hurrasipa kansa tätä prinssin tekoa aivan ankarasti, ikäänkuin siinä olisi ollut jotakin rehellistä ja kunniallista.

⁹ Ritari W. Tyrrell ampui vahingossa metsästysretkellä Juhanan isoisan kuoliaaksi.

¹⁰ Kultarahan laji. Suom. muist.

KAHDEKSAS LUKU

Uhkaillen ulvoi torvet vartijain,
vaadittuin vastaus soi torahtain —
ketoa myöten kaiku kertoillen
vierähti, nousten taivaan kannellen.
Kypäriin suljetuin, ja tähtäillen
peitsillä silmiin vastustajien
nyt urhot kannustavat ratsujaan
karkaamaan tulisesti kahakkaan.

Palaemon ja Arcites.

Äkkiä prinssi keskeytti kulkunsa tantereen ympäri. Kääntyen Jorvaulx'in abotin puoleen hän muistutti, että tämän päivän päätoimista yksi oli vielä jäänyt täyttämättä.

»Niin totta kuin toivon autuaaksi pääseväni, herra abotti», hän sanoi, »me olemme aivan unohtaneet nimittää Kauneuden ja Rakkauden ihanan kuningattaren, joka valkoisilla käsillään on laskeva voitonkruunun voittajan päähän. Minä puolestani en ole ahdasmielinen enkä panisi pahaksi, vaikka mustasilmäinen Rebekka saisi sen kunniaviran.»

»Pyhä Neitsyt!» huusi abotti, kääntäen inholla silmänsä ylöspäin, »juutalaistytökö! – Olisi tosiaan ansaittu rangaistus, jos meidät ajettaisiin kivenheitoilla pois tästä paikasta, enkä minä vielä ole tarpeeksi vanha marttyyriksi. Sitä paitsi vannon suojeluspyhäni kautta, että tuo juutalaistytö ei ole lähimainkaan niin kaunis kuin ihana saksilaisneito Rowena.»

»Saksilainen tai juutalainen», vastasi prinssi, »koira tai sika, mitä sillä on väliä? Minä sanon: määrätäkää Rebekka, jollei muun vuoksi, niin ainakin häväistykseksi noille saksilaisille maanmoukille.»

Nurinaa kuului nyt prinssin omienkin seuralaisten joukosta.

»Tämä on liikaa leikinteoksi, armollinen herra», sanoi de Bracy; »ei yksikään ritari ota täällä peistä käteensä, jos tämmöistä loukkausta yritetään.»

»Se olisi mielettömintä häväistystä», lisäsi Woldemar Fitzurse, prinssi Juhanan vanhimpia ja mahtavimpia puoluelaisia, »ja jos te, ruhtinaallinen armo, semmoista yritätte, niin siitä koituu vain turmiota teidän omalle asiallenne.»

»Minä olen teidät, ritari», sanoi Juhana ylpeästi nykäisten hevostaan suitsista, »ottanut seuralaisekseni enkä neuvonantajakseni!»

»Niiden miesten, ruhtinaallinen armo, jotka seuraavat teitä nykyisillä teillänne», sanoi Woldemar hiljaa, »pitää myös saada olla neuvonantajina. Sillä heidän etunsa ja päänsä ovat yhtä suuressa vaarassa kuin teidänkin.»

Nämä sanat lausuttiin niin painavaan sävyyn, että Juhana näki välttämättömäksi myöntyä. »Leikkiähän minä vain laskin», sanoi hän, »ja heti te kihisette vastaan niinkuin kyykäärmeet! Nimittäkää, pirun nimessä, kenet ikänä tahdotte, tottapa sitten olette tyytyväisiä!»

»Ei, ei», sanoi de Bracy, »annetaan Kauneuden kuningattaren paikan olla täyttämättä, kunnes on nähty, kuka voittaa. Tämä valitkoon sitten itse naisen, jolle se kunnia on tuleva. Se tekee hänen voittonsa vielä suloisemmaksi, ja ihanille naisille käy urhoollisten ritarien rakkaus vieläkin kalliimmaksi, kun he näkevät, että se voi koroittaa heidät tämmöiselle kunniasijalle.»

»Jos Brian de Bois-Guilbert voittaa», sanoi abotti, »niin tahtoisin panna helmivyöni pantiksi siitä, että tiedän kuka tulee Rakkauden ja Kauneuden kuningattareksi.»

»Bois-Guilbert», vastasi de Bracy, »on kyllä kelpo peitsimies. Mutta onpa täällä muitakin tämän aitausten ympärillä, herra abotti, jotka eivät väistyisi taistelemasta hänen kanssaan.»

»Olkaa vaiti, hyvät herrat», sanoi Woldemar, »ja antakaa prinssin mennä paikallensa. Aika kuluu, ritarit ja katsojat ovat jo maltittomia. Hyvinkin olisi jo aika aloittaa leikki.»

Juhana-prinssillä, vaikkei hän vielä ollutkaan kruunattu hallitsija, oli Woldemar Fitzursesta kaikki se vastus, mikä kuninkailta on suosituista ministereistään, jotka palvelevat hallitsijaansa sillä tavalla, jonka he itse katsovat parhaaksi. Prinssille luonteenomaista muuten oli, että hän itsepäisesti piti kiinni joutavista asioista, mutta nyt hän kuitenkin antoi myöten. Hän kävi kunniaistuimelleen istumaan, seuralaistensa ympäröimänä, ja käski airueitten kuuluttaa turnajaisten ohjesäännöt. Ne kuuluivat lyhyesti sanoen seuraavasti:

Ensiksi piti vaatijaritarien taistella kaikkia tarjoutuvia vastaan.

Toiseksi jokainen ritari, ken halusi, sai valita kenen hyvänsä haastajareista vastustajakseen peitsellään koskettamalla tämän kilpeen. Jos hän kosketti siihen peitsen varren päällä, niin taistelu oli taisteltava »kohteliaisuusaseilla», s.o. peitsillä, joiden kärkeen oli kiinnitetty ympyräinen, latuskainen sompa. Tällä tavoin ei taistelusta voinut olla muuta vaaraa kuin että hevoset ja ratsumiehet saattoivat törmätä yhteen. Mutta jos kilpeen kosketettiin peitsen kärjellä, niin se merkitsi, että aikomus oli taistella à outrance, s.o. että ritarien tuli otella terävin asein, niinkuin tosisodassa ainakin.

Kolmanneksi, kun vaatijaritarit olivat täyttäneet lupauksensa, jokainen taittamalla viisi peistä, oli prinssi päättävä, kuka ensimmäisen päivän aseleikissä oli ansainnut voittajan nimen. Hänen tuli saada palkinnokseen erinomaisen kaunis ja verrattoman vahva hevonen. Olipa hänelle tällä kertaa, niinkuin nyt julistettiin, vielä tavallisen urhoudenpalkinnon lisäksi tuleva se erinomainen kunnia, että hän saisi itse valita Rakkauden ja Kauneuden kuningattaren, jonka seuraavana päivänä tuli jakaa voitonpalkinnot.

Neljänneksi julistettiin, että toisena päivänä pantaisiin toimeen yleinen turnaustaistelu, johon kaikki läsnäolevat ritarit, jotka halusivat nimelleen kunniaa, pääsisivät osallisiksi. Heidän piti kahteen, miesluvultaan yhtä suureen parveen jaettuna urhoollisesti taistella, kunnes prinssi kädenviittauksella lakkautti ottelun. Sitten tuli Rakkauden ja Kauneuden kuningattaren laskea ohut, kultakiskosta tehty laakeriseppelä sen ritarin päähän, joka prinssin päätöksen mukaan oli ollut etevin toisen päivän taistelussa. Tähän toiseen päivään turnajaiset lopuivat. Mutta kolmanneksi päiväksi oli säädetty kilpa-ammuntaa jousella, härkätaistelu ynnä muita leikkejä alhaisenkin kansan erikoiseksi huviksi. Täten tahtoi Juhana-prinssi taivuttaa puolelensa kansan suosion, jonka hän kuitenkin heti jälleen karkoitti kevytmielisillä, rahvaan tunteita ja mielipiteitä tarpeettomasti loukkaavilla teoillaan.

Taistelutanner ympäristöineen oli nyt korea katsella. Lavoilla istui tiheissä riveissä kaikki, mitä Pohjois- sekä Keski-Englannissa oli korkeasukuista, kuuluisaa, rikasta ja kaunista aatelisväkeä; heidän moniväriset, erilaiset pukunsa tarjosivat katselijan silmille yhtä kirjavan kuin komeankin näyn. Sisempi, alempi istuinrivi sitävastoin, missä iloisen Englannin varakkaat porvarit ja vapaat talonpojat yksinkertaisimpine pukuineen olivat saaneet sijansa, reunusti tummanvärisenä reunuksena eli pääremeenä tuota loistavaa koruviirua, tehden sen koreuden vieläkin loistavammaksi ja silmäänpistävämmäksi.

Airuet lopettivat kuulutuksensa tavallisilla huudoillaan: »Olkaa anteliaat, olkaa anteliaat, jalot ritarit!» Vastaukseksi tuiskusi lavoilta kulta- ja hopearahoja heidän päälleen. Sillä kunnianasiana pidettiin, että ritarien piti olla anteliaita näille miehille, jotka sinä aikakautena olivat mainetekojen sekä tuomareina että historian ikuistajina. Katsojien lahjoista he tavallisuuden mukaan kiittivät toivottaen: »Naisten rakkautta! – Vastustajain tuhoa! – Kunniaa anteliaalle! – Ylistystä urhokkaille!» – joihin halvemmatkin katsojat vielä lisäsivät huutonsa sekä suurilukuinen torvimiesjoukko sotaisen toivotuksensa. Tämän metelin vaiettua airueitten kirjava, kiiltelevä parvi poistui, eikä aitauksen sisäpuolelle jäänyt nyt muita kuin turnausmarskit, jotka tantereen kummassakin päässä istuivat hevostensa selässä täydessä rautapuvussa, liikkumattomina kuin kivipatsaat. Sillä välin oli kentän pohjoispäässä oleva tarha, vaikka olikin avara, tullut täpötäyteen ritareita, jotka tahtoivat osoittaa taitoansa taistelussa vaatijaritareita vastaan. Lavoilta katsoen tämä paikka näytti tuulessa lainehtivalta sulkamereltä. Sekaisin niiden keskeltä näkyi kiiltäviä kypäriä ja pitkiä peitsiä, joiden suveroista

useimmiten riippuivat vaaksanlevyiset, pienet viirit. Nämä liehuvat liput sekä kypärien hulmuavat sulkakoristeet tekivät näyn vieläkin eloisammaksi.

Vihdoin viimeinkin aukaistiin portit, ja viisi arvanheitolla valittua ritaria ratsasti hitaasti kentälle; yksi heistä kulki etupäässä ja muut neljä kaksittain jäljessä. Kaikilla oli varusteina komeat aseet, ja saksilainen aikakirja, josta tämän kertomuksen aihe on otettu, kertoo hyvin laveasti, mitä kilpikirjoituksia ja värejä ja satulaloimen koristeita kullakin oli. Mutta tarpeetonta olisi tästä kaikesta tarkalleen puhua. Lainaamalla muutamia säikeitä meidänaikaiselta runoniekalta, joka valitettavasti on kovin vähän kirjoittanut, voimme sanoa:

»Mullaks' on urhot muuttuneet,
miekkansa ammoin ruostuneet,
ja sielut pyhään joukkoon kohonneet.»

Vaakunat ovat jo aikaa sitten lahonneina karisseet maahan heidän linnojensa porteilta. Eikä linnoistakaan ole enää muuta jäljellä kuin vihreitä turvetöyräitä ja hajallisia raunioita. Ne seudut, missä heidän nimiään silloin mainittiin parhainten joukossa, eivät nyt tiedä heistä mitään; – onpa moni heitä myöhäisempikin suku jo kuollut sukupuuttoon ja joutunut unohduksiin entisillä alusmaillaan, ja yksinpä muistokin läänitysherrojen ja paronien silloisesta vallasta on jo hävinnyt. Mitä hyötyisi siis lukija siitä, että luettelisin heidän nimensä ynnä heidän soturiarvonsa katoavaiset merkit!

Mutta tällöin nämä sankarit, aavistamatta, miten heidän nimensä sekä urotyönsä vastaisuudessa jäisivät unohduksiin, karauttivat kentälle hilliten tulisia ratsujansa ja pakottaen niitä hitaaseen astuntaan, jolla tempulla he yhtäkaa näyttivät sekä hevostensa että omaa taitoaan. Niinpian kuin he olivat ennättäneet aitauksen portista sisään, kajahti hurja, outo musiikki vaatijaritarien teltojen takaa, missä soittajat seisoivat näkymättöminä. Musiikki oli itämaista, pyhästä maasta kotoisin: sen sympaalien ja kellojen sekanaisessa helinässä oli kuin uhkaa, samalla kuin se tervehti toiselta puolen läheneviä ritareita. Koko tuon äärettömän katselijajoukon silmät olivat nyt kiintyneet näihin viiteen ritariin, kun he ratsastivat penkerelle, missä vaatijain teltat seisoivat, ja siellä erottuaan toisistaan kukin kosketti peitsenvarren päällä sen ritarin kilpeen, jota vastaan he tarjoutuivat taistelemaan. Koko halvempi katselijajoukko, niinkuin moni korkeampisäätyisistäkin, – jopa, niin kerrotaan, useammat aatelisnaisistakin, – olivat hiukan tyytymättömiä siitä, että taistelijat olivat kaikki valinneet »kohteliaisuus-aseet». Samanlaiset katselijat kuin ne, jotka nykyään kiihkeimmin taputtavat käsiään nähdessään kaameita murhenäytelmiä, pitivät silloin turnajaisia sitä hauskeempina, mitä vaarallisemmat ne olivat taistelijoille.

Täten ilmaistuaan tahtovansa valita verettömän taistelutavan, ratsastivat ritarit takaisin omalle puolelleen tannerta ja asettuivat siellä yhteen riviin. Vaatijaritarit puolestaan riensivät ulos teltoistaan, nousivat satulaan, ratsastivat alas penkereeltä, Brian de Bois-Guilbert etunenässä, ja asettuivat riviin sellaiseen järjestykseen, että itsekukin tuli olemaan vastapäätä sitä ritaria, joka oli koskettanut hänen kilpeensä.

Nyt törähtivät sarvet ja torvet; sen jälkeen taistelijat törmäsivät täyttä neliä yhteen, ja niin paljon suurempi oli vaatijaritarien taito tai onni, että Bois-Guilbertin, Malvoisinin ja Front-de-Boeufin vastustajat heti vierähtivät maahan. Grantmenilin vastustaja väistyi siksi syrjään suorasta suunnasta, että hänen peitsensä ei sattunut, niinkuin sen olisi pitänyt, vihollisen kypäräharjaan tai kilpeen, vaan kääntyi pitkittäin ja katkesi Grantmenilin rintaan. Tätä tapausta pidettiin vielä häpeällisempänä, kuin jos taistelija syöstiin maahan; sillä jälkimmäinen seikka saattoi tapahtua vahingossa, mutta peitsen väistyminen osoitti taitamattomuutta hevosen ja aseiden käytössä. Ainoastaan viides ritari tuotti kunniaa puolueelleen; hän selviytyi eheänä taistelustaan johanniitta-ritarin kanssa. Molempien peitset olivat katkenneet, kummankaan silti pääsemättä voitolle.

Kansan melu, airueitten ylistyshuudot ja torvien toivotus julistivat voittajain kunniaa ja voitettujen vastoinkäymistä. Edelliset palasivat teltoihinsa; jälkimmäiset puolestaan, niin pian

kuin kykenivät nousemaan jaloillensa, läksivät häpeissään ja alakuloisina pois tantereelta. Heidän hevosensa sekä varusteensa olivat turnaussääntöjen mukaan joutuneet voittajain saaliiksi; ne piti siis lunastettaman hinnasta, josta oli sovittava voittajain kanssa. Vain viides heistä viipyi vielä vähän aikaa tantereella ja sai lähtiessään katsojilta kaikkuvia ylistyshuutoja, joita kuullessaan hänen voitot kumppaninsa tunsivat tietysti häpeänsä sitä katkerammin.

Toinen ja kolmaskin ritariparvi tarjoutui nyt vuorostaan taisteluun. Heillä oli joskus parempi onni; mutta ylimalkaan onni pysyi kallistumatta vaatijaritarien puolella. Näistä ei yksikään ollut kaatunut maahan eikä syössyt peistään syrjään, jotka vastoinkäymiset sitä vastoin joka kerta kohtasivat eräitä heidän vastustajistaan. Tämä vaatijaritarien horjumaton onni näytti suuresti masentavan pohjoispuoliseen tarhaan kokoontuneen joukon rohkeutta. Vain kolme ritaria ilmaantui neljännellä kerralla, ja hekin, välttämättä Bois-Guilbertiä ja Front-de-Boeufiä, koskettivat peitsellään kolmen muun vaatijan kilpiä, jotka eivät olleet osoittaneet aivan yhtä suurta voimaa ja taitoa. Mutta tämäkään varovaisuus ei taivuttanut onnea toiselle puolelle: vaatijaritarit pääsivät sittenkin voitolle. Yksi vastustajista syöstiin maahan, ja molempien toisten pistot pettivät, niin etteivät peitset osuneet kilpeen eikä kypärään.

Tämän neljännen taisteluvuoron perästä kului pitkä loma-aika. Näyttipä siltä kuin ei enää olisi ketään taisteluun halukasta. Katsojajoukoista kuului tyytymättömyyden murinaa. Sillä vaatijaritareista olivat Malvoisin sekä Front-de-Boeuf käyttöksensä vuoksi vihatut; muut puolestaan, lukuunottamatta Grantmenilia, olivat muukalaisia ja siitä syystä vastenmieliset kansalle.

Kaikkein katkerimmin kiehui tämä yleinen mielipaha Cedrik Saksilaisen sydämessä; sillä jokainen voitto, jonka normannilaiset vaatijaritarit olivat saaneet, oli Englannin kunnianloukkaus. Itse hän ei ollut nuoruudessaan harjaantunut ritarileikkeihin, vaikka hän kyllä monessa tilaisuudessa, missä hänen saksilaisten esi-isänsä aseita sopi käyttää, oli osoittautunut urhoolliseksi, virkuksi soturiksi. Levottomana hän katsoi nyt Athelstaniin, joka oli perehtynyt sen ajan ritarillisiin harjoituksiin. Näkyi selvästi, että vanhus olisi ollut hyvillään, jos hänen sukulaisensa olisi yrittänyt riistää voiton temppeleiherran ja hänen kumppaniensa käsistä. Mutta Athelstan, vaikka hän mielestään olikin miehuullinen ja ruumiiltaan väkevä, oli liian laiska ja kunniasta välinpitämätön, viitsiäksensä ruveta niin suureen voimanponnistukseen kuin mitä Cedrik häneltä vaati.

»Tänä päivänä Englannin onni on vastainen, jalo herra», sanoi Cedrik painavalla äänellä. »Eikö teitä haluta ottaa peistä käteen?»

»Minä aion huomenna *meleessä* (yhteisessä kahakassa) katkaista peitsen», vastasi Athelstan, »ei minun maksa vaivaa tänäpäivänä pukeutua aseisiin.»

Kaksikin kohtaa tässä vastauksessa tuotti Cedrikille mielipahaa. Se sisälsi normannilaisen sanan *melee* ja osoitti sen lisäksi jonkinlaista kylmähäköisyyttä oman maan kunniaa kohtaan. Mutta tuo vastaus oli kuitenkin lähtenyt Athelstanin suusta, ja Cedrik piti häntä niin suuressa arvossa, ettei hän rohjennut ruveta hänen mielipiteitään eikä heikkouksiaan moittimaan. Sitä paitsi ei hän saanut aikaakaan sanoa mitään, sillä Wamba tokaisi väliin: »Parempihan, vaikk'ei juuri helpompi, on olla paras mies sadasta kuin kahdesta.» Athelstan käsitti tämän lauseen vilpittömäksi imarteluksi. Mutta Cedrik, joka ymmärsi paremmin tarkoituksen, loi lausujaan ankaran, uhkaavan katseen. Saipa Wamba kiittää onneansa, että aika ja paikka eivät sallineet isännän tuntuvammin osoittaa suuttumustansa, sillä muuten ei hänellä olisi ollut narrinvirastaan turvaa.

Lomahetkeä sillä välin kesti yhä vielä, eikä kuulunut muuta kuin airueitten huutoja: »Jalolen naisten rakkautta! Esiin peitsi katkaisemaan! Ylös, jalot ritarit, kauniit silmät katselevat urotöitänne!»

Vaatijaritarien soittokuntakin kajahutti vähän väliä ilmaan hurjia voittoriemun tai uhkauksen säveliä. Kansa murisi, kun juhlapäivä näytti kuluvan aivan turhaan. Vanhat ritarit ja aatelisherrat kuiskaillen valittivat nykyisen polven mieskunnan vähenemistä; he kerskailivat taisteluista, joita heidän nuoruudessaan oli taisteltu, ja päättävätpä vielä lisäsi, ettei nykypäivien naiskauneuskaan enää vetänyt vertaa sille, joka entisaikoina oli heitä innostanut taisteluihin. Juhana-prinssi aikoi jo antaa palvelijoilleen käskyn päivällispitojen valmistamisesta, ja päätti, että voitonpalkinto oli annettava

Brian de Bois-Guilbertille, joka oli syössyt samalla peitsellä kaksi vastustajaa maahan ja oikein osunut kolmanteenkin.

Taaskin lopetti vaatijaritarien soittokunta yhden niistä pitkistä, kajahtelevista toivotuksista, joilla se yksin rikkoi äänettömyyden. Mutta silloinpa kuultiin yksinäisen torven uhkaavalla sävelellä vastaavan siihen tantereeseen pohjoispäästä. Kaikkien silmät kääntyivät katsomaan uutta taistelijaa, jonka tuloa tämä torvi ilmoitti; eikä aikaakaan, niin portti avautui ja hän ratsasti sisään. Sen verran kuin rautapuvussa olevasta miehestä saattoi päätätä, tuo uusi yrittäjä ei ollut juuri tavallista miestä pitempi ja näytti pikemmin olevan hento kuin vahva vartaloltaan. Hänen varusteensa olivat teräksestä ja kullalla kalliisti kirjoitetut; kilvessä nähtiin juurineen maasta temmattu nuori tammipuu ja sen alla espanjalainen sana: *Desdichado*, s.o. perintönsä menettänyt. Ratsuna hänellä oli tulinen, musta ori; sitä tantereen poikki kävelyttäessään ritari sievästi taivutti peistänsä tervehdykseksi prinssille sekä aatelisnaisille. Taito, jolla hän hallitsi ratsuansa sekä koko hänen käytöksessään ilmaantuva nuoruuden sulavuus taivuttivat kansan mielen hänelle suosiolliseksi, ja muutamat halvemmista katsojista ilmaisivat suosiotansa huutaen: »Kosketa Ralf de Vipontin kilpeen – kosketa johanniittaritarin kilpeen! Hän ei ole niin luja satulassa kuin muut; hänestä saat helpommin voiton!»

Näiden ystävällisten varoitusten kaikuessa ritari kulki ylöspäin viettävää kujaa myöten penkereelle. Kaikkien kummastukseksi hän ratsasti suoraan keskimmaiselle teltalle ja kilahdutti kovasti Brian de Bois-Guilbertin kilpeä peitsensä kärjellä. Kaikki ällistyivät mokomasta rohkeudesta, ehkäpä enimmin pelätty ritari itse, joka täten oli haastettu taisteluun elämästä ja kuolemasta ja joka huoletonna oli seisonut telttansa ovella aavistamatta tämmöistä ankaraa vaatimusta.

»Oletko jo ripittäytynyt papille, veikkonen?» kysyi temppeleiherra, »ja oletko kuunnellut tänä aamuna messua, koska niin rohkeasti käyt hengenvaaraan?»

»Paremmiin olen valmistautunut kuolemaan kuin sinä», vastasi Perinnötön ritari; sillä nimellä tuntematon näet oli kirjoittautunut turnausluetteloon.

»Käy sitten paikalleni tantereelle», sanoi Bois-Guilbert, »ja heitä hyvästit jumalan päivälle, sillä tänä yönä saat jo levätä paratiisissa.»

»Paljon kiitoksia kohteliaisuudestasi», vastasi Perinnötön ritari, »ja kiitollisuuteni osoitukseksi annan sinulle sen varoituksen, että hankit itsellesi vereksen ratsun ja uuden peitsen. Sillä, niin totta kuin olen kunniallinen ritari, sinä tulet kumpaistakin tarvitsemaan.»

Nämä pelottomat sanat lausuttuaan hän peräytti hevosensa takaperin kujan rinnettä myöten ja pakotti sen astumaan takaperin tantereenkin pohjoispäähän saakka, mihin hän sitten pysähtyi vastustajansa odottamaan. Tästä mainion ratsastustaidon osoituksesta hän taas sai yleisiä hurraahuutoja palkinnokseen.

Brian de Bois-Guilbert oli pahoin suutuksissa saamastaan varoituksesta, mutta hän ei silti laiminlyönyt noudattaa tuntemattoman ritarin neuvoja. Sillä tulevan taistelun ratkaisu oli hänelle liiankin arka kunnianasia, jotta hän ei olisi käyttänyt hyväkseen jokaista keinoa, jolla hän saattoi voittaa rohkean vastustajansa. Hän valitsi siis vereksen hevosen, joka oli erinomaisen vahva ja tulinen. Hän otti myös uuden, lujan peitsen peläten, että entisen varsi oli edellisissä taisteluissa kenties vikaantunut. Vihdoin hän vielä laski pois kilpensä, joka oli saanut vähäisen vamman, ja otti asemieheltään toisen. Edellisessä oli ollut vain temppeleliritariston yleinen vaakuna: kaksi ritaria ratsastamassa saman hevosen selässä, minkä piti muka osoittaa temppelelherrain muinaista nöyryyttä ja köyhyyttä, jotka avut heissä kuitenkin olivat nyt jo vaihtuneet äärimmäiseksi kopeudeksi ja rikkaudeksi, jotka heidät viimein veivät turmioon. Bois-Guilbertin uuteen kilpeen sen sijaan oli kuvattu täydessä lennossa oleva korppi, pääkallo kynsissään, ja sen alla oli kirjoitus: *Gare le corbeau!* (Varo korppia!)

Kun molemmat taistelijat seisoivat tantereella, kumpikin sen eri päässä, tunsivat katsojat sydämessään ahdistavaa odotusta. Harvat uskoivat mahdolliseksi, että Perinnötön ritari voisi voittaa tämän taistelun, mutta hänen miehuutensa ja ritarillisen käytöksensä vuoksi olisivat useimmat suoneet hänelle menestystä.

Samassa kuin torvet olivat törähtäneet, syöksyivät taistelijat salamoina eteenpäin ja törmäsivät tantereen keskustassa ukkosennuolen voimalla yhteen. Peitset pilkkoutuivat kädensijaan asti pirstoiksi, ja ensi katsahdukselta näytti siltä kuin molemmat ritarit olisivat menneet kumoon, sillä yhteentörmäyksen vauhti oli syössyt kummankin ratsut takajaloilleen. Mutta saivatpa taitavat ratsumiehet hevosensa heti taas pystyyn suitsien ja kannusten avulla. Ritarit tuijottivat hetken aikaa toinen toiseensa katsein, jotka säihkyivät tulta kypärän silmirautojenkin takaa; sitten he käänsivät hevosensa ympäri ja palasivat kumpikin lähtöpaikalleen, hakemaan palvelijoiltaan toisia peitsiä.

Kovasti hurraten, voitä ja nenäliinoja heiluttaen ilmaisivat katsojat mielihyväänsä tämän taistelun johdosta, joka oli sekä tasaisin että myös taitavin kaikista sinä päivänä käydyistä. Mutta kun ritarit olivat jälleen asettautuneet asemilleen, vaikenivat ylistyshuudot ja tuli niin syvä ja äänetön hiljaisuus, ikäänkuin kansa ei enää olisi uskaltanut henkeäkään vetää.

Muutamien minuuttien kuluttua, jolla aikaa ritarit ja ratsut saivat vähän levähtää, käski Juhana-prinssi sauvansa viittauksella torvimiesten soittaa päällekarvaukseen. Taistelijat törmäsivät jälleen vastakkain samalla vauhdilla, samalla taidolla ja samalla voimalla, mutta ei yhtä tasaisella onnella kuin edellisellä kerralla.

Toisella ryntäyksellään temppeleiherra tähtäsi vastustajansa kilven keskikohtaan ja syöksyi siihen niin suoraan ja kovasti, että hänen peitsensä meni pieniksi pirstaleiksi ja Perinnötön ritari horjahti satulassaan. Hänkin oli päällekaratessaan alussa tähdännyt Bois-Guilbertin kilpeen, mutta samassa kuin he sattuivat yhteen, oli hän kohottanut peitsensä kärjen toisen kypärää kohti. Tähän paikkaan näet oli vaikeampi osata, mutta jos oikeaan osui, oli semmoista sysäystä aivan mahdoton vastustaa. Suoraan ja kohtipa Perinnötömän ritarin peitsi sattuikin normannilaisen silmirautoihin, kiintyen suomujen väliin. Mutta tässäkin vaikeassa tilassa temppeleiherra osoitti maineensa mukaista lujuuutta; jollei satulavyö olisi katkennut, olisi hän kenties kuitenkin kestänyt satulassa. Mutta mainittu vahinko tapahtui, ja ritari syöksyi ratsuineen, satuloineen maahan paksun tomupilven peittoon.

Ei ollut kulunut silmänräpäystäkkään, ennenkuin temppeleiherra jo oli päässyt kaatuneen hevosensa alta ja irti jalustimistaan. Silmittömästi vimmastuneena häpeästään ja katsojien riemullisesta hurraamisesta, jolla katsojat ilmaisivat iloansa, hän paljasti miekkansa ja uhkasi sillä voittajaa. Perinnötön ritari puolestaan hyppäsi myöskin alas ratsunsa selästä ja veti miekkansa tupesta. Mutta turnausmarskit kannustivat hevosiansa ja riensivät väliin, muistuttaen, etteivät turnaussäännöt tässä tilaisuudessa sallineet tällaisia tappeluja.

»Kohtaammepa toivoakseni toisemme toisen kerran», sanoi temppeleiherra, iskien vihaisen katseen vastustajaansa, »ja toisessa paikassa, missä kukaan ei saa tulla väliin.»

»Jollei niin tule tapahtumaan», vastasi Perinnötön ritari, »niin ei syy suinkaan ole minun. Olen valmis kamppailemaan kanssasi sekä jalkaisin että ratsain, niinhyvin peitsellä kuin miekalla tai sotatapparalla!»

He olisivat vielä vaihtaneet useampia ja vihaisempia sanoja, mutta turnausmarskit laskivat peitsensä ristiin heidän välilleen ja pakottivat heidät eriämään. Perinnötön ritari palasi lähtöpaikalleen ja Bois-Guilbert meni teltaansa, missä hän häpeän tuskassa vietti loput tätä päivää.

Hevosensa selästä laskeutumatta voittaja pyysi pikarillisen viiniä, avasi sitten silmirautojensa alimman nivelen ja ilmoitti juovansa »kaikkien uskollisten englantilais-sydämien onneksi ja menestykseksi, mutta muukalaisten sortajien häviöksi!» Sitten hän soitatti torvimiehellänsä uhkaavan toivotuksen ja lähetti airuen kautta sanoman vaatijaritareille, ettei hän enää aikonut valita heistä vastustajaa, vaan oli valmis vastaanottamaan heitä missä järjestyksessä he itse katsoivat parhaaksi tulla taisteluun.

Jättiläiskokoinen, mustaan rautapukuun puettu Front-de-Boeuf totteli ensiksi vaatimusta. Hänen valkoisessa kilvessään oli musta häränpää, joka monilukuisissa taisteluissa oli jo kulunut epäselväksi; sen alle oli piirretty ylpeät sanat: *Cave, adsum* (Kavahda, minä olen läsnä!) Tappelussa tämän ritarin kanssa Perinnötön ritari sai vähäisen, mutta kuitenkin ratkaisevan voiton.

Kumpaisenkin peitsset katkesivat, niinkuin pitikin, mutta Front-de-Boeuf, jonka jalka luiskahti jalustimesta, tuomittiin siitä syystä voitetuksi.

Kolmannessakin taistelussa ritari Filip Malvoisinin kanssa tuntemattomalle kävi yhtä onnellisesti. Hän syöksi peitsensä semmoisella voimalla paronin kypärää vasten, että sen nauhat katkesivat. Tämä seikka pelasti Malvoisinin kaatumasta, mutta hänetkin tuomittiin, samoin kuin hänen edelliset kumppaninsa, voitetuksi.

Neljännessä taistelussa Grantmenilin kanssa Perinnötön ritari osoitti yhtä jaloa kohteliaisuutta kuin aikaisemmin urhoutta ja taitoa. De Grantmenilin ratsu, joka oli nuori ja äksy, nousi päällekaratessa pystyyn, ja poikkeutti siten isäntänsä peitsen oikeasta suunnasta. Tuntematonpa ei käyttänyt hyväkseen tätä sattumuksen kautta tarjoutuvaa etua, vaan kohotti peitsensä ja ajoi vastustajansa sivuitse, häneen koskematta. Hän käänsi sitten hevosensa ympäri, ratsasti takaisin lähtöpaikalleen ja tarjosi airuen kautta toista taistelua. Mutta de Grantmenil kieltäytyi, tunnustaen itsensä voitetuksi yhtä paljon tuntemattoman ritarin kohteliaisuuden kuin taidon vuoksi.

Taistelu Ralf de Vipontin kanssa täydensi Perinnöttömän ritarin voiton. Viimeinen vaatijaritari syöstiin semmoisella vauhdilla maahan, että veri purskahti nenästä ja suusta, ja hänet kannettiin hervottomana pois kentältä.

Tuhansien katsojien huudot ilmaisivat yleistä iloa, kun prinssi ja marskit julistivat, että tämän päivän voittokunnia oli tullut Perinnöttömän ritarin osaksi.

YHDEKSÄS LUKU

– Keskellä nähtihin
yks nainen, kaikist' ihanin
ja korkein, valtiaaks sen tunsit kohtakin.

Hän voitti kaikki kauneudellaan
ja niin myös kallehilla vaatteillaan;
otsassa näkyi seppel kultainen,
kalliista aineesta vaan koruton,
kädessä Agnus-Castus-virpinen;
se hällä vallan tunnusmerkki on.

KUKKA JA LEHTI.

Wilhelm de Wyvil ja Tapani de Martival, molemmat turnausmarskit, riensivät ensimmäisinä onnittelemaan voittajaa. He pyysivät samalla, että hän nyt ottaisi kypärän päästään tai edes avaisi silmirautansa, ennenkuin hän heidän seurassaan lähtisi prinssin kädestä vastaanottamaan turnajaispalkinnon. Mutta Perinnötön ritari toisti lujasti, vaikka ritarillisen kohteliaasti kieltävän vastauksen. Hän ei sanonut vielä tällä hetkellä voivansa näyttää kasvojaan, erinäisistä syistä, jotka hän taisteluun tarjoutuessaan oli ilmoittanut airueille. Marskit eivät tästä vastauksesta lainkaan kummastuneet; sillä olihan tavallisimpia niistä monista ja eriskummallisista lupauksista, joita ritarit siihen aikaan tekivät, että he sitoutuivat määrätyn ajan kuluessa, tai siksi kunnes jokin määrätty tehtävä oli toimitettu, pysymään tuntemattomina. Marskit eivät siis enempää yrittäneetkään tiedustella Perinnöttömän ritarin salaisuutta, vaan ilmoittivat prinssi Juhalle voittajan toivomuksen ja pyysivät, että hän saisi sellaisenaan tulla vastaanottamaan urhoutensa ansaitun palkinnon.

Oudon ritarin itsepäisyys närkästytti suuresti prinssiä, joka oli utelias tietämään kuka hän oli. Sitä paitsi oli Juhana ennestäänkin jo pahoillaan siitä, että tämä ritari yksinään oli turnauksessa voittanut kaikki hänen suosimansa taistelijat. Sentähden hän vastasi marskeille ylpeästi: »Kautta Pyhän Neitsyen kasvojen kirkkaan paisteen, näenpä ettei tuo ritari ole jäänyt osattomaksi vain perinnöstä, vaan myöskin tavallisesta kohteliaisuudentajusta, koska hän tahtoo astua peitetyin kasvoin meidän eteemme. – Tietääkö joku teistä, hyvät herrat», lisäsi hän kääntyen seuralaistensa puoleen, »kuka tuo teikari voinee olla, joka niin kopeasti käyttäytyy?»

»En osaa arvata», vastasi de Bracy, »enkä olisi uskonut Britannian neljän meren välillä olevan ainoatakaan urhoa, joka yhtenä ja samana päivänä voisi kaataa kaikki nuo viisi ritaria. Totta maar en unohda ikänä, minkä kyydin hän antoi de Vipontille. Lensipä poloinen johanniitta-ritari satulastaan ilmaan kuin kivi lingosta.»

»Älkää siitä liioin kehuko», sanoi eräs läsnäoleva johanniitta; »eipä tempeliritarillennekaan käynyt paremmin. Näinhän minä teidän parhaan peitsimiehenne, Bois-Guilbertin heittävän kolmastikin kuperkeikkaa, ja joka keikahduksellaan tempaavan pivot täyteen hiekkaa maasta.»

de Bracy, joka piti tempelikerrojen puolta, olisi jälleen vastannut, mutta prinssi Juhana esti häntä. »Vaiti, hyvät herrat!» sanoi hän. »Mitä joutavaa riitaa tämä on?»

»Voittaja», muistutti de Wyvil, »odottaa yhä teidän päätöstänne, ruhtinaallinen armo.»

»Päätökseni on se», vastasi Juhana prinssi, »että hän saa odottaa, kunnes näen eikö täällä ole ainoatakaan, joka voisi edes arvata hänen nimensä ja arvonsa. Vaikka hän seisoiisi tuolla yöhön saakka, niin eipä hän taida vilustua näin tulisen taistelun perästä.»

»Ruhtinaallinen armo», sanoi Woldemar Fitzurse, »te ette osoita voittajalle ansaittua kunniaa, jos annatte hänen odottaa, kunnes ilmoitamme teille, mitä kukaan meistä ei voi tietää. Minä ainakaan

en osaa lainkaan arvata – jollei hän liene joku niistä kelpo peitsimiehistä, jotka Rikhard kuninkaan kanssa lähtivät Palestiinaan ja nyt vähitellen saapuvat kotimaahan.»

»Voihan se olla Salisburyn kreivi», sanoi de Bracy; »hän on sen pituinen vartaloltaan.»

»Pikemmin ritari Tuomas Multon, Gilslandin herra», arveli Fitzurse. »Salisbury on hartevampi.» – Samassa alkoi kuiskutus käydä seuralaisherrojen kesken; kuka sen ensin liikkeelle pani, siitä ei saatu tietoa. »Kukaties se on kuningas – ehkä se on Rikhard Leijonamieli itse!»

»Jumala siitä varjelkoon!» huudahti prinssi, valahtaen kalmankarvaiseksi ja säpsähtäen, ikäänkuin ukkosenuoli olisi iskenyt häneen. »Woldemar! de Bracy! Jalot herrat ja ritarit, muistakaa lupauksenne ja pitäkää uskollisesti puoltani!»

»Eihän meillä vielä yhtään hätää ole!» sanoi Woldemar Fitzurse. »Niin vähänkö muistatte isänne pojan jättiläisjäseniä, että luulette niiden mahtuvan noiden rautavarusteitten sisään? – de Wyvil ja Martival, parasta mitä prinssille voitte tehdä, olisi se, että tuotte voittajan tänne valtaistuimen eteen ja poistatte turhan pelon, joka on karkoittanut kaiken veren hänen poskiltaan. – Katselkaapas häntä tarkemmin», lisäsi hän, »niin kyllä näette, ruhtinaallinen armo, että hän on kolmea tuumaa lyhyempi Rikhard-kuningasta ja kahta sen vertaa kaidempi hartioittensa väliltä. Eikä tuo hevonenkaan olisi jaksanut kantaa Rikhard-kuninkaan raskasta ruumista yhdenkään taisteluvuoron aikaa.»

Hänen vielä puhuessaan toivat marskit jo Perinnöttömän ritarin niiden lautaporrasten juurelle, jotka johtivat taistelutantereelta ylös Juhanan kunniaistuimelle. Prinssi oli yhä vielä rauhaton, arvellen että hänen kuninkaallinen veljensä, jota hän niin pahasti oli loukannut ja jolle hänen päinvastoin olisi pitänyt olla syvässä kiitollisuudenvelassa, oli muka äkkiä palannut kotimaahan; eivätkä Fitzursen viittaamat seikatkaan voineet kokonaan poistaa tätä pelkoa. Kaiken aikaa, kun hän piti lyhyen, nolon ylistyspuheensa voittajan urhoollisuudesta ja antoi palkinnoksi määrätyn sotaratsun, hän vapisi pelosta, että ritarin alaslaskettujen silmirautojen takaa kuuluisi Rikhard Leijonamielen tuttu, ankara, peloittava ääni.

Mutta Perinnötön ritari ei vastannut sanaakaan prinssin ylistyspuheeseen, vaan kiitti siitä syvään kumartaen.

Nyt astui kaksi koreapukuista tallirenkiä esiin; he taluttivat hevosta, joka oli myös verhottu kalleihin sotavaruksiin. Asiantuntijain silmissä oli kaikki tuo kuitenkin vain mitätön lisäys jalon ratsun omaan arvoon nähden. Perinnötön ritari laski toisen kätensä satulakoljulle ja hypähti hevosen selkään, jalustinta käyttämättä. Sitten hän ratsasti kahdesti kentän ympäri, peitsi koholla ja täysinoppineen ratsumiehen taidolla näytellen hevosesensa tepastelua ja nelistystä.

Tätä olisi kenties voinut moittia turhanaikaiseksi keikaroimiseksi; mutta pitihän ritarin toki parhaalla tavalla näyttää kaikkia parhaita puoliaan. Sentähden saikin hän jälleen osakseen kaikuvia ylistyshuutoja katsojajoukosta.

Sillä välin kerkeäkielinen Jorvaulx'in abotti kuiskutti prinssin korvaan muistuttaen, että voittajan tulisi nyt todistaa kauneudenaistiansa, samoin kuin hän äsken oli näyttänyt urhouttaan. Hänenhän piti lavoilla istuvien kaunotarten joukosta valita yksi, joka saisi nousta Kauneuden ja Rakkauden valtaistuimelle ja seuraavana päivänä jakaa turnajaispalkinnon. Prinssi siis, kun ritari kiertäessään toiseen kertaan tantereen ympäri kulki hänen sivuitsensa, viittasi hänelle sauvallaan. Ratsumies kääntyi heti valtaistuimeen päin, laski peitsensä kärjen alas, kunnes se oli vain jalan korkeudella maasta ja pysyi liikkumattomassa asennossa, odottaen Juhanan käskyjä. Kaikki ihmettelivät nähdessään, kuinka nopeasti hän kykeni pysähdyttämään tulisen ratsunsa, niin että tämä, vaikka se hetkeä ennen vielä oli ollut täydessä liikkeessä ja kiihkeässä innossa, nyt seiso alallansa ikäänkuin vaskeen valettuna.

»Herra Perinnötön ritari», sanoi Juhana-prinssi, – »enhän osaa puhutella teitä muullakaan nimellä – nyt on velvollisuutenne samoin kuin myös oikeutenne nimittää se kaunotar, joka huomispäivän juhlassa saa esiintyä Kauneuden ja Rakkauden kuningattarena. Jos te, joka olette vieras tässä maassa, tahdotte ehkä opastukseksi kuulla neuvoani, niin voinpa sanoa, että Aliciaa, jalon ritarimme Woldemar Fitzursen tytärtä on meidän hovissamme aina pidetty ensimmäisenä sekä

kauneuden että arvonkin puolesta. Kuitenkin tahdon lisätä, että teillä on täysi valta antaa tämä kruunu kenelle naiselle ikinä itse tahdotte. Se, jonka päähän sen laskette, on voimassaolevien sääntöjen mukaan oleva huomispäivän kuningatar. – Kohottakaa peitsenne.»

Ritari teki niinkuin oli käsketty, ja prinssi Juhana pani peitsen kärkeen vihreästä silkistä tehdyn kruunun, jonka yläreunaa reunusti vuoroon sydämen-, vuoroon nuolenpään muotoisiksi huipuiksi leikattu kultavanne; tämän vanteen huiput vaihtelivat samalla tavalla kuin englantilaisessa herttuankruunussa mansikanlehdet ja palloset.

Juhana oli monesta syystä viitannut näin suoraan Woldemar Fitzursen tyttäreen. Se osoitti, miten hänen ajattelemattomuuteensa ja kopeuteensa, kumma kyllä, sekaantui halpamaista viekkautta ja kavaluutta. Hän tahtoi häntä ympäröivien ritarien mielestä haihduttaa muiston aikaisemmasta sopimattomasta ja loukkaavasta käytöksestään, kun hän leikillä oli ehdottanut juutalaistyön päivän kuningattareksi. Hän tahtoi samalla miellyttää Alician isää, jota hän pelkäsi, ja joka useammin kuin yhden kerran oli osoittanut mielipahaansa hänen tämänpäiväisten tekojensa johdosta. Hän tahtoi siten myös taivuttaa neidon mielen itselleen suosiolliseksi; sillä Juhana oli yhtä hillitön huvituksissaan kuin kunnianhimosansa. Mutta sitäpaitsi oli hänellä vielä sekin syy, että hän tahtoi nostaa Perinnötöntä ritaria vastaan, jota hän sydämessään jo katkerasti vihasi, mahtavan vihollisen. Sillä Woldemar Fitzurse, hän arveli, suuttuisi varmaan tyttärelleen tapahtuneesta häpeästä, jos voittaja, niinkuin saattoi olla mahdollista, valitsisi toisen.

Ja niinpä kävi todellakin. Perinnötön ritari kulki prinssin viereisen lavan sivuitse, missä neiti Alicia istui ylpeän kauneutensa koko loistossa. Tähän asti oli tuntematon nopeasti juoksuttanut hevostansa tantereeseen ympäri; mutta nyt hän astutteli sitä aivan vitkalleen, ja näytti – niinkuin hänellä oli oikeuskin – katselevan ja tutkistelevan siellä istuvaa suurilukuista kaunotarten piiriä.

Kannattipa katsella, miten erilaisesti tutkinnonalaiset kaunottaret käyttäytyivät. Toiset punastuivat, toiset näyttivät ylpeitä ja arvokkaita. Muutamat katsoivat suoraan eteensä eivätkä olleet huomaavinaan mitä tapahtui; toiset pelästyksissään, mikä ehkä myös oli teeskenneltyä, vetäytyivät taemmaksi; muutamat koettivat olla hymyilemättä, ja pari kolme joukosta purskahti kovaan nauruunkin. Olipa niitäkin, jotka peittivät hunnulla kauniit kasvonsa. Mutta, sanoo vanha käsikirjoitus, josta tämä tarina on saatu, nämä taisivat olla semmoisia, jotka oltuaan jo kymmenen vuotta kaunotarten maineessa ja saatuaan siis kylliksensä tämmöisistä turhuuksista, tahtoivat nyt vetäytyä pois kilpailusta ja suoda sitä paremman tilaisuuden uusille, nouseville tähdille.

Lopuksi ritari pysähtyi sen lavan eteen, missä Rowena-neiti istui, ja katsojien uteliaisuus kiihtyi kiihkeimmilleen.

Onkin myönnettävä, että jos Perinnötön ritari halusi ehkä valita kaunottaren siitä piiristä, missä hänen voitostansa oli hartaimmin iloittu, niin tämä lava, jonka edessä hän nyt seisoi, oli hyvin ansainnutkin hänen huomionsa. Cedrik Saksilainen, riemuissaan temppeleiherran kaatumisesta ja vielä enemmän molempien pahansuopien naapuriensa, Front-de-Boeufin ja Malvoisinin vastoinkäymisestä, oli kurottautunut puoleksi lavan kaiteen yli ja seurannut voittajan liikkeitä, ei ainoastaan silmin, vaan myös koko sydämellään ja sielullaan. Yhtä hartaasti oli Rowena-neiti katsellut taistelua, vaikk'ei hän näyttänyt suurta iloansa yhtä peittelemättömästi. Olipa hidasmielinen Athelstankin hiukan herännyt tavallisesta uneliaisuudestaan; hän oli käskenyt tuomaan itselleen suuren maljallisen ryytiviiniä, jonka hän joi Perinnöttömän ritarin terveydeksi.

Toinenkin seurue, joka istui saman lavan alapuolella, riemuitsi yhtä hartaasti Perinnöttömän ritarin onnesta.

»Isä Aabraham!» sanoi Iisak Yorkilainen, kun temppeleiherran ja Perinnöttömän ritarin ensimmäinen ottelu oli päättynyt, »kuinka hurjasti tuo pakana ratsastaa. Voi, voi, eipä hän säästä hyvää hevostaan, joka on tuotu pitkän matkan takaa, hamasta Berberian maasta asti, ei hän säästä sitä enempää kuin olisi se vain metsäaasin varsa. Ja entä komeat varusteensa, joista Joosef Pereiralle,

milanolaiselle sepälle, on maksettu kokonainen kasa sekiinejä¹¹ – paitsi sitä, että niistä täällä saisi seitsemänkymmentä prosenttia voittoa – eipä hän niitäkään säästä sen enemmän kuin olisi ne löytänyt maantieltä!»

»Jollei hän säästä omia jäseniään eikä henkeänsäkään tässä hirmuisessa tappelussa», muistutti Rebekka, »niin miten hän muistaisi hevosta ja varusteitaan.»

»Lapsi», vastasi Iisak vähän närkästyneenä, »etpä tiedä mitä puhut. – Niska ja raajat ovat hänen omansa, mutta hevonen ja varusteet ovat mi – Pyhä Jaakob! mitä rupesinkaan puhumaan! – Mutta samapa se, onpa hän joka tapauksessa kelpo poika. – Katsopas, Rebekka, katso, jopa hän uudestaan suoriutuu taisteluun filistealaisia vastaan. – Rukoile, lapsi, rukoile, että Jumala varjelisi tuota kelpo poikaa – ja myös tuota virkkua hevosta ja kalliita varusteita. – Isieni Jumala!» hän parahti taas. »Pääsipä hän taas voitolle, ja hänen peitsensä on kaatanut maahan ympärileikkaamattoman filistealaisen – aivankuin meidän esi-isiemme miekat kaatoivat Ogin, Basanin kuninkaan, ja Sihonin, amorilaisten kuninkaan! Varmaan hän nyt saapi saaliikseen heidän kultansa ja hopeansa, heidän sotaratsunsa sekä rauta- ja teräsvarusteensa.»

Yhtä levottomasti jutellen seurasi kunnan juutalainen jokaista seuraavaakin ottelua, harvoin unohtamatta nopeasti laskea, kuinka paljon kullakin kerralla voittajan saaliiksi tullut ratsu ja varusteet saattoivat maksaa. Erittäin suuren ilon oli siis Perinnöttömän ritarin voitto nostanut koko siinä katselijain parvessa, jonka eteen hän nyt oli pysähtynyt.

Voittaja seiso i alallaan kauemmin kuin minuutin ajan – lieneekö hänen päätöksensä vielä ollut epävakava tai jokin muu epäily viivyttänyt häntä – ja kaikki katsojat odottivat äänettöminä, silmää räpyttämättä, mitä hän aikoi tehdä. Viimein hän hitaasti ja taitavasti taivutti peitsensä kärjen alemmaksi ja laski kruunun ihanan Rowenan jalkojen juureen. Samassa torvet törähtelivät ja airuet julistivat, että jalosukuinen neiti Rowena seuraavana päivänä oli esiintyvä Kauneuden ja Rakkauden kuningattarena, uhaten soveliaita rangaistuksia kaikille, jotka eivät tottelisi tämän kuningattaren käskyjä. Sitten he rupesivat taas huutamaan: »Anteliaisuutta!» johon Cedrik ilonsa innossa vastasi runsaalla lahjalla. Antoipa Athelstankin, vähän vitkasteltuaan, yhtä suuren summan.

Hiljaista nurinaa kuului normannilais-neitosten riveistä, sillä heistä tuntui yhtä oudolta saksilais-kaunottaren vaali kuin normannilais-herroista tappiolle jääminen ritarillisissa leikeissä, jotka he itse olivat saattaneet maassa käytäntöön. Mutta tämän nurinan voitti yleinen huuto: »Eläköön Rowena-neiti, laillisesti valittu Rakkauden ja Kauneuden kuningatar!» Kuuluipa monesta paikasta rahvaan keskeltä lisäys: »Eläköön saksilainen prinsessa! Eläköön iäti muistettavan Alfredin suku!»

Juhana-prinssi vihastui suuresti näistä huudoista, samoin kuin hänen seuralaisensa, mutta sittenkin hänen täytyi vahvistaa voittajan vaali. Käskien tuomaan hevosensa luokseen hän astui alas kunniaistuimeltaan, nousi ratsun selkään ja ratsasti tantereele, komea seuralaisjoukko perässänsä. Hetkeksi hän pysähtyi neiti Alician lavan eteen ja tervehtien häntä hän virkkoi seuralaisillensa: »Niin totta kuin toivon pääseväni autuaaksi, hyvät herrat! Jos tuon ritarin peitseniskut ovatkin todistaneet, että hänessä on luita ja jäniteitä, niin on hän valinnallaan yhtä selvästi näyttänyt, ettei hänen silmänsä ole kaikkein terävimpiä!»

Tässä tilaisuudessa, niinkuin muulloinkin koko elämänsä aikana, Juhana pahaksi onneksensa ei täydesti käsittänyt niiden ihmisten mielenlaatua, joita hän tahtoi puoleensa taivuttaa. Woldemar Fitzurse pikemmin suuttui kuin ihastui, kun prinssi täten kaikkien kuullen puhui hänen tyttärelleen muka osoitetusta ylenkatseesta.

»En tunne», sanoi hän, »ritarillista oikeutta, joka minun mielestäni olisi kalliimpi ja josta minun olisi vaikeampi luopua kuin se, että jokainen ritari saa omaa haluaan seuraten valita sydämensä hallitsijattaren. Minun tyttäreni ei kerjää kunnioitusta keneltäkään. Semmoisena kuin hän on ja oman piirinsä keskuudessa, on hän aina täydessä määrässä saava kaiken hänelle tulevan kunnian.»

¹¹ Kultarahoja.

Prinssi ei vastannut mitään. Hän kannusti hevostansa, ikäänkuin olisi tahtonut laskea vihansa valloilleen, ja karahdutti sen lavan eteen, missä Rowena istui, kruunu yhä vielä jalkojensa juuressa.

»Ottakaa vastaan, ihana neito», sanoi hän, »hallitsijavaltanne tunnusmerkki ja tietäkää, ettei kukaan voi vilpittömämmin kunnioittaa tätä valtaanne kuin minä, Anjoun Juhana. Suvaitkaa tänä iltana, jalon ritarinne ja ystävienne kanssa, tulla Ashbyn linnaan kunnioittamaan meidän pitojamme läsnäolollanne. Silloin saamme tilaisuuden tutustua lähemmin kuningattareemme, jonka palvelukseen me huomispäivän ajaksi antaudumme.»

Rowena pysyi ääneti; hänen puolestansa vastasi Cedrik omalla saksilaiskielellänsä:

»Rowena-neiti», hän sanoi, »ei osaa kyllin hyvin teidän kieltänne voidakseen vastata teidän koreihin sanoihinne tai ottaa osaa pitoihinne. Samoin en minäkään eikä jalosukuinen Coningsburghin Athelstan puhu muuta kieltä emmekä viljele toisia tapoja kuin esi-isiemme entisiä. Siitä syystä emme voi noudattaa teidän kohteliasta kutsuanne, ruhtinaallinen armo, vaikka kyllä suuresti siitä kiitämme. Mutta huomenna Rowena-neiti on toimittava sen kunniaviran, jonka hänelle voittajaritarin vapaa valinta on suonut ja jonka kansa on riemuhuudoillaan vahvistanut.»

Näin sanoen hän nosti kruunun maasta ja asetti sen Rowenan päähän merkiksi siitä, että neito oli ottanut vastaan hänelle huomispäiväksi suodun vallan.

»Mitä hän sanoo?» kysyi Juhana-prinssi, joka nyt ei ollut ymmärtävinänsä saksilaiskieltä, vaikka hän sitä hyvinkin osasi. Cedrikin puheen sisällys toistettiin hänelle ranskaksi. »Hyvä on», sanoi hän; »huomenna tahdon itse taluttaa tämän mykän kuningattaren hänen kunniasijalleen. – Tottapa kuitenkin te, herra ritari», lisäsi hän kääntyen voittajan puoleen, joka oli pysytellyt lavan lähellä, »tottapa kumminkin te tänä iltana tulette vieraaksi pitoihini?»

Ensi kertaa ritarin nyt kuultiin puhuvan. Matalalla, kiireisellä äänellä hän pyysi anteeksi, ettei hän voinut tulla, syyttäen sekä väsymystä että valmistautumishommiaan huomispäivän ottelua varten.

»Hyvä on», sanoi prinssi ylpeästi. »Emme ole juuri tottuneet tämmöisiin kieltäviin vastauksiin; mutta tahdomme kuitenkin koettaa viettää pitojamme niin iloisesti kuin mahdollista, vaikka aseleikissä onnellisin ritari ja hänen valitsemansa Kauneuden kuningatar eivät suvaitse kunnioittaa niitä läsnäolollansa.»

Näin sanoen hän käänsi ratsunsa poistukseen loistavan seuralaisjoukkonsa kanssa taistelutantereelta; ja sen nähtyään muutkin katsojat läksivät kukin haaralleen.

Mutta tuskin oli Juhana kulkenut kolme askelta eteenpäin, kun hän käännähti satulassaan katsomaan taaksensa ja iski ankaran vihankatseen jousimieheen, joka aamulla oli häntä suututtanut. Juhana ei helposti unohtanut kostonhimoaan, mikä on omituinen loukatulle ylpeydelle, varsinkin kun se tietää olevansa todellista aihetta vailla. Hän antoi lähellä seisoville sotamiehille käskyn: »Henkenne uhalla, älkää päästäkö tätä miestä pakoon!»

Jousimies kesti prinssin vihaisen katseen yhtä järkähtämättömän vakavasti kuin ennenkin ja sanoi hymyillen: »Enhän minä aiokaan lähteä Ashbystä ennenkuin vasta ylihuomenna. – Tahdonhan nähdä, miten Staffordshiren ja Leicestershiren miehet osaavat jännittää jousiansa. Tottapa Needwoodin ja Charnwoodin metsien pitäisi kasvattaa kelpo jousimiehiä.»

»Ja minä», virkkoi Juhana-prinssi seuralaisilleen vastaamatta suoraan miehelle, »minä tahdon nähdä, kuinka hyvin hän itse osaa jännittää jousiansa. Ja paholainen hänet perii, jollei hän ole niin taitava, että sen vuoksi voin antaa hänelle anteeksi röyhkeytensä!»

»Hyvin olisikin jo aika», sanoi de Bracy, »masentaa jollakin silmiinpistäväällä rangaistuksen esimerkillä noiden talonpoikien röyhkeyttä.»

Woldemar Fitzurse, joka luultavasti itseksensä arveli, että hänen herransa valitsema tie ei juuri ollut kaikkein suurin kansan sydämeen, kohautti olkapäitään eikä virkkanut mitään. Juhana-prinssi lähti nyt taas eteenpäin, poistuen tantereelta, ja kansanjoukko hajosi myös kokonaan.

Eri teitä sekä pienemmin tai suuremmin joukoin kulkivat nyt katsojat kedon yli kukin taholleen. Enimmät parvet virtasivat Ashbytä kohden, missä suuri osa korkeampisäätyisistä oli saanut asunnon linnassa ja muu kansa itse kaupungin taloissa. Sinne lähtivät useimmat niistä ritareista, jotka

jo olivat ottaneet osaa turnajaisiin tai seuraavana päivänä aikoivat olla mukana taistelussa. He ratsastivat tietänsä vitkalleen, puhellen päivän tapauksista, ja ohimennessään he saivat yhäti osakseen hartaita tervehdysuutoja kansalta. Samanlaisin huudoin tervehdittiin myös Juhana-prinssiäkin; mutta tämä johtui pikemmin hänen loistavasta puvustaan ja seurueestaan kuin mistään erikoisesta hänen persoonalleen osoitetusta suosiosta.

Vilpittömämmät ja paljon äänekkäämmät – ja myös paremmin ansaitut – hurraahuudot seurasivat päivän voittajaa, kunnes hän, haluten päästä syrjään kansan näkyvistä, siirtyi erääseen kilpatantereen eteläiselle sivulle pystytettyyn teltaan, jonka turnausmarskit kohteliaasti tarjosivat hänen käytettäväkseen. Hänen astuttuaan sisälle teltaan viipyivät monet saattajista vielä paikalla, katsellen hänen jälkeensä ja arvailen, mikä hän oikeastaan mahtoikaan olla miehiään.

Äsken vielä oli kuulunut kovaa melua ja hälinää tuon suuren, yhteenahdetun kansanjoukon parista, jonka tunteita päivän tapaukset olivat suuresti kuohuttaneet. Nytpä melu ja hälinä oli muuttunut kaukaiseksi huminaksi, jota kaikille haaroille loittonevien ihmisparviä äänet synnyttivät, ja pian sekin hiljeni kuulumattomaksi. Ei kuulunut enää muuta kuin palvelijoiden ääniä, kun nämä korjasivat lavoilta patjat ja verhot talteen yöksi ja riitelivät keskenänsä puolityhjästä viinipulloista tai ruoantähteistä.

Taistelutantereen ympärille oli rakennettu useampia pajoja. Niistä alkoi nyt hämärässä säihkyä säkeniä, kertoen että asesepät olivat ryhtyneet työhönsä. Tätä työtä kesti kaiken yötä, sillä monet kuhmuille käyneet rautavarusteet oli korjattava huomispäiväksi.

Vahva vartijajoukko, jota aina kahden tunnin kuluttua käytiin vaihtamassa, ympäröi taistelutannerta ja sen lavoja ja piti siellä vahtia kaiken yötä.

KYMMENES LUKU

»Kuin musta korppi, paha profeetta,
mi rääkkyä sairaan kuolontuomion,
ja pimeässä äänettömän yön
luo maahan ruton myrkyn siivistään, —
näin yhä ahdistettu, vainottu
Barrabas raukka juoksee manaten
pahinta pahaa päähän kristittyin.»

Maltan Juutalainen.

Heti kun Perinnötön ritari astui teltaansa, riensi sinne parvi asemiehiä ja hovipoikia auttaakseen häntä rautavaruksia riisuttaessa, tuodakseen puhtaat vaatteet ja valmistaakseen kylvyn. Heidän kohteliaisuutensa taisi tällä kertaa olla vielä tavallista hartaampi; sillä he olivat kaikki uteliaat näkemään kuka tuo ritari oli, joka oli niin monta vastustajaa voittanut, mutta ei prinssinkään käskystä ollut tahtonut nostaa silmirautaansa eikä virkkaa nimeänsä. Mutta heidän touhuisa ja utelias kohteliaisuutensa ei saanut toivottua palkkaa. Perinnötön ritari ei ottanut vastaan apua keltään muulta paitsi omalta asemieheltään eli pikemminkin rengiltään – talonpoikaiselta törkimykseltä, joka oli verhottu tummanväriseen huopaviitaan, pää sekä kasvot puoleksi peitettyinä normannilaiseen mustaan puuhkalakkiin, – ikäänkuin olisi hänkin, samoin kuin hänen herransa, tahtonut pysyä tuntemattomana. Kun kaikki muut olivat teltasta lähteneet, riisui palvelija ritarilta rautavarusteen raskaammat osat ja asetti hänen eteensä ruokaa sekä viiniä, jotka päivän vaivojen jälkeen maistuivat sangen hyvältä.

Tuskin ritari oli saanut kiireisen ateriansa syödyksi, kun eräs palvelija tuli ilmoittamaan, että viisi miestä, jotka kaikki taluttivat täysin varustettuja ratsuja, seisoivat ulkona pyrkien hänen puheilleen. Ritarilla oli nyt rautavaruksensa asemesta yllään pitkä viitta, jommoista hänen säätyisillään miehillä oli tapana käyttää kotioloissa. Siihen kuului päähine, joka, jos sen tahto vetää päälle, peitti kasvot melkein yhtä hyvin kuin kypärän silmirauta. Mutta yöksi painuvan illan hämärä teki tällaisen peitteen tarpeettomaksi, sillä ei nyt enää olisi voinut tuntea muun kuin hyvin tutun miehen kasvot.

Perinnötön ritari astui siis rohkeasti teltastaan ja tapasi ulkona vaatijaritarien asemiehet, jotka heidän ruskean- ja mustan-värisistä puvuistaan oli helppo tuntea. Jokainen heistä piti suitsista isäntänsä ratsua, jonka satulaan tämänpäiväisessä taistelussa käytetyt asevarusteet olivat kiinnitetyt.

»Ritarilakien mukaan», sanoi ensimmäinen miehistä, »minä, Balduin de Oyley, pelätyn ritarin, Brian de Bois-Guilbertin asemies, tarjoan teille, joka tällä kertaa olette omaksunut itsellenne Perinnöttömän ritarin nimen, tämän ratsun sekä ne varusteet, joita mainittiin Brian de Bois-Guilbertin tämänpäiväisessä turnauksessa on käyttänyt. Ja saatte te, jalo herra, oman mielenne mukaan päättää, tahdotteko ne pitää vai ottaa niistä lunnaat. Sillä tällainen on turnajaissääntö.»

Muutkin asemiehet toistivat melkein samat sanat, ja vaikenivat sitten odottaen Perinnöttömän ritarin päätöstä.

»Teille neljälle, hyvät herrat», vastasi ritari kääntyen viimeksi puhuneitten asemiesten puoleen, »sekä teidän kunnioitettaville, urhokkaille herroille on minulla sama yhteinen vastaus. Vieköön terveiseni jaloille ritareille, teidän isännillenne, ja sanokaa, että mielestäni olisi pahasti tehty, jos ryöstäisin heiltä nämä ratsut sekä aseet, sillä heitä kunnokkaampien ritarin käytettäväksi ne eivät voi joutua. – Mielelläni soisin, että tässä olisi kaikki, mitä minulla on sanomista noille jaloille ritareille. Mutta itsepä olenkin todenteolla, niinkuin olen itseäni nimittänyt, Perinnötön ritari. Siitä syystä minun täytyy johonkin määrin pysyä kiitollisuudenvelassa teidän herroille ja anoa, että he

suvaitisivat itse arvioida lunnaat ratsuistaan sekä varusteistaan, sillä minä voin tuskin sanoa omakseni edes niitäkään, jotka minulla tänään oli käytettävänäni.»

»Meitä on käsketty», vastasi Reginald Front-de-Boeufin asemies, »tarjoamaan sata sekiiniä kustakin hevosesta varusteineen.»

»Se riittää hyvinkin», sanoi Perinnötön ritari. »Puolet tästä summasta minun täytyy nykyisessä puutteessani pitää. Tähteistä ottakaa te, hyvät herrat, puolet itsellenne, ja jakakaa toinen puoli airueille, soittoniekoille ja palvelijoille.»

Lakit kädessä ja nöyrästi kumarrellen asemiehet kiittivät ritaria kohteliaisuudesta ja anteliaisuudesta, jommoista useinkaan ei oltu nähty, ei ainakaan niin ylenpalttisessa määrässä. Mutta Perinnötön ritari kääntyi nyt Brian de Bois-Guilbertin asemiehen, Balduinin puoleen. »Teidän herraltanne», hän sanoi, »en ota vastaan aseita enkä lunnaitakaan. Viekää hänelle minulta terveiset, että meidän välinen taistelumme ei vielä ole päättynyt, – ei ennenkuin olemme taistelleet sekä peitsillä että miekoilla, sekä jalkaisin että ratsain. Tähän taisteluun elämästä ja kuolemasta hän itse on minut haastanut, enkä minä unhota hänen vaatimustansa. – Sitä odotellessamme vakuuttakaa hänelle, että minä en ajattele häntä samanlaisin tuntein kuin muita hänen taistelukumppaneitaan, joiden kanssa mielelläni vaihdan kohteliaisuuksia, vaan että pidän häntä verivihollisenani.»

»Minun herrani», vastasi Balduin, »osaa kyllä vastata röyhkeyteen röyhkeydellä ja sivalluksiin sivalluksilla, yhtä hyvin kuin kohteliaisuuteen kohteliaisuudella. Koska ette huoli ottaa vastaan häneltä samoja lunnaita kuin muiden ritarien varusteista, niin täytyy minun jättää tämä hevonen ja nämä varusteet tänne. Sillä tiedän varmaan, että herrani pitäisi häpeällisenä käyttää koskaan enää niitä.»

»Oikein puhuttu, hyvä herra», sanoi Perinnötön ritari, »oikein ja uljaasti, niinkuin sen miehen sopii, joka vastaa poissaolevan isäntänsä puolesta. Mutta älkää kuitenkaan jättäkö ratsua ja varusteita tänne. Viekää ne takaisin herrallenne; ja jollei hänen kunniansa salli hänen käyttää niitä, niin pitäkää te, kelpo ystävät, ne omananne. Sen verran kuin minulla on niihin oikeutta, lahjoitan ne mielelläni teille.»

Balduin kumarsi syvään ja poistui sitten seuralaistensa kanssa. Mutta Perinnötön ritari palasi teltaansa.

»Tähän asti, Gurth», hän sanoi, »ei Englannin ritariston maine ole ainakaan pilaantunut minun kauttani.»

»Ja minä», sanoi Gurth, »en ole saksilaisena sikopaimenena huonosti toimittanut normannilaisen asemiehen osaa.»

»Etpä vallan pahoin», vastasi Perinnötön ritari. »Mutta sittenkin olen kaiken aikaa pelännyt, että talonpoikainen kömpelyytesi sinut paljastaisi.»

»Hs!» sanoi Gurth, »ei kukaan voi minua tuntea, jollei kenties leikkitoverini, Wamba-narri, josta en ikänä saa täyttä selvää, onko hän todellisuudessa suurempi hupsuna vai velikultana. Tuskin saatoin hillitä nauruani, kun vanha isäntäni kulki aivan sivuitseni siinä luulossa, että Gurth oli monen penikulman päässä, Rotherwoodin soilla ja saloilla, hänen sikojansa paimentamassa. Jos minut tunnettaisiin...»

»Hyvä on», sanoi Perinnötön ritari, »tiedäthän mitä sinulle lupasin.»

»No, mitä siihen tulee», sanoi Gurth, »ei selkäsaunan pelko ole koskaan pidättänyt minua auttamasta ystävää. Onpa minulla paksu nahka, joka kestää puukkoa tai piiskansiimaa yhtä hyvin kuin minkä hyvänsä oman laumani karjun nahka.»

»Usko minua, kyllä palkitsen kaiken vaaran, johon olet minun tähteni antautunut, Gurth», sanoi ritari. »Ensi aluksi ole hyvä ja ota nämä kymmenen kultarahaa.»

»No, nythän olen rikkaampi», sanoi Gurth, pistäen lahjan kukkaroonsa, »kuin ikinä mikään sikopaimen tai muu orja on ollut.»

»Vie tämä pussillinen kultaa Ashbyhyn», lisäsi hänen herransa, »ja hae käsiisi Iisak juutalainen, joka on kotoisin Yorkin kaupungista. Ottakoon hän itse näistä rahoista maksun hevosesta sekä varusteista, jotka sain hänen takauksellansa lainaksi.»

»Enkä, pyhä Dunstan auttakoon!» vastasi Gurth; »sitä en tee.»

»Kuinka, lurjus!» huusi herra, »etkö tottele käskyjäni?»

»Kyllä, kaikkia kunniallisia, järkeviä ja kristillisiä käskyjä», vastasi Gurth; »mutta tämä ei ole sellainen. En olisi kunniallinen mies, jos sallisin juutalaisen itse määrätä maksunsa, sillä se olisi petosta herrani vastaan. Eikä se olisi järkevääkään, – se olisi hupsun työtä. Ja päällepäätteeksi se ei olisi kristillisestikään tehty, sillä minähän ryöstäisin oikeauskoisen paljaaksi ja rikastuttaisin uskottoman.»

»Sittenkin sinun täytyy pitää huolta siitä, että hän tulee tyydytetyksi, sinä mulipää», käski taas Perinnötön ritari.

»Täytyyhän sitten niin tehdä», sanoi Gurth, pistäen pussin takkinsa alle ja lähtien ulos teltasta. »Sitkeäpä hänen pitäneekin olla, jollen saa häntä tyytymään puoleen siitä, mitä hän itse vaatii.» Näin sanoen hän lähti matkaan ja jätti Perinnöttömän ritarin yksin levottomien ajatustensa seuraan.

Ja kovasti levottomat ja tuskalliset nämä ajatukset olivatkin, – useammasta syystä kuin mitä nyt vielä voimmekaan lukijalle ilmaista.

Meidän tulee nyt siirtyä Ashbyn kaupunkiin, tai pikemmin erääseen sen likeisyydessä olevaan yksinäiseen taloon. Talon omistaja oli rikas israeliitta, jonka luona Iisak tyttärensä sekä muiden seuralaistensa kanssa oli saanut asunnon. Sillä juutalaiset, niinkuin kaikki tiedämme, olivat aina hyvin vieraanvaraisia ja valmiit auttamaan omia kansalaisiaan, vaikka heidän sanottiin vastahakoisesti ja kitsaasti avustavan niitä, joita ne nimittivät pakanoiksi. Mutta kristityt puolestaan kohtelivat juutalaisia sillä tavoin, etteivät he paljon kohteliaisuutta ansainneetkaan.

Kamarissa, joka tosin oli pieni, mutta kalliisti koristettu itämaiseen tapaan, istui Rebekka kirjoituilla patjoilla. Ne oli levitetty matalalle lavalle, joka kiersi kamarin seiniä toimittaen, samoin kuin espanjalaisten *estrada*, tuolien ja lavitsoiden virkaa. Levottomuutta ja lapsenrakkautta ilmaiseksi katsein neiti seurasi isäänsä, joka alakuloisen näköisenä ja epävarmoin askelin asteli edestakaisin kamarissa. Välistä Iisak väenteli käsiään, välistä loi silmänsä ylös lakeen, aivan kuin kovassa sydämentuskassa oleva ihminen. »Voi, isämme Jaakob auttakoon!» huusi hän. »Voi, auttakaa kaikki, te kansamme kaksitoista pyhää isää! Miksi piti semmoisen vahingon sattua minulle, joka aina olen rehellisesti noudattanut jokaista Mooseksen lain puustavia ja merkkiä! Viisikymmentä sekiiniä on minulta kerrassaan ryöstetty ja hukunut tuon häijyn hirmuvaltiaan ahnaisiin kynsiin!»

»Mutta, isä», sanoi Rebekka, »minustahan näytti siltä, että itse annoitte vapaaehtoisesti rahan prinssi Juhanalle.»

»Vapaaehtoisestiko? Egyptin rutto häneen tarttukoon! – Vapaaehtoisestiko, sanot? – Aivan niin, juuri yhtä vapaaehtoisesti kuin Lyonin lahdella, myrskyn ahdistaessa, viskasin tavarani mereen, keventääkseni laivamme kulkua – kun annoin kalliit silkkini kuohuvien laineiden pukimiksi – kun niiden suolaiseen vaahtoon sekoitin hyvänhajuista mirhamia ja aloeta – kun upotin meren syvyyksiin kaikki kulta- ja hopea-astiani! Eikö se hetki ollut sanomattoman tuskallinen, vaikka teinkin uhrin omin käsin?»

»Mutta olipa se semmoinen uhri, jota Herra vaati meidän henkemme pelastukseksi», vastasi Rebekka, »ja onpa isiemme Jumala siitä ajasta siunannut teidän tavaroitanne ja kauppaanne.»

»On kyllä», arveli Iisak. »Mutta jos hirmuvaltias ne minulta ryöstää, niinkuin tänäpäivänä, ja jos minun vielä päälliseksi täytyy näyttää iloiselta, kun minut ryöstetään paljaaksi – ah, tyttäreni, kaikista pahoista, jotka rasittavat meidän perinnötöntä ja kuljeksivaa kansamme, on pahinta se, että koko maailma ympärillämme vain nauraa meille, kun meitä sorretaan ja ryöstetään, ja että meidän täytyy itekin, niellen kaiken vääryyden nostattaman suuttumuksen, nöyrästi hymyillä, vaikka pitäisi kostaa miehen tavalla.»

»Älkää katsoko asiaa siltä kannalta, rakas isä», sanoi Rebekka; »onhan meilläkin etumme. Ovathan nuo armottomat, sortavat pakanat tavallansa Siionin hajoitettujen lasten vallan alaisia, vaikka kuinkakin meitä ylenkatsovat ja vainoovat. Ilman meidän rikkauksiemme apua he eivät voisi varustaa väkeänsä sotaan eivätkä viettä voittojuhliansa rauhan tultua; ja karttuneenahan kultamme palaa

lainassa oltuaan takaisin kirstuihimme. Me olemme niinkuin nurmi, joka viheriöittää sitä paremmin, mitä pahemmin sitä tallataan. Eipä olisi tämänpäiväisiäkään komeita turnajaisia saatu aikaan ilman halveksitun juutalaisen mielisuosiota; sillä hänpä se niihin rahat antoi.»

»Tytäreni», sanoi Iisak, »sanasi ovat koskeneet toiseenkin kipeään paikkaan sydämässäni. Tuo jalo ratsu ja nuo kalliit varusteet, jotka hinnaltaan ovat täydesti saman arvoiset kuin koko voitto Kirjath Jairam Leicesteriläisen kanssa solmimastani kaupasta – nekin kaikki ovat aivan hukassa. Se tappio nielee minulta koko viikon tulot, kahden sabatin välisen ajan tulot! – Mutta kenties asia kuitenkin päättyy paremmin kuin tällä hetkellä osaan pelätä. Onhan hän kelpo nuorukainen.»

»Varmaan», lohdutti Rebekka, »ei teidän tarvitse katua, että palkitsitte oudon ritarin osoittaman avunteen.»

»Niin minäkin uskon, tytär», sanoi Iisak, »ja uskonhan myös, että Siion kerran rakennetaan uudelleen. Mutta yhtä vähän kuin tohdin toivoa, että näillä ruumiillisilla silmilläni saan nähdä uuden tempelin seinät ja katonnastat, yhtä vähän toivon myös näkeväni kristityn, vaikkapa hän olisikin paras heistä, tulevan maksamaan velkansa, paitsi silloin kun tuomarin ja vanginvartijan pelko häntä ahdistaa.»

Näin lausuttuaan hän alkoi uudestaan levottomasti astua pitkin kamarin permanttoa; ja Rebekka, joka huomasi, että kaikki lohdutusyritykset johdattivat vain uusia huolen syitä mieleen, lakkasi turhasta yrityksestään. Siinä hän tekikin viisaasti, ja tahtoisinpa kehoittaa kaikkia lohduttajia ja neuvonantajia tekemään samaten, jos sattuvat samanlaiseen tilanteeseen.

Ilta alkoi nyt jo pimetä; sentähden juutalainen palvelija saapui sisälle ja laski pöydälle kaksi hopealamppua, joissa paloi hyvänhajuista öljyä. Toinen juutalaispalvelija asetti samalla kalliita viinejä ja valituita herkkuja toiselle pienelle pöydälle, joka oli eebenpuuta ja hopealla kirjottu. Kotonansa näet juutalaiset soivat itselleen kaikkein kalleimpia ylellisyyksiä. Palvelija toi myös sanan, että eräs nasarilainen (sillä nimellä juutalaiset keskenään nimittivät kristityitä) pyysi päästä isännän puheille. Sen, joka elättää itseään kaupalla, pitää aina olla valmis vastaanottamaan jokaisen, ken sanoo tulevansa asioissa. Iisak laski sentähden heti pöydälle Kreikan viinillä täytetyn pikarinsa – jonka hän juuri oli nostanut huulillensa, mutta ei vielä ennättänyt maistaakaan. Tyttärellensä hän sanoi kiireesti: »Rebekka, peitä silmäsi hunnulla» ja käski sitten päästä vieraan sisään. Juuri kun Rebekka oli saanut jalkoihin asti ulottuvan, utuisesta hopeakankaasta tehdyn hunnun heitetyksi ihanien kasvojensa yli, aukesi ovi ja Gurth astui sisään, verhottuna normannilaisen viittansa leveihin laskoksiin. Hänen ulkomuotonsa oli pikemmin pelkoa nostattava kuin rauhoittava, varsinkin kun hän ei ottanut lakkia päästään, vaan painoi sen vielä alemmaksi ryppyisen otsansa peitoksi.

»Oletko sinä Yorkista tullut Iisak Juutalainen?» hän kysyi saksin kielellä.

»Olen», vastasi Iisak samalla kielellä (sillä kauppaa harjoittaessaan oli hän oppinut kaikki kielet, joita Britanniassa puhuttiin). »Entä kuka sinä olet?»

»Se ei vaikuta asiaan», vastasi Gurth.

»Vaikuttaapa yhtä paljon kuin minun nimeni sinuun», sanoi Iisak. »Kuinka voin ruveta asioihin kanssasi, jollen saa kuulla nimeäsi?»

»Aivan hyvin», vastasi Gurth; »sillä minun, joka tuon rahoja, pitää tietää, että maksan ne oikealle miehelle. Mutta tuskinpa sinä, joka rahat saat, suuresti välität siitä, kenenkä käsi ne on tuonut.»

»Vai niin», sanoi juutalainen, »vai olet sinä tullut rahaa maksamaan? – Pyhä isä Aabraham tietäköön! Tämähän tekee meidän välimme aivan toisenlaiseksi. Ja keneltä rahat tuot?»

»Perinnöttömän ritarin käskystä», sanoi Gurth, »hänen, joka tämänpäiväisissä turnajaisissa pääsi voittajaksi. Tuon maksun niistä varusteista, jotka Leicesterin kaupungin juutalainen Kirjath Jairam sinun takauksellasi antoi isännälleni. Hevonen seisoo taas tallissasi, ja nyt tahtoisin tietää, kuinka suuri summa minun tulee maksaa varusteista.»

»Sanoinhan minä, että hän on kelpo nuorukainen», huusi Iisak riemuiten. »Eihän siemaus viiniä taitane tehdä sinulle pahaa», lisäsi hän, kaataen pikariin ja tarjoten Gurthille kalliimpaa juomaa kuin sikopaimen vielä koskaan oli maistanut. »Ja paljonko rahaa», jatkoi hän taas, »olet tuonut mukanasasi?»

»Pyhä Neitsyt auttakoon!» huusi Gurth, laskien pikarin kädestään pöydälle. »Tämmöistäkö taivaanjuomaa nämä uskottomat koirat särpivät poskeensa, kun meidän oikeauskoisten kristittyjen täytyy latkia olutta, joka on yhtä paksua ja sakeaa kuin sikojeni syömä rapa! – Sinä kysyt, kuinka paljon rahaa olen tuonut kanssani?» lisäsi saksilainen tämän loukkaavan huudahduksen jälkeen; – »enpä kovinkaan suurta summaa, vähän käsirahaa vain aluksi. Kuule, Iisak! Näytä nyt, että sinulla on omatunto, vaikkapa vain juutalaisen omatunto.»

»Onhan», arveli Iisak, »herrasi peitsen ja käsivartensa voimalla saanut itselleen hyviä hevosia sekä monet kalliit varusteet. – Mutta hän on kelpo nuorukainen – tahdon sentähden ottaa ne maksusta ja antaa hänelle takaisin sen verran kuin liikenee.»

»Minun herrani on luovuttanut ne takaisin», sanoi Gurth.

»Voi, sepä oli paha!» sanoi juutalainen, »se oli hullusti tehty. Ei kukaan tšekäläinen kristitty jaksa ostaa niin paljon hevosia tai varusteita – eikä kukaan juutalainen, paitsi minä, maksa niistä puoltakaan hintaa. Mutta lieneehän sinulla sata sekiiniä mukanasasi tuossa kukkarossasi», lisäsi Iisak, tirkistäen Gurthin viitan alle, »se näyttää olevan hyvin raskas.»

»Siinä on nuolenpäitä», tokaisi Gurth viekkaasti.

»No sitten», sanoi Iisak läähättäen, kun hänen rinnassaan vanha paatunut voitonpyyntö ja tämänkertainen harvinainen jalomielisyyden puuska taistelivat keskenänsä. »Mitäpä, jos ottaisain kahdeksankymmentä sekiiniä tuosta hyvästä hevosesta ja noista kalkista varusteista, – joten minulle ei jää äyriäkään voittoa itselleni. – Onko sinulla niin paljon rahaa mukanasasi, että voit sen maksaa?»

»Tuskin», vastasi Gurth, vaikka vaadittu summa oli kohtuullisempi kuin hän oli osannut toivoakaan. »Melkein tyhjäksi siitä herrani kukkaro tulee. Mutta jollet mitenkään voi helpottaa, täytynee minun suostua siihen.»

»Kaada itsellesi vielä pikarillinen viiniä», sanoi juutalainen. »Voi! kahdeksankymmentä sekiiniä on liian vähän. En saa mitään korkoa rahojeni lainaamisesta; ja, paitsi sitä, onhan tuo kelpo ratsu voinut vikaantuakin tämpäpäiväisessä taistelussa. Voi, voi, kuitenkin! olipa se aika kova ja vaarallinen kahakka! Miehet ja ratsut törmäsivät yhteen niinkuin Basanin metsähärät! Hevonen on varmasti vikaantunut!»

»Ja minä sanon», vastasi Gurth, »että se on aivan terve, niin raajoiltaan kuin keuhkoiltaan. Menehän itse katsomaan, se on tallissasi. Ja minä sanon vielä lisäksi, että seitsemässäkymmenessä sekiinissä on aivan kylliksi hintaa varusteista, ja tottapa kristityn miehen sana tässä kelvanee yhtä paljon kuin juutalaisen. Jollet tahdo tyytyä seitsemääkymmeneen, niin vien tämän kukkaron» – näin sanoen hän kilisytti rahoja kukkarossa – »takaisin herralleni.»

»Ei, ei suinkaan!» sanoi juutalainen, »anna vain tänne rahat – sekiinit – nuo kahdeksankymmentä sekiiniä, – saatpa nähdä, että annan sinulle kelpo juomarahat.»

Gurth suostui viimein; hän maksoi kahdeksankymmentä sekiiniä ja sai juutalaiselta kuitenkin niin hevosesta kuin varusteistakin. Juutalaisen käsi vapisi ilosta, kun hän luki ensimmäisiä seitsemääkymmentä kultarahaa. Viimeiset kymmenen hän luki sangen hitaasti, arvellen ja viivyskellen ja pistäen pari sanaa väliin joka kerta, kun otti yhden niistä pöydältä ja pudotti kukkaroonsa. Ilmeinen ahneus taisteli hänen sydämessään paremman tunteen kanssa, edellinen yllyttäen häntä panemaan sekiinin toisensa perästä talteen, jälkimmäinen sitä vastoin kehoittaen häntä palauttamaan edes osan takaisin hyväntekijälle tai antamaan tuojalle juomarahoiksi. Hänen puheensa kuului tällä tapaa:

»Ykskahdeksatta – kaksakahdeksatta, sinun herrasi on kelpo nuorukainen – kolmekahdeksatta, oikein kelpo nuorukainen – neljäkahdeksatta – tämä kappale on reunasta vähän leikattu – viiskahdeksatta – ja tämä ei tunnu aivan täysipainoiselta – kuuskahdeksatta – kun herrasi joskus on rahan tarpeessa, tulkoon vain Iisak Yorkilaisen luo – seitsemänkahdeksatta – se tahtoo sanoa,

tuokoon kuitenkin lujat takaukset lainasta.» – Tässä hän pysähtyi jokseenkin pitkäksi ajaksi, ja Gurth jo toivoi, että jäljelläolevat kolme kultarahaa saisivat mennä toista tietä kuin niiden kumppanit. Mutta juutalainen alkoi jälleen lukea. – »Kahdeksankahdeksatta – sinä olet kunnan mies – yhdeksänkahdeksatta – ja ansaitsisitpa saada vähän juomarahaa...»

Tähän juutalainen jälleen pysähtyi ja katsoi viimeistä sekiiniä, epäilemättä arvelleen, antaisiko sen Gurthille. Hän punnitsi sitä sormissaan ja viskasi sitten pöydälle, niin että helähti. Jos sen ääni olisi vähänkin pettänyt tai jos se olisi tuntunut hiuskarvankaan verran keveämmältä, niin anteliaisuus kukaties olisi päässyt voitolle. Mutta Gurthin kovaksi onneksi helähdys oli aivan selvä, ja sekiini oli vast'ikään lyöty, vieläpä hiukan ylipainoinenkin. Iisak ei siis hennonutkaan siitä luopua. Hän pudotti sen kukkaraan, ikäänkuin huomaamatta, ja sanoi: »Kahdeksankymmentä – nyt on luku täysi, ja minä olen varma, että saat herraltasi hyvät juomarahat. – Näkyypä», lisäsi hän halukkaasti katsellen kukkaroa, »sinulla vielä olevan enemmänkin kolikoita tuossa kukkarossasi.»

Gurth irvisteli, niinkuin hän aina teki, kun hän tahtoi nauraa, ja vastasi: »Taitaahan vielä olla yhtä paljon kuin tuossa kasassa, jonka niin tarkasti laskit.» Sitten hän käänsi kuitin kokoon ja pisti sen lakkiinsa, lisäten: »Kavahda partaasi, juutalainen, jollei tämä paperi ole täydessä kunnossa!» Lopuksi hän vielä pyytämättä kaasi itsellensä kolmannenkin pikarillisen viiniä ja lähti sitten jäähyväisittä.

»Rebekka», sanoi juutalainen, »peijasipa tuo ismaeliitta sittenkin minua. Mutta samantekevä – hänen herransa on kelpo nuorukainen – on niinkin, ja minä olen iloinen siitä, että hän on voittanut kulta- ja hopeasekiinejä nopealla ratsullaan sekä vahvalla peitsellään, joka oli kangastukin paksuinen niinkuin Goliath Filistealaisen ase.»

Hän kääntyi kuullaksensa, mitä Rebekka virkkaisi; mutta tämä olikin, sill'aikaa kun Iisak lörpötteli Gurthin kanssa, hiljaa mennyt toiseen kamariin.

Gurth oli tällä välin astunut portaita alas ja joutunut pimeään eteiseen, missä hänen täytyi haparoida käsillään ovea. Silloinpa ilmestyi hänen tielleen yht'akkiä valkeaverhoinen hahmo, pidellen pientä hopeista lamppua kädessään. Kaunis näky viittasi häntä käymään vieressä olevaan kamariin. Hiukan vastahakoisesti Gurth totteli kutsua. Hän oli rohkea ja hurjapäinen kuin metsäkarju, milloin maallinen voima sattui häntä vastaan. Mutta niinkuin kaikki saksilaiset, hän pelästyi pahasti, kun tuli puhe yksisarvisista, metsänhaltioista, valkoisista naisista ja kaikista muista taikaloruista, joita hänen esi-isänsä olivat tuoneet tullessaan Saksan metsistä. Hänelle johtui sitä paitsi mieleen, että hän oli juutalaisen talossa, ja juutalaisillahan, paitsi muita heidän syykseen pantuja pahoja tapoja, oli muka mainio loitsu- ja noitumistaito. Sittenkin Gurth hiukan epäiltyänsä totteli hahmon viittausta ja seurasi sen osoittamaan kamariin. Siellä hän ilokseen ja ihmeekseen näki, että hänen salamyhkäinen johtajansa ei ollutkaan kukaan muu kuin sama kaunis juutalaistyttö, jonka hän oli nähnyt ensin turnajaisissa ja nyt äsken juuri Iisakin kamarissa.

Tyttö kysyi häneltä, miten hänen asiansa vanhan juutalaisen kanssa oli käynyt, johon Gurth vastasi tarkasti kertoen kaikki.

»Isäni laski vain leikkiä sinun kanssasi», sanoi Rebekka. »Hän on sinun herrallesi suuremmissa kiitollisuudenvelassa kuin hän voi noilla varusteilla ja hevosilla maksaa, vaikka niiden hinta olisi kymmentä vertaa kalliimpi. Kuinka suuren summan nyt maksoit isälleni?»

»Kahdeksankymmentä sekiiniä», vastasi Gurth kysymystä kummastellen.

»Tässä kukkarossa on sata sekiiniä», sanoi Rebekka. »Vie herrallesi takaisin, mikä hänen omansa on, ja pidä itse loput. Joudu – lähde matkaasi – älä kuluta aikaasi kiitoksiin. Ja ole varuillasi, kun kuljet tämän kaupungin kautta, joka nyt on täynnä kaikenlaista väkeä. Pianpa voisit menettää sekä kantamuksesi että henkesikin kaupan päällisiksi. – Ruben», hän lisäsi taputtaen käsiänsä yhteen, »näytä valkeaa tälle vieraalle ja katso, että hyvin lukitset ja telkitset oven.»

Ruben, tummapintainen, mustapartainen israeliitta, teki niinkuin tyttö käski. Tulisoihtu kädessä hän avasi ulko-oven, johti Gurthin kivetyn pihan kautta, päästi hänet portissa olevasta pienestä ovesta ulos ja lukitsi sitten oven kahleilla sekä salvoilla, jotka olisivat olleet kyllin tukevat vankilankin telkimiksi.

»Pyhä Dunstan auttakoon!» sanoi Gurth kompuroidessaan pimeätä kujaa myöten, »ei tämä ollut mikään juutalaistyttö, vaan taivaan enkeli! – Kymmenen sekiiniä sain hyvältä nuorelta herraltani – kaksikymmentä tältä Siionin helmeltä – sepä oli onnen päivä! – Tulisi vielä toinen samanlainen lisäksi, Gurth, niin voisit lunastaa itsesi orjuudesta ja sinusta tulisi yhtä vapaa mies kuin kuka muu hyvänsä. – Ja sitten heitän pois sikopaimenen sarven ja sauvan ja otan vapaana miehenä käteeni miekan ja kilven ja seuraan nuorta herraani niin kauan kuin elän salaamatta enää kasvojani tai nimeäni.»

YHDESTOISTA LUKU

1 rosvo. Seis, herra! Tänne tavaranne, muuten me teidät sidomme ja ryöstämme.

Vilkas. Olemme hukassa; nuo on ne rosvot, jotk' ovat kaikkein matkustajain kauhu.

Valentin. Hyvät ystävät, —

1 rosvo. Te erehdytte, herra! Olemme teidän vihamiehenne.

2 rosvo. Vait! Kuullaan häntä.

3 rosvo. Kautta partani. Niin tehdäänkin; se sävykäs on mies.

KAKSI NUORTA VERONALAISTA.

Siihenpä Gurthin yölliset seikkailut eivät vielä päättäneetkään. Itsekin hän alkoi jotakin semmoista pelätä, kun hän päästyänsä kaupungin ulkopuolella parin yksinäisen talon sivuitse näki edessänsä syvän rotkotien. Molemmiin puolin tätä solaa kohosivat penkereet, joilla kasvoi pähkinäpensaita ja koivuja; levittipä siellä täällä jokin vaivaistammikin oksiansa tien poikki aina toiselle penkereelle asti. Itse tie oli täynnä kuoppia ja uurteita niiden monien kuormien ajosta, jotka edellisinä päivinä olivat kuljettaneet kaikenlaista tavaraa turnajaisiin. Kaiken lisäksi oli pimeä, sillä penkereet ja viidakko eivät päästäneet heinäkuunkuutamoa lävitsensä.

Kaupungista kuului iloisen melun hillittyä ääntä, johon aika-ajoin sekaantui kovaa naurun honotusta, tai kiljähdusta, tai kaukaisen soiton huimia säveliä. Kaikki nämä äänet, jotka kertoivat, miten sotaisten aatelisherrojen ja heidän hillittömien seuralaistensa suuret joukot olivat kääntäneet nurin koko kaupungin, tekivät Gurthin mielen hiukan levottomaksi. »Olipa tuo juutalaistytö oikeassa», tuumi hän itsekseen. »Jumala ja Pyhä Dunstan auttakoot! Soisinpa, että olisin jo onnellisesti kaikkine aarteineni päässyt perille. Varsinaisista rosvoista puhumattakaan on täällä nyt niin paljon vaeltavia ritareita ja asemiehiä, vaeltavia munkkeja ja runoniekkoja, vaeltavia silmäkääntäjiä ja muita hulivilejä, että hukassa on mies, kellä on yksikin markka kukkarossaan, saatikka sikopaimen parka, jolla on koko pussillinen sekiinejä. Jospa olisin edes päässyt pois näiden pirun pensaitten varjosta, jotta näkisin vilahduksen noista Pyhän Nikolauksen teineistä, ennenkuin he niskaani hyppäävät.»

Gurth rupesi siis kiireemmin astumaan, päästäksensä sitä pikemmin rotkotien kautta lakealle yhteismaalle. Mutta kova onni ei laskenutkaan häntä niin kauas. Juuri kun hän oli joutunut rotkotien toiseen päähän, missä viidakko oli tihein, karkasi neljä miestä hänen kimppuunsa, aivan niinkuin hän oli pelännyt. Kaksi tulla törmäsi kummaltakin tien viereltä, ja he tarttuivat häneen niin lujasti, että vastustuksesta, vaikka se alussa olisikin ollut mahdollinen, ei nyt voinut olla puhuttakaan. — »Hellitä kuormasi», sanoi yksi miehistä. »Me olemme maan vapahtajia, jotka helpotamme liian kuorman jokaiselta raskautetulta mieheltä.»

»Ettepä saisikaan minun kuormaani aivan helpolla heltiämään», mutisi Gurth, jonka jörömäistä suorapuheisuutta ei uhkaavan väkivallankaan pelko voinut masentaa, »jos tässä vain olisi tilaa antaa pari hyvää läimäystä sen puolustukseksi.»

»Senpä kohta saamme nähdä», sanoi rosvo. Sitten hän lisäsi, kääntyen kumppaniensa puoleen: »Viekää pois tämä junnari. Jopa näen, että hän tahtoi saada kolon kalloonsa samoin kuin kukkaroonsakin, jotta hänen suonensa tulisi sillä tavoin isketyksi kahdesta kohdasta kerrassaan.»

Tämän käskyn mukaan Gurth vietiin pois, laahattiin jokseenkin kovakouraisesti vasemmanpuolisen penkereen yli, kunnes viimein jouduttiin viidakkosarekkeeseen, joka levisi harjun ja aukean yhteismaan välillä. Gurthin täytyi seurata väkivaltaisia taluttajiansa tämän viidakon keskelle, missä he äkkiarvaamatta pysähtyivät pienelle lakeudelle, joka oli melkein puuton ja johon siis täysi kuunvalo pääsi tunkeutumaan oksien ja lehtien estämättä sitä. Tässä yhtyi Gurthin ryöstäjien seuraan vielä kaksi muuta miestä, jotka nähtävästi kuuluivat samaan joukkoon. Näillä uusilla

tulokkailla oli miekka vyöllä ja nuija kädessä, ja nyt Gurth huomasi, että kaikkien kuuden kasvot olivat naamion peittämät. Tämä seikka ainakin todisti epäilemättömästi heidän olevan rosvoja, jos ehkä heidän käytöksensä olisikin vielä sallinut epäillä sitä.

»Kuinka paljon rahaa sinulla on, lurjus?» kysyi yksi rosvoista.

»Kolmekymmentä sekiiniä, jotka ovat minun omiani», vastasi Gurth äkäisesti.

»Sakotetaan, sakotetaan!» huusivat rosvo. »Saksilainen moukka on saanut kolmekymmentä sekiiniä ja palaa selväpäisenä kaupungista! Siitä häntä on sakotettava. Me tuomitsemme hänet auttamattomasti menettämään kaikki, mitä hänellä on.»

»Paninpa ne talteen, kun aion lunastaa itseni vapaaksi orjuudesta», sanoi Gurth.

»Aika pöllö olitkin», vastasi yksi rosvoista. »Kolme puolituopillista väkevää olutta juotuasi olisit ollut yhtä vapaa kuin isäntäsikin, ja vieläpä vapaampikin, jos hän on saksilainen niinkuin sinä.»

»Onhan se valitettavasti totta», myönsi Gurth. »Mutta jos näillä kolmellakymmenellä sekiinillä saan lunastaa itseni vapaaksi teidän käsistänne, niin hellittäköö käteni, jotta voin maksaa rahat teille.»

»Maltapas», sanoi yksi rosvoista, joka näkyi olevan muiden päällikkö, »sisältäähän tuo kainalossasi oleva pussi, sen verran kuin mekon kautta voin tuntea, enemmänkin rahaa kuin mitä sanot siinä olevan.»

»Ne ovat minun herrani, kelpo ritarin omaisuutta», vastasi Gurth. »Niistä en olisi hiiskunut sanaakaan, jos olisitte tyytyneet minun omiin rahoihini.»

»Kunnon mies taitanet ollakin», arveli rosvo, »sen voin todistaa. Emmekä me ole niin ylen kiihkoisia Pyhän Nikolauksen palvelijoita, ettemme sallisi sinun kolmenkymmenen sekiinisi päästä kynsistämme, jos vain rehellisesti puhut meille kaikki. Annapas kuitenkin sinulle uskottu aarre vähäksi aikaa minun haltuuni.» Näin sanoen hän otti Gurthin povesta nahkapussin, joka sisälsi Rebekan antaman kukkaron ynnä tähteet Perinnöttömän ritarin sekiineistä. Sen jälkeen hän jatkoi tutkintoaan. »Kuka sinun isäntäsi on?»

»Perinnötön ritari», vastasi Gurth.

»Sekö», kysyi rosvo, »jonka väkevä peitsi tämänpäiväisissä turnajaisissa sai voiton? Mikä on hänen nimensä ja sukunsa?»

»Hänen tahtonsa on», vastasi Gurth, »että ne ovat pidettävät salassa. Ette ainakaan minulta saa niistä vähintäkään vihiä.»

»Mikä sitten on oma nimesi ja sukusi?»

»Jos sen virkkaisin», sanoi Gurth, »niin kenties voisitte arvata, kuka herrani on.»

»Oletpa aika itsepäinen junkkari», sanoi rosvo, »mutta se asia jääköön tuonemmaksi. Mistä herrasi on tämän kullan saanut? Onko hän sen perinyt, vai millä tavalla se on hänelle karttunut?»

»Oivalla peitsellään hän on sen saanut», vastasi Gurth. »Tämä pussi sisältää lunnaat neljästä kelpo hevosesta ja neljistä kunnon varusteista.»

»Kuinka paljon siinä on?»

»Kaksisataa sekiiniä.»

»Eikö enempää kuin kaksisataa sekiiniä!» sanoi rosvo. »Onpa sinun herrasi hyvin helpolla päästänyt voitettut, aivan liian vähillä lunnailla. Nimitä minulle, ketkä tämän kullan maksoivat.»

Gurth nimitti voitettut ritarit.

»Entä temppeleiherra Brian de Bois-Guilbertin varusteet ja ratsu? – Näethän, ettet voi minua pettää!»

»Herrani», sanoi Gurth, »ei huoli temppeleiherralta ottaa mitään muuta paitsi hänen sydänverensä. He ovat verivihollisia eivätkä siis voi vaihtaa kohteliaisuudenosoituksia keskenään.»

»Vai niin!» sanoi rosvo, ja oli sen sanottuansa hetken aikaa ääneti. »Ja miksi kävit nyt Ashbyssä niin kalliin taakan kanssa?»

»Olihan minulla asiaa», sanoi Gurth. »Iisakille, Yorkin juutalaiselle, minun tuli maksaa hinta niistä varustuksista, jotka hän oli hankkinut herralleni näitä turnajaisia varten.»

»Ja paljonko maksoit Iisakille? – Luulisipa, painosta päättäen, että tässä pussissa vielä on jäljellä kaksisataa sekiiniä.»

»Minä maksoin Iisakille», sanoi saksilainen, »kahdeksankymmentä sekiiniä; mutta hän antoi minulle sen sijaan sata sekiiniä takaisin.»

»Hä! Mitä!» huusivat rosvot kaikki yht'aikaa. »Pilkkanako tohdit meitä pitää, kun laskettelet tämmöisiä hulluja valheita?»

»Se, minkä teille kerroin», vakuutti Gurth, »on yhtä totta kuin että kuu tuolla taivaalla paistaa. Katsokaa nahkapussiini, niin saatte nähdä juuri saman summan silkkikukkarossa, erilleen pantuna muusta kullasta.»

»Ajattele, mitä puhut, mies», sanoi päällikkö, »puhuthan juutalaisesta – Israelin miehestä – jonka käsistä on yhtä vaikea periä kultiansa kuin kerätä Palestiinan kuivista hietikoista kupillinen vettä, jonka toivioletkeläinen on kaatanut maahan.»

»Heidän sydämässään ei ole armoa», lisäsi toinen rosvoista, »enempää kuin kruunun ryöstövoudissa, jollei hänen sormiansa ole voideltu.»

»Asia on kuitenkin niinkuin sanoin», vakuutti Gurth.

»Iskekää tulta», sanoi päällikkö, »minä tahdon katsella tuota kukkaroa. Ja jos niin on, kuin tämä mies kertoo, niin eipä juutalaisen anteliaisuutta ole pidettävä paljoa vähempänä ihmeenä kuin tuota kalliosta uhkuvaa lähdetä, joka korvessa pelasti hänen esi-isänsä.»

Tulta iskettiin käskyn mukaan, ja rosvo otti tutkiaksensa kukkaroa. Muut tunkeutuivat hänen ympärilleen, ja nekin kaksi, jotka pitivät kiinni Gurthista, helpottivat hiukan otettansa ja kurottivat kaulaansa, jotta hekin saisivat nähdä miten tutkimus päättyisi. Tätä heidän huolimattomuuttansa käytti Gurth heti hyväkseen, tempautui äkillisellä ponnistuksella irti heistä ja olisi päässyt pakoon, jos olisi hennonut jättää herransa omaisuuden alttiiksi. Mutta semmoinen ei ollut hänen aikomuksensa. Hän kiskaisi nuijasauvan yhden rosvon käsistä, löi maahan päällikön, joka ei ollut aavistanutkaan hänen yritystensä, ja oli jo vähällä saada rahapussin takaisin ryöstetyksi. Mutta rosvot olivat nopsat hekin ja koppasivat jälleen sekä pussin että uskollisen Gurthin kiinni.

»Senkin vietävä!» huusi päällikkö nousten maasta; »oletpa halkaissut kalloni. Tämmöisestä hävyttömyydestä saisit pahan palkan, jos sinulla olisi tekemistä muiden meidän ammattimme miesten kanssa. Kohta saat kuulla päätökseni kohtalostasi. Ensiksi kuitenkin puhukaamme herrastasi. Ritarin asia ensin, sitten asemiehen, niinhän on ritarisäännöissä määrätty järjestys. – Pysy sill'aikaa alallasi! Sillä jos vielä kerran liikahtat, niin saat tästä iskun, joka tekee jäsenesi liikkumattomiksi ikipäiviksi. – Pojat!» lisäsi hän sitten kääntyen tovereittensa puoleen, »tähän kukkaroon on kudottu hebrealaisia kirjaimia, ja meidän täytyy siis uskoa tämän miehen juttu todeksi. Hänen isäntänsä, vaeltavan ritarin omaisuudesta emme saata tullia ottaa. Hänen tilansa on niin suuresti meidän tilamme kaltainen, ettei meidän sovi ryöstää mitään häneltä. Koira ei saa purra toista koiraa, missä on niin paljon susia sekä kettuja purtavana.»

»Meidänkö kaltainen?» kysyi yksi joukosta. »Olisipa hauska tietää, miten tämä vertailu on ymmärrettävä.»

»Kas, sinua pöllöpäätä», vastasi päällikkö. »Eikö hänkin ole köyhä ja perinnötön samoin kuin me? – Eikö hänkin hanki itselleen elatusta miekkansa kärjellä samoin kuin me? – Eikö hän ole lyönyt Front-de-Boeufiä ja Malvoisia, samoin kuin me tekisimme, jos voisimme? Eikö hän ole saman Brian de Bois-Guilbertin verivihollinen, jota meillä on niin paljon syytä pelätä? Ja jollei kaikkia näitä syitä olisikaan, niin pitäisikö meidän osoittaa suurempaa kovasydämisyyttä kuin uskonon, hebrealainen juutalainen on tehnyt?»

»Ei suinkaan, ei suinkaan, sehän olisi häpeä», mutisi toinen; »mutta ei meillä vain sinä aikana kun palvelin vanhan, oivan Gandelynin joukossa, kuitenkaan ollut niin herkkä omatunto. – Ja entä tuo rivosuinen moukka – pääseekö hänkin ehein nahoin?»

»Ei millään muotoa, jos vain *sinussa* on miestä häntä nylkemään», vastasi päällikkö. »Kuule, mies», lisäsi hän kääntyen Gurthin puoleen, »osaatko käyttää sauvaa yhtä nopeasti kuin olet kärkeä siihen tarttumaan?»

»Minun luullakseni», tokaisi Gurth, »sinä itse parhaiten voisit vastata tähän kysymykseen.»

»Niin, totta maar, kyllähän sinä annoit minulle kelpo sivalluksen», vastasi päällikkö, »mutta jos annat tällekin ystävälle yhtä oivallisen, niin pääset tullitta. Ja jollet sitä saa toimeen – no, totta maar silloin minun, koska olet niin uljas junkkari, täytynee maksaa sinun lunnaasi omasta taskustani. – Sauva käteen, Mylläri», lisäsi hän, »ja kavahda päätäsi. Ja te toiset, hellittäkää irti miehestä ja lainatkaa hänelle sauva. – Täss' on valoa tarpeeksi selän löylytykseksi.» Kun molemmat taistelijat olivat saaneet sauvan käteensä, astuivat he keskelle lakeutta, jotta heillä olisi täysi kuutamo apunaan. Toiset rosvot nauroivat ja huusivat kumppanilleen: »Mylläri, varjele jauhoitusveroasi!» Mylläri puolestaan tarttui aseeseensa varren keskikohdasta, pyöritellen sitä päänsä yläpuolella tavalla, jota ranskalaiset nimittävät *faire le mouliment* (myllyn pyörittämiseksi), ja huusi kerskailevasti: »Käy päälle, maamoukka, jos uskallat – ja saatpa kokea, kuinka myllärin koura puraisee!»

»Jos olet mylläri», vastasi Gurth pelottomasti, pyöritellen hänkin asettansa yhtä kätevästi päänsä yläpuolella, »niin oletpa kaksinkertainen varas, joten minä, rehellinen mies, en pelkää sinua.»

Näin härnäiltyään toisiaan molemmat taistelijat kävivät toistensa kimppuun. Muutamia minutteja he taistelivat kumpainkin yhtä suurella voimalla, miehuudella ja taidolla, väistäen ja vastaten toistensa sivalluksia mitä tuimimmalla nopeudella. Lakkaamatta kalahtelivat heidän aseensa, niin että kauempaa kuuntelija olisi saattanut luulla vähintään kuusi miestä olevan kahakassa kummallakin puolella. Paljon vähemmänkin tuimia ja vaarallisia taisteluita on kelpo kuusimittarunon säkeillä kerrottu. Mutta Myllärin ja Gurthin taistelu on jäänyt laulussa ylistämättä, sillä siellä ei ollut läsnä pyhitettyä runoniekkaa, joka olisi osannut ansion mukaan kuvata sen monivaiheista menoa. Tahdonpa kuitenkin – vaikka sauvataistelut meidän aikoinamme ovat jo tulleet vanhanmuotisiksi – koettaa, sen verran kuin kykenen, ylistää noita uljaita sankareita.

Kauan aikaa taistelu oli tasaväkistä; mutta viimein Mylläriä alkoi maltti loppua, kun hän näki saaneensa niin vahvan vastustajan ja kuuli kumppaniensa nauravan, joita, niinkuin tämmöisissä tilaisuuksissa aina käy, huvitti hänen harminsa. Mutta tämmöinen malttittomuus ei sovi sauvataisteluun, missä kylmäverisyys on välttämätöntä. Siitä syystä Gurth, joka mielenlaadultaan oli jörömäinen, mutta vakava, sai nyt etuotteen, jota hän suurella taidolla osasikin käyttää hyödyksensä.

Mylläri kävi huimasti päälle sivaltaen milloin sauvan ponnella, milloin varrella, ja yritteli päästä likemmäksi vastustajaansa. Gurth puolestaan koetti vain puolustaa itseään, pitäen kätensä noin kyynärän verran erillään toisistaan, ja varjellen päätään sekä vartaloaan siten, että hän nopeasti vaihtoi asetta kädestä käteen. Näin hän vain suojeli itseään hätäilemättä käyttäen silmänsä, käsiänsä ja jalkojansa. Mutta kun hän vihdoin huomasi, että vastustaja alkoi hengästyä, iski hän vasemmalla kädellään sauvansa suoraan vasten Myllärin kasvoja, ja kun tämä yritti sitä väistää, sujahutti Gurth oikean kätensä vasemman sijaan ja sivalsi aseensa täyttä vauhtia vastustajan vasemmalle korvalliselle, niin että Mylläri kaatua maiskahti pitkäkseen nurmikolle. »Kas sen teit kelpo tavalla ja kuin oikea mies!» huusivat rosvot. »Eläköön suora meno ja vanha Englanti! Saksilainen on pelastanut sekä rahat että nahat, ja Mylläri tavannut voittajansa sauvataistelussa.»

»Nyt saat mennä tiehesi, veikkonen», sanoi päällikkö Gurthille omallakin sanallaan vahvistaen yleistä huutoa; »ja minä panen kaksi miehistäni saattamaan sinua parasta tietä myöten herrasi teltalle. Heidän pitää varjella sinua muista yölinnuista, joiden omatunto ei ole yhtä herkkä kuin meidän; sillä paljon on sentapaisia liikkeellä tämmöisenä yönä. Muista kuitenkin yksi asia», lisäsi hän ankaralla äänellä, »muistakin, ettet ole tahtonut virkkaa omaa nimeäsi – älä siis kysy myöskään meidän nimiämme äläkä koettele tiedustella, keitä tai mitä miehiä me olemme! Sillä jos semmoiseen uteluun ryhdyt, joudut pahempaan pulaan kuin missä nyt olet ollut.»

Gurth kiitti päällikköä hänen kohteliaisuudesta ja lupasi panna varoituksen muistiin. Kaksi rosvoista otti nyt sauvat käteensä; he käskivät Gurthin seurata heidän kantapäillään ja rupesivat

rivakasti astumaan viidakon kautta kulkevaa polkua ja likellä olevan mäen yli. Viidakon reunalla tuli kaksi miestä vastaan, mutta kun Gurthin saattajat kuiskasivat heidän korvaansa, katosivat he metsään ja antoivat vaeltajain rauhassa kulkea eteenpäin. Tästä seikasta Gurth arvasi, että rosvojoukko oli suurilukuinen ja että heidän kokouspaikkansa oli vartijoilla turvattu.

Heidän tultuaan aukealle kankaalle, mistä yhä vielä olisi ollut vaikeata osata kotiin, veivät rosvot Gurthin suoraa tietä pienen kummun harjalle. Sinne näkyi kuutamon valossa taistelutantereen aitaus, valkoisina hohtavat teltat tantereen kummassakin päässä sekä niiden koristuksina olevat tuulussa liehuvat viirit. Sinne kuului myös laulunhyminää, jolla vartijat koettivat lievittää yöllisen toimensa ikävää.

Tähän rosvot nyt pysähtyivät.

»Edemmäksi emme voi sinua saattaa», he sanoivat; »olisi varomatonta, jos uskaltaisimme tuonne alas. – Ja muista sinä puolestasi se varoitus, jonka äsken sait – pidä salassa, mitä tänä yönä on sinulle tapahtunut, sitä sinulla ei ole syytä katua. Mutta jollet tottele meidän sanojamme, niin et itse Lontoon Towerissakaan (linnassa) saa suojaa meidän kostoltamme.»

»Hyvästi vain, kelpo miehet», sanoi Gurth, »kylläpä panen mieleen teidän käskynne, älkääkä panko pahaksenne toivotustani, että pian ryhtyisitte turvallisempaan ja rehellisempään ammattiin.»

Tällä tavoin he erosivat toisistansa. Rosvot palasivat samaa tietä kuin olivat tulleet, ja Gurth jatkoi matkaansa herransa teltalle asti, missä hän, saadusta kiellosta huolimatta, kertoi kaikki, mitä hänelle sinä yönä oli tapahtunut. Perinnötön ritari kummasteli suuresti sekä Rebekan lahjaa, jonka hän kuitenkin päätti lähettää takaisin, että myös rosvojen jalomielisyyttä, mikä ominaisuus ei hänen mielestään sopinut heidän ammattiinsa. Kauan ei hän kuitenkaan saanut ajatella näitä merkillisiä seikkoja; sillä edellisen päivän väsymys sekä voimistumisen tarve huomispäivän taistelun varalta vaativat välttämättömästi lepoa.

Ritari kävi siis makaamaan kallisarvoiseen vuoteeseen, joka seiso i teltan nurkassa; ja uskollinen Gurth ojensi karskit raajansa karhunta l jalle, joka oli levitetty matoksi maaperään. Hän paneutui makaamaan teltan oven eteen, niin ettei kukaan häntä herättämättä voinut astua sisään.

KAHDESTOISTA LUKU

Ei ratsastele enää airuet —
jo raikahtavi torven sävelet.
Molemmin puolin peitset ojentuu,
ja kannustimet syvään tunkeutuu
hevosten kylkiin. Nytpä nähdä saa,
ken osaa otella ja ratsastaa.
Kas tässä peitsi kilpeen taittui nyt,
mut tuo on sydänpaikkaan iskenyt.
Nyt tuossa peitsi pystyyn nostetaan,
neljättä sylvä varmaan pituuttaan.
Taas täällä miekkansa he vetävät,
hopeelle kirkkahalle kiiltävät,
kypäräin halki päähän hakaten,
jott' uhkuavi hurme punainen.

CHAUCER.

Päivä koitti pilvettömän kirkkaana, eikä se ollut vielä ehtinyt korkealle nousussansa, kun jo joutilaimmat tai uteliaimmat katsojista taas ilmaantuivat kaikilta haaroilta kentälle, kiirehtien hyvälle paikalle, mistä voisivat katsella odotetun aseleikin jatkoa.

Heti näiden jäljestä saapuivat paikalle turnausmarskit palvelijoihin sekä airuet. Sillä heidän piti merkitä kirjaan taisteluun pyrkivien ritarien nimet sekä kummalle puolelle kukin aikoi lukeutua.

Säädetyin järjestyksen mukaan oli Perinnötön ritari johtava toista puoluetta, ja sitä vastaan taistelevan joukon päälliköksi oli määrätty Brian de Bois-Guilbert, jonka arveltiin edellisenä päivänä olleen voittajan jälkeen paras mies. Muut eiliset vaatijarit tietysti kuuluivat viimeksimainitun puolelle; ainoastaan Ralf de Vipont ei voinut olla läsnä, sillä kaatuessaan hän oli niin pahasti loukkautunut, ettei saattanut pukea rautavaruksia ylleen. Kumpaisellekin puolelle pyrki muuten suuri joukko kuulujia, jaloja ritareita.

Näihin yhteisiin turnajaisiin, joissa kaikki osanottajat taistelivat yht'aikaa, tarjoutuivatkin sen ajan ritarit mielellään, vaikka ne olivatkin vaarallisemmat kuin kaksintaistelut. Moni ritari, joka ei tarpeeksi luottanut taitoonsa uskaltaakseen yksin karata kuuluisan vastustajan kimppuun, halusi kuitenkin näyttää urhoutuksensa yhteistaistelussa, missä hän saattoi kohdata vertaisiansa taistelijoita. Tässä tilaisuudessa kirjoitettiin noin viisikymmentä taisteluun tarjoutuvaa ritaria kumpaankin joukkoon. Kun tämä luku oli täysi, niin marskit julistivat, että useampia ei enää voitu ottaa vastaan, — suureksi suruksi monille, jotka olivat liian myöhään tarjoutuneet päästäksensä parveen.

Kello kymmenen paikoilla koko ympäristö oli täynnä miehiä sekä naisia, jotka riensivät turnajaisiin mitkä ratsain, mitkä jalkaisin. Hiukkasta myöhemmin ilmoitettiin kovalla torventoitotuksella, että Juhana-prinssi oli saapunut seuralaisinensa, joiden joukossa oli useita, jotka aikoiivat yhtyä aseleikkiin, sekä useita sellaisiakin, jotka eivät siihen aikoneet.

Melkein samaan aikaan Cedrik Saksilainenkin saapui paikalle Rowena-neidin kera. Athelstan ei nyt ollutkaan heidän seurassansa. Sillä hänkin oli pukeutunut vahvaan rautavarukseen ottaaksensa osaa taisteluun; ja Cedrikin suureksi hämmästykseksi hän oli valinnut temppeleiherran puolueen. Saksilainen oli kiivaasti vastustanut ystävänsä sopimatonta vaalia; mutta toinen oli vain antanut sellaisia vastauksia, jommoisiin ihmiset turvautuvat, kun he ovat itsepäisesti päättäneet seurata omaa mieltänsä, voimatta kelpo syillä tukea asiaansa.

Vaikuttavamman, kenties ainoankin syynsä, miksi hän meni Brian de Bois-Guilbertin puolelle, Athelstan pitikin salassa. Hän oli näet liian suuri nahjus luonteeltansa viitsiäksensä Rowenan suosion saavuttamiseksi nähdä mitään vaivaa; mutta silti hän ei ollut kylmäkiskoinen neidon kauneudelle, ja hän piti avioliittoansa hänen kanssaan aivan varmasti päätettynä asiana, koska Cedrik sekä Rowenan muut ystävät olivat siihen suostuvaiset. Suuri, vaikka salainen, oli siis Coningsburghin herran suuttumus ollut, kun hän näki edellisen päivän voittajan määräävän Rowenan sille kunniasijalle, johon hänellä oli valta valita hänet.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.